

DIMENSIUNEA DE GEN ÎN SECTORUL DE SECURITATE ȘI APĂRARE

MANUAL

MODULUL IV: VIOLENȚA SEXUALĂ ȘI ÎN BAZĂ DE GEN ÎN CONDIȚII DE PACE ȘI CONFLICT

Autoare: Natalia ALBU

Chișinău, 2017

DIMENSIUNEA DE GEN ÎN SECTORUL DE SECURITATE ȘI APĂRARE

Manualul a fost elaborat cu suportul UN Women și cu susținerea financiară a Guvernului Suediei, în colaborare cu Academia Militară a Forțelor Armate „Alexandru cel Bun” privind oferirea asistenței în elaborarea unui curs despre egalitatea de gen în sectorul de securitate și apărare.

Manualul a fost recomandat spre publicare la ședința Senatului Academiei Militare a Forțelor Armate „Alexandru cel Bun”, proces-verbal nr. 14 din 13 iulie 2017.

Autoare: Natalia ALBU, doctor în științe politice, conferențiar universitar

Referentă: Valentina BODRUG-LUNGU, doctor habilitat în pedagogie și psihologie, expertă în politici de gen

Concepție grafică, machetare computerizată și copertă: Natalia Pascal

© UN Women

Reproducerea totală sau parțială a fragmentelor din acest manual este autorizată doar cu condiția indicării clare și exacte a sursei. Această publicație este disponibilă și pe site-ul moldova.unwomen.org.

Entitatea Națiunilor Unite pentru Egalitatea de Gen și Abilitarea Femeilor (UN Women) este lideră mondială în promovarea egalității de gen și a drepturilor femeilor și fetelor. În Moldova, UN Women are trei domenii prioritare de activitate: promovarea femeilor în politică și în procesele de luare a deciziilor, abilitarea economică a femeilor, eliminarea violenței împotriva femeilor și fetelor.

Descrierea CIP a Camerei Naționale a Cărții

Albu, Natalia

Dimensiunea de gen în sectorul de securitate și apărare: Manual / Natalia Albu; referentă [șt.]: Valentina Bodrug-Lungu. – Chișinău: S. n., 2017 (Tipogr. „Elan Poligraf”) – . – ISBN 978-9975-66-581-0.

Modulul IV: Violența sexuală și în bază de gen în condiții de pace și conflict. – 2017. – 140 p.: fig. – Bibliogr. la sfârșitul temelor. – Referințe bibliogr. în subsol. – Apare cu suportul UN Women, cu susținerea financiară a Guvernului Suediei. – 500 ex. – ISBN 978-9975-66-585-8.

Opiniile expuse în această publicație aparțin autoarei și nu reflectă neapărat viziunile UN Women, Organizației Națiunilor Unite sau ale altor agenții afiliate, ale Guvernului Suediei sau ale Academiei Militare.

PREFAȚĂ

În octombrie 2000, Consiliul de Securitate ONU a adoptat Rezoluția 1325 privind Femeile, Pacea și Securitatea. Rezoluția a fost acceptată în calitate de rezoluție de reper în care, pentru prima dată, Consiliul de Securitate a recunoscut contribuția femeilor adusă în situație de pace și conflict.

De la adoptarea Rezoluției 1325, atenția asupra perspectivei de gen în cadrul agendei internaționale de pace a fost ferm plasată într-un cadru mai larg, reieșind din faptul că rolul femeilor în promovarea păcii și securității este adesea înțeles greșit sau simplificat. Pentru a răspunde rezoluției date, Republica Moldova în cadrul Planului Individual de Acțiuni al Parteneriatului Republica Moldova – NATO (pentru anii 2014 - 2016) și-a asumat angajamentul de a întreprinde acțiuni în vederea implementării Rezoluției 1325 a CS ONU privind rolul femeilor în asigurarea păcii și securității.

În mare parte, angajamentele internaționale, precum și suportul acordat de UN Women și Misiunea OSCE în Moldova în acest domeniu, au contribuit la desfășurarea procesului de autoevaluare a perspectivei de gen în sectorul de securitate și apărare la nivel național – proces inițiat de Ministerul Apărării al Republicii Moldova. Acesta a contribuit la identificarea problemelor din sector, precum și la stabilirea unei colaborări interministeriale pe dimensiunea de gen și consolidarea colaborării sectorului guvernamental și civil în acest domeniu.

În același timp, apreciem introducerea în *Strategia pentru asigurarea egalității între femei și bărbați pentru anii 2017-2021* a obiectivului ce se referă la asigurarea egalității de gen în sectorul de securitate și apărare al Republicii Moldova. Iar în octombrie 2016, la Chișinău a fost lansat proiectul *Planul Național al Republicii Moldova de implementare a Rezoluției 1325 a Consiliului de Securitate al ONU* în cadrul Programului NATO „Știință pentru Pace și Securitate”.

Instrumentele prefigurate mai sus de implementare a Rezoluției 1325 în Republica Moldova confirmă sporirea atenției vizavi de necesitatea de a asigura egalitatea oportunităților pentru femeile și bărbații încadrați în sectorul de securitate și apărare. În același timp, putem confirma că integrarea dimensiunii de gen în activitatea armatei cere a fi construită pe înțelegerea faptului că femeile și bărbații au percepții diferite de securitate, respectiv și acțiunile militarilor în situație de pace și conflict trebuie să includă perspectiva de gen.

Astfel, considerăm că acest manual va contribui la înțelegerea necesității de a asigura integrarea dimensiunii de gen în Armata Națională dintr-o perspectivă durabilă și transferabilă, atât ca concept, cât și instrument operațional. În același timp, sperăm că structura multisectorială a manualului va trezi interes și va fi de folos și altor instituții din sectorul de securitate.

Gheorghe GALBURA
Viceministrul Apărării al Republicii Moldova

INTRODUCERE

Reieșind din faptul că dimensiunea de gen, în primul rând, este un subiect nou pentru mulți membri ai forțelor armate, iar, în al doilea rând, introducerea unei perspective de gen în cadrul sectorului de apărare generează discuții la această temă (precum stereotipurile de gen sau drept critică a modului în care forțele lor armate tratează femeile), acest manual are drept obiectiv major de a construi o înțelegere comună și de a identifica necesitățile de integrare a perspectivei de gen în structurile și operațiunile militare.

Perspectiva de gen nu este un element care să fie adăugat, aceasta trebuie inclusă în toate aspectele și conceptele ce țin de securitate. Luarea în considerare a perspectivei de gen înseamnă planificarea misiunilor și sarcinilor, crearea strategiilor și politicilor, ținând cont atât de nevoile femeilor, cât și de nevoile bărbaților, în baza analizei situațiilor în care aceste nevoi diferă.

Este nevoie de educație și de instruire pentru realizarea acestui obiectiv. Anume acestea sporesc gradul de conștientizare a importanței integrării perspectivei de gen în cadrul sectorului de apărare. Integrarea perspectivei de gen în cadrul sectorului de apărare și punerea consecventă a acesteia în aplicare este scopul lor final. În vederea realizării acestui scop, educația și instruirea trebuie să includă exemple de aplicare practică a perspectivei de gen în sectorul de securitate și a Rezoluției 1325 a Consiliului de Securitate al ONU – Femeile, Pacea și Securitatea, adaptate pentru un anumit grup țintă. În caz contrar, există riscul ca angajații sistemului de apărare să nu recunoască scopul perspectivei de gen, cu excepția cazului în care ei văd un potențial pentru punerea acesteia în aplicare.

Multe state, care contribuie cu personal în operațiunile internaționale, au introdus cursuri la subiectul egalității de gen în cadrul instruirii înainte de a delega personalul. Acest manual va fi de ajutor instructorilor în desfășurarea lecțiilor pentru aceste contingente și le va face, pe acestea din urmă, să realizeze importanța integrării aspectelor de gen în sectorul de securitate și necesitatea sa pentru punerea eficientă și cu succes în practică a operațiunilor de menținere a păcii.

În plus, discriminarea, hărțuirea, intimidarea și abuzul nu doar încalcă drepturile victimelor, dar sunt și în detrimentul disciplinei și a moralului în cadrul forțelor armate și, prin urmare, în detrimentul eficienței operaționale. Mecanismele interne de supraveghere joacă un rol principal în crearea unei culturi pline de respect și unui mediu funcțional în care astfel de incidente să fie prevenite or,

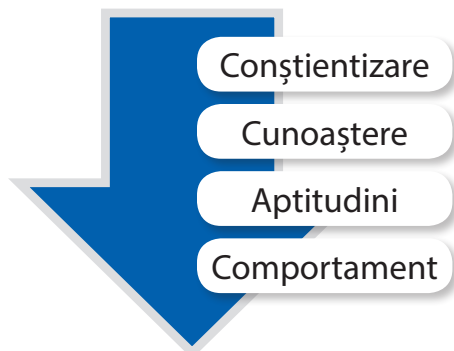
în caz de apariție, să fie tratate în mod eficient. Sistemul disciplinar militar și de justiție trebuie să fie sensibile la aceste aspecte și să elaboreze, atunci când este necesar, expertiza specială necesară cu care să abordeze în mod corespunzător aceste aspecte¹.

Manualul este destinat cadrelor didactice ale Academiei Militare „Alexandru cel Bun” în vederea asigurării acestora cu instrumente necesare privind introducerea tematicilor de gen în cadrul disciplinelor predate, în plus poate servi drept ghid pentru a ajuta profesorii în formarea pe probleme de gen. Utilizarea acestuia, de asemenea, va fi disponibil pentru integrarea aspectelor de gen în sectorul de securitate în diverse cursuri pe termen scurt în cadrul instituțiilor de învățământ din sectorul militar și ordine publică. În același timp, perspectiva multidimensională a manualului, materialele distributive, studiile de caz și exercițiile propuse vor trezi interes pentru mai mulți utilizatori din domeniul sectorului de securitate și apărare.

Manualul oferă exemple concrete în conformitate cu obiectivele propuse și agenda de lucru, care pot servi drept sursă de inspirație pentru dezvoltarea subiectelor propuse spre discuții.

Din perspectiva de gen, obiectivele acestui manual pot fi structurate în patru categorii, în funcție de tipul activității și necesităților Ministerului Apărării și Academiei Militare „Alexandru cel Bun”:

1. **Conștientizare** (înțelegerea conceptelor de gen, cadrului legal etc.).
2. **Cunoaștere** (roluri de gen, tipuri de discriminare în bază de gen, bariere în calea participării femeilor, rezoluțiile Consiliului de Securitate al ONU privind femeile, pacea și securitatea etc.).
3. **Aptitudini** (analiza proiectelor dintr-o perspectivă de gen, integrarea perspectivei de gen în sectorul de securitate etc.).
4. **Comportament** (schimbări în modul în care oamenii gândesc, se comportă și acționează).

¹ Bastick M. Integrating a Gender Perspective into Internal Oversight within Armed Forces. Geneva: DCAF, OSCE, OSCE/ODIHR, 2014, p. 30.

Structura manualului facilitează tendința de a introduce în curricula Academiei Militare a tematicilor, precum și cursurilor ce țin de dimensiunea de gen în sectorul de securitate și apărare atât în cadrul studiilor de licență și masterat, cât și a Centrului de perfecționare continuă. Manualul este structurat în patru module de bază:

- (I) – **Concepte fundamentale pentru înțelegerea noțiunii de gen** – elucidează principalii termeni de referință sex și gen/gender, stereotipurile de gen și modul în care acestea sunt stabilite, implicațiile culturii asupra stabilirii relațiilor de gen, esența și semnificația socializării de gen;
- (II) – **Politici și direcții de promovare a perspectivei de gen în domeniul păcii și securității** – se referă la factorii care au determinat instituționalizarea perspectivei de gen în domeniul de pace și conflict la nivel internațional, identifică instrumentele internaționale care asigură implicarea femeii în pace și conflict (rolul ONU, NATO, UE), structurează legislația națională cu referire la integrarea aspectelor de gen în sectorul de securitate și apărare al Republicii Moldova;
- (III) – **Abordarea integratoare a egalității de gen în sectorul de apărare** – oferă un cadru desfășurat/extins privind facilitarea integrării perspectivei de gen în sectorul de securitate, în general, și apărare, în particular;
- (IV) – **Violența sexuală și în bază de gen în condiții de pace și conflict** – fundamentează cunoștințele privind înțelegerea impactului conflictelor asupra femeilor și bărbaților, băieților și fetelor, de asemenea explică ce înseamnă violența sexuală în raport cu pacea și conflictul, pune în discuție obligațiile personalului militar, modul în care aceștia trebuie să acționeze în caz de violența sexuală, oferă cele mai bune practici de combatere a violenței în bază de gen și identifică instrumente naționale și internaționale în acest domeniu.

Componente ale manualului:

<i>Introducerea</i>	Introducerea oferă fundalul, scopul și prezentarea generală a manualului.
<i>Simboluri</i>	Găsiți lista cu simboluri care sunt utilizate în manual. În general, simbolurile facilitează structurarea textului subiectelor de conținut și indică instrumentele care pot fi aplicate în cadrul lecției (materiale video, suporturi text sau exerciții).
<i>Unități de conținut</i>	Manualul este structurat în patru module. Fiecare modul este divizat în mai multe unități tematice care sunt structurate în același mod: obiective generale, subiecte de conținut, mesaje-cheie, note pentru profesor, întrebări de autoevaluare, bibliografia, materiale distributive și exerciții.
<i>Materiale distributive</i>	La finalul fiecărei teme găsiți suporturi de text, care facilitează, la necesitate, înțelegerea subiectului studiat sau asigură cu informația necesară în efectuarea unui exercițiu.
<i>Exerciții</i>	În efectuarea exercițiilor sunt propuși pași de realizare sau se indică metoda care trebuie aplicată.
<i>Repere terminologice</i>	Un rezumat al termenilor-cheie relevanți domeniului egalității de gen.

SIMBOLURI DE CONȚINUT

DEFINIȚIE FINALĂ

EXEMPLU

EXERCİȚIU

INFORMAȚIE ADIȚIONALĂ

INFORMAȚIE IMPORTANTĂ

MATERIAL DISTRIBUTIV

MATERIAL VIDEO

ABREVIERI

ACO	Comandamentul Aliat pentru Operații
ACT	Comandamentul Aliat pentru Transformare
ADC	Agenția de Cooperare Austriacă pentru Dezvoltare
ANFSAI	Asociația Națională a Femeilor din Sistemul Afacerilor Interne a Republicii Moldova
APC	Administrația Publică Centrală
APL	Administrația Publică Locală
CAD	Comitetul de asistență pentru dezvoltare al OCDE
CAHVIO	Convenția Europeană privind Prevenirea și Combaterea Violenței față de Femei
CCOE	Centrul de Excelență privind Cooperarea Civil-Militară
CDEG	Comitetul Director pentru Egalitatea între Bărbați și Femei din cadrul Direcției Generale pentru Drepturile Omului al Consiliului Europei
CdC	Codul de conduită
CE	Consiliul Europei
CEDAW	Convenția ONU privind eliminarea tuturor formelor de discriminare împotriva femeilor
CEDO	Curtea Europeană a Drepturilor Omului
CFEMM	Comisia Parlamentului European pentru drepturile femeii și egalitatea de gen
CIMIC	Cooperarea Civil-Militară
CPA	Consilierii pentru protecția copilului
CPEDAE	Consiliul pentru Prevenirea și Eliminarea Discriminării și Asigurarea Egalității
CSW	Comisia pentru Statutul Femeii din cadrul Consiliului Economic și Social
DAW	Divizia pentru Afirmarea Femeilor
DDR	Conceptul UE de sprijin pentru dezarmare, demobilizare și reintegrare
DPKO	Departamentul Operațiunilor ONU de Menținerea Păcii
EIGE	Institutul European pentru egalitatea de gen
ESAS	Exploatarea și abuzul sexual
EUFOR	Forța Uniunii Europene din Ciad
EPU / UPR	Evaluarea Periodică Universală privind evidența drepturilor omului din toate statele membre ale ONU
FETs	Echipe de angajament ale femeilor
FINUL	Forțele Interimare ale ONU în Liban
FPS (Agenda)	Rezoluțiile Consiliului de Securitate ONU privind Femeile, Pacea și Securitatea
GFPs	Puncte Focale pe Probleme de Gen
GIDP	Programul Gen și Dezvoltare al PNUD

IDGG	Indicele Decalajului de Gen Global
IJC	Comandamentul comun al ISAF
ILO	Organizația Internațională a Muncii
INSTRAW	Institutul de Studii, Cercetare și Formare pentru Afirmarea Femeii
IPAP	Planul Individual de Acțiuni al Parteneriatului dintre Republica
RM-NATO	Moldova și NATO
ISAF	Forța NATO de Asistență pentru Securitate în Afganistan
KFOR	Forțele din Kosovo conduse de NATO, compuse din trupe aliate și state contribuitoare
LGBT	Persoane cu orientare sexuală diferită (lesbiene, gay, bisexuale sau trans-sexuale/transgen)
MPSFC	Ministerul Protecției Sociale, Familiei și Copilului
PNA / NAP	Planul Național de Acțiuni privind implementarea Rezoluției 1325 a CSONU (National Action Plan)
NATO	Organizația Tratatului Atlanticului de Nord (Alianța Nord-Atlantică)
OCDE	Organizația pentru Cooperare și Dezvoltare în Europa
ODA	Asistența Oficială de Dezvoltare
ODD	Obiectivele de Dezvoltare Durabile ale Agendei Globale 2030
ODM	Obiectivele de Dezvoltare ale Mileniului
OHCHR	Biroul Înaltului Comisar pentru Drepturile Omului al Națiunilor Unite
ONG	Oranizație nonguvernamentală
ONU	Organizația Națiunilor Unite
OSCE	Organizația pentru Securitate și Cooperare în Europa
PESA	Politica Europeană de Securitate și Apărare
PNADO	Planul Național de Acțiuni în domeniul Drepturilor Omului
PNUD	Programul Națiunilor Unite pentru Dezvoltare
RCSONU 1325	Rezoluția 1325 a Consiliului de Securitate ONU
RG30	Recomandarea generală nr. 30 a CEDAW
RSS	Reforma sectorului de securitate
SCERS	Strategia de Creștere Economică și Reducerea Sărăciei
SEA	Abuzul și exploatarea sexuală
SIDA	Agenția Suedeză de Cooperare Internațională pentru Dezvoltare
SRSG	Reprezentantul Special al Secretarului General
TIC	Tehnologii Informaționale de Comunicare
UE	Uniunea Europeană
UN Women	Entitatea Națiunilor Unite pentru Egalitatea de Gen și Abilitarea Femeilor
UNAMIR	Misiunea ONU de Asistență în Rwanda
UNFPA	Programul Națiunilor Unite pentru Populație
UNICEF	Fondul Națiunilor Unite pentru Copii
UNHCR	Biroul Înaltului Comisar ONU pentru Refugiați
UNOMSA	Misiunea ONU de Observare în Africa de Sud

UNTAG	Grupul Națiunilor Unite de Asistență a Tranziției în Namibia
EPU / UPR	Evaluarea Periodică Universală privind evidența drepturilor omului din toate statele membre ale ONU
VBG / GBV	Violența în bază de gen
VSBG/SGBV	Violența sexuală și în bază de gen

CUPRINS

PREFAȚĂ	3
INTRODUCERE	5
SIMBOLURI	9
ABREVIERI	10

MODULUL IV: VIOLENȚA SEXUALĂ ȘI ÎN BAZĂ DE GEN ÎN CONDIȚII DE PACE ȘI CONFLICT	15
--	----

TEMA 1. VIOLENȚA SEXUALĂ ȘI ÎN BAZĂ DE GEN (VSBG) – DEFINIREA

CONCEPTELOR	15
1.1. Delimitări terminologice ale conceptului Violenta în Bază de Gen	16
1.2. De ce să ne axăm pe violența sexuală și în bază de gen?	21
1.3. Cauzele și nivelurile producerii violenței sexuale și în bază de gen	24
1.4. Consecințe și efecte ale violenței sexuale și în bază de gen	27
Întrebări de autoevaluare	33
Bibliografie	33
Materiale distributive	35
Material distributiv: <i>Date statistice privind violența sexuală și în bază de gen</i>	35
Material distributiv: <i>Tipuri de violență sexuală și în bază de gen</i>	37
Material distributiv: <i>Convenția Consiliului Europei privind prevenirea și combaterea violenței împotriva femeilor și a violenței domestice</i>	41
Material distributiv: <i>Monitorizarea hărțuirii sexuale și violenței sexuale în armata Statelor Unite ale Americii</i>	42
Material distributiv: <i>Violența sexuală și în bază de gen la diferite etape ale vieții</i>	43
Exerciții	44
Exercițiu: <i>Discriminarea în bază de sex / gen și violența de-a lungul vieții unei femei</i>	46
Exercițiu: <i>Acord sau Dezacord</i>	44

TEMA 2. CONTEXTUL LEGAL ȘI POLITICI PRIVIND PREVENIREA ȘI

COMBATerea VIOLENȚEI SEXUALE ȘI ÎN BAZĂ DE GEN	46
2.1. Instrumente juridice internaționale privind prevenirea și combaterea VSBG	46
2.2. Cadrul legal și de politici privind prevenirea și combaterea VSBG în Republica Moldova	50
2.3. Statutul Curții Penale Internaționale de la Roma – jurisdicție și pedeapsă (crime împotriva umanității și crime militare)	53
2.4. Etică, Codul de Conduită (CdC) și Exploatarea și Abuzul Sexual (SEA)	56

Întrebări de autoevaluare	64
Bibliografie	65
Materiale distributive	67
Material distributiv: <i>Recomandarea generală nr. 19 (1992) privind violența împotriva femeilor</i>	67
Material distributiv: <i>Ce solicită Convenția Europeană privind Prevenirea și Combaterea Violenței față de Femei și a Violenței Domestic statelor semnatare?</i>	68
 TEMA 3. VIOLENȚĂ SEXUALĂ ȘI ÎN BAZĂ DE GEN ÎN SITUAȚII DE CONFLICT ȘI POST-CONFLICT	
ȘI POST-CONFLICT	69
3.1. Impactul conflictelor asupra femeilor și bărbaților, fetelor și băieților	70
3.2. Copiii în situații de conflict armat	76
3.3. Acțiunea Națiunilor Unite împotriva violenței sexuale în situații de conflict armat	85
3.4. Prevenirea și combaterea violenței sexuale și în bază de gen	89
3.5. Rolul bărbaților în combaterea violenței	93
3.6. Bune practici – cum de acționat în caz de VSBG	105
Întrebări de autoevaluare	112
Bibliografie	113
Materiale distributive	116
Material distributiv: <i>De ce sunt copiii diferiți de adulți?</i>	116
Material distributiv: <i>Cadrul legal privind drepturile copiilor</i>	116
Material distributiv: <i>Semnele abuzului sexual asupra copiilor</i>	119
Material distributiv: <i>Strategiile Agenției Suedeze de Dezvoltare a Cooperării Internaționale privind prevenirea VSBG</i>	121
Material distributiv: <i>Bărbații și violența</i>	122
Material distributiv: <i>Modelul deficitar și modelul bazat pe puncte forte</i>	123
Exerciții	124
Exercițiu: <i>Copiii și VSBG: mituri și realități</i>	124
Exercițiu: <i>Cum de protejat copiii: modelul ecologic</i>	126
Exercițiu: <i>Bărbații și violența</i>	127
Exercițiu: <i>Identificarea barierelor în calea implicării bărbaților în prevenirea violenței sexuale și în bază de gen</i>	129
Exercițiu: <i>Raspunsul la faptele de violență sexuală și prevenirea acestora</i>	130
Exercițiu: <i>Analiza studiului de caz</i>	131
 REPERE TERMINOLOGICE ALE DIMENSIUNII DE GEN	133

MODULUL IV.

VIOLENȚA SEXUALĂ ȘI ÎN BAZĂ DE GEN ÎN CONDIȚII DE PACE ȘI CONFLICT

Abordarea tematicii *Violenței Sexuale și în Bază de Gen* (VSBG / SGBV – *Sexual and Gender Based Violence*) în procesele de pace și conflict este considerată crucială. Cu toate acestea, în literatura de specialitate cu referire la pace și securitate deseori abordează superficial probleme ce țin de VSBG, iar într-o clasă de studiu există tendința de marginalizare a acestei tematici. Acest fapt poate perpetua provocări în asigurarea păcii și securității, prin producerea de absolvenți și practicieni care n-au fost niciodată informați, respectiv pregătiți să facă față VSBG în practică.

Pentru a explora posibilitățile de confruntare cu acest subiect provocator, această unitate de conținut oferă informații teoretice și practice privind concepul VSBG atât din perspectiva națională, cât și internațională. Aceasta va oferi, în primul rând, posibilitatea audiențelor să înțeleagă că VSBG se referă la orice act care este comis împotriva voinței unei persoane și se bazează pe norme de gen și relațiile de putere inegale și poate cauza daune femeilor, fetelor, bărbaților și băieților. În al doilea rând, va permite audiențelor să determine impactul VSBG în cadrul activității lor profesionale. În același timp, materialul adițional precum și exercițiile vor facilita inițierea discuțiilor, poate chiar dezbatărilor cu scopul de a avea rezultate pozitive privind integrarea dimensiunii de gen în pace și securitate.

TEMA 1.

VIOLENȚA SEXUALĂ ȘI ÎN BAZĂ DE GEN (VSBG) – DEFINIREA CONCEPTELOR

Obiective generale:

- să explice legătura dintre violența și egalitatea de gen;
- să definească noțiunea de violența în bază de gen și alte noțiuni conexe;
- să înțeleagă și delimiteze formele violenței;
- să determine caracteristicile conceptului violența sexuală și în bază de gen;
- să explice cauzele Violenței Sexuale și în Bază de Gen și să identifice factorii ce determină apariția acesteia;
- să poată identifica consecințele VSBG în cadrul activității sale profesionale.

Subiecte de conținut:

- 1.1. Delimitări terminologice ale conceptului *Violența în Bază de Gen*.
- 1.2. De ce să ne axăm pe *Violența Sexuală și în Bază de Gen*?
- 1.3. Cauzele și nivelurile producerii *Violenței Sexuale și în Bază de Gen*.
- 1.4. Consecințe și efecte ale *Violenței Sexuale și în Bază de Gen*.

Întrebări de autoevaluare

Bibliografie

Materiale distributive

Exerciții

CONȚINUT

1.1. Delimitări terminologice ale conceptului *Violența în Bază de Gen*

Violența în Bază de Gen (GBV) reprezintă un termen umbrelă care descrie orice act violent comis împotriva unei persoane și care se bazează pe diferențe social atribuite (ex. de gen) femeilor și bărbaților. Ea include acțiunile care produc daună sau suferință fizică, psihică sau sexuală, amenințări cu astfel de acțiuni, constrângeri și alte privări de libertate. Aceste acțiuni pot fi comise atât în public, cât și în mediul privat.

Pentru o înțelegere mai bună a conceptului *violența în bază de gen* sau *violența în bază de gen* trebuie să definim mai întâi de toate termenul ***violența***.

Organizația Mondială a Sănătății definește ***violența*** astfel: „folosirea intenționată a forței sau puterii, reală sau sub formă de amenințări, împotriva propriei persoane, împotriva unei alte persoane sau împotriva unui grup sau comunități, care rezultă sau are o probabilitate ridicată de a rezulta în rănirea, moartea, afectarea psihologică, afectarea dezvoltării sau deprivare”. Iar conform Declarației pentru Eliminarea Violenței Împotriva Femeilor ***violența contra femeilor*** este „orice act de violență bazată pe deosebirea de sex din care rezultă sau este posibil să rezulte pentru femei traumatisme sau suferințe fizice, sexuale, sau psihologice, inclusiv amenințările cu astfel de acte, constrângerea sau lipsirea arbitrară de libertate, săvârșite fie în viața publică fie în viața privată”.

Date statistice privind violența în bază de gen

Legea Nr.45 cu privire la prevenirea și combaterea violenței în familie, adoptată de Parlamentul Republicii Moldova, stabilind bazele juridice și organizatorice ale activității de prevenire și de combatere a violenței în familie¹, propune următoarele semnificații ale celor mai întâlnite forme de violență:

violență fizică – vătămare intenționată a integrității corporale ori a sănătății prin lovire, îmbrâncire, trântire, tragere de păr, înțepare, tăiere, ardere, strangulare, mușcare, în orice formă și de orice intensitate, prin otrăvire, intoxicare, alte acțiuni cu efect similar;

violență sexuală – orice violență cu caracter sexual sau orice conduită sexuală ilegală, cum ar fi violul conjugal, interzicerea folosirii metodelor de contracepție, hărțuirea sexuală; orice conduită sexuală nedorită, impusă; obligarea practicării prostituției; orice comportament sexual ilegal în raport cu un membru de familie minor...;

violență psihologică – impunere a voinței sau a controlului personal, provocare a stărilor de tensiune și de suferință psihică prin ofense, luare în derâdere, înjurare, insultare, poreclire, șantajare, distrugere demonstrativă a obiectelor, prin amenințări verbale, prin afișare ostentativă a armelor...; izolare de familie, de comunitate, de prieteni; interzicere a realizării profesionale, interzicere a frecventării instituției de învățământ; deposedare de acte de identitate; privare intenționată de acces la informație; alte acțiuni cu efect similar;

violență spirituală – subestimare sau diminuare a importanței satisfacerii necesităților moral-spirituale prin interzicere, limitare, ridiculizare, penalizare a aspirațiilor membrilor de familie, prin interzicere, limitare, luare în derâdere sau pedepsire a accesului la valorile culturale, etnice, lingvistice sau religioase; impunere a unui sistem de valori personal inacceptabile; alte acțiuni cu efect similar sau cu repercusiuni similare;

violență economică – privare de mijloace economice, inclusiv lipsire de mijloace de existență primară, cum ar fi hrană, medicamente, obiecte de primă necesitate; ...²

¹ Notă: *Violența în familie* este orice acțiune sau inacțiune intenționată, cu excepția acțiunilor de autoapărare sau de apărare a unor alte persoane, manifestată fizic sau verbal, prin abuz fizic, sexual, psihologic, spiritual sau economic ori prin cauzare de prejudiciu material sau moral, comisă de un membru de familie contra unor alți membri de familie, inclusiv contra copiilor, precum și contra proprietății comune sau personale.

² A se vedea: *Legea Nr. 45 cu privire la prevenirea și combaterea violenței în familie*, adoptată la 1.03.2007, în vigoare din 18.09.2008. <http://lex.justice.md/md/327246/>

Violența în bază de gen este considerată cea mai brutală manifestare a inegalității existente la nivelul societății. Victimele acestui fenomen sunt femeile pentru simplul fapt că agresorii lor nu le recunosc drepturile minime de libertate, respect și capacitate de decizie. În cadrul celei de-a IV-a Conferințe Mondiale a Femeilor din 1995, ONU a recunoscut faptul că *violența asupra femeilor este un obstacol pentru atingerea egalității, a dezvoltării și a păcii și că încalcă și aduce atingeri drepturilor omului și libertăților fundamentale*. ONU definește fenomenul precum o manifestare a relațiilor de putere dintre femei și bărbați care, așa cum ne arată istoria, au fost întotdeauna inegale.

Termenul VBG / GBV (*gender based violence*) este utilizat de obicei pentru a sublinia modalitatea în care funcționează inegalitățile sistemice dintre femei și bărbați - care există în orice societate din lumea întreagă - ca o caracteristică unificatoare și fundamentală pentru majoritatea formelor de violență comise împotriva femeilor și a fetelor. Declarația Națiunilor Unite privind Eliminarea Violenței împotriva Femeilor (DEVAW) definește violența împotriva femeilor drept „orice acțiune de violență în bază de gen care rezultă în, sau poate rezulta în daune și suferințe fizice, sexuale și psihologice pentru femei”. DEVAW subliniază faptul că violența reprezintă „o manifestare a raporturilor inegale de forță dintre femei și bărbați, existente în istorie, care au dus la dominația asupra femeilor și la discriminarea femeilor de către bărbați și la împiedicarea dezvoltării depline a acestora”. Discriminarea în bază de gen nu reprezintă doar o cauză a mai multor forme de violență împotriva femeilor și a fetelor, ci contribuie și la acceptarea și invizibilitatea acestui tip de violență la scară largă, astfel făptașii nu sunt trași la răspundere și supraviețuitorii sunt descurajați să vorbească despre aceasta și să solicite asistență.

Recomandarea 19 a Comitetului CEDAW a stabilit că „*violența în bază de gen, inclusiv violența domestică, este o formă de discriminare care afectează grav abilitatea femeilor de a-și exercita drepturile și libertățile în condiții egale cu bărbații*”.

Convenția Consiliului Europei privind prevenirea și combaterea violenței împotriva femeilor și a violenței domestice definește violența împotriva femeilor ca fiind o manifestare a relațiilor istoric inegale de putere dintre sexe, care au avut ca efect dominarea și discriminarea femeilor de către bărbați. Convenția recunoaște natura structurală a violenței împotriva femeilor, întrucât aceasta este bazată pe gen. Afirmția că violența împotriva femeilor este unul dintre mecanismele sociale cele mai importante de subordonare a femeilor bărbaților

reprezintă recunoașterea de jure și de facto a faptului că atingerea egalității de gen este factorul cheie pentru prevenirea violenței împotriva femeilor.³

Termenul *violență în bază de gen* este utilizat tot mai mult de unii actori pentru a evidenția dimensiunile de gen ale anumitor forme de violență împotriva femeilor, fetelor, bărbaților și a băieților - în special anumite forme de violență sexuală comise cu scopul explicit de a consolida normele inechitabile de masculinitate și feminitate. Acest tip de violență se bazează pe construcțiile sociale despre ce înseamnă a fi bărbat și a exercita puterea masculină. Este utilizat de către bărbați (și în cazuri mai rare de femei) pentru a cauza daune nu numai femeilor, dar și altor bărbați. Precum în cazul violenței împotriva femeilor și a fetelor, acest tip de violență este deseori rar raportat, din cauza stigmatizării aferente supraviețuitorului - în acest caz, fiind asociată cu normele de masculinitate (de exemplu, norme care descurajează supraviețuitorii de gen masculin să-și recunoască vulnerabilitatea sau sugerează că un supraviețuitor de gen masculin este oarecum slab din cauza faptului că a fost agresat).⁴

Violența împotriva femeilor constituie manifestarea unei relații bazate pe forță dintre bărbați și femei, care are drept consecință dominarea și discriminarea femeilor de către bărbați și împiedicarea dezvoltării pe deplin a acestora.

Termenul *violență în bază de gen* este utilizat de unii actori pentru a descrie violența comisă împotriva persoanelor lesbiene, homosexuale, bisexuale, transgender și intersex (LGBTI), care, conform Biroului Înaltului Comisar pentru Drepturile Omului al Națiunilor Unite (OHCHR), „este determinată de o dorință de a-i pedepsi pe cei care sfidează normele de gen”. Acronimul *LGBTI* cuprinde o varietate largă de identități care împărtășesc experiența de a nu se încadra în normele sociale din cauza orientării lor sexuale și/sau a identității de gen. OHCHR mai recunoaște că „lesbienele și femeile transgender se găsesc într-o categorie de risc deosebită din cauza inegalității de gen și a relațiilor de putere din cadrul familiilor și a societății în general”. Homofobia și transfobia nu contribuie doar la această violență, ci subminează în mod semnificativ și capacitatea supraviețuitorilor LGBTI de a accesa ajutor (cea mai gravă situație se regăsește în locurile în care orientarea sexuală și identitatea de gen sunt persecutate de stat).⁵

³ Ghid pentru prevenirea violentei de gen, p. 10. http://www.comune.modena.it/login-project/deliverables/project-guidelines/Log%20In%20final%20guidelines_Romanian.pdf

⁴ Guidelines for Integrating Gender-Based Violence Interventions in Humanitarian Action. Reducing risk, promoting resilience and aiding recovery. Inter-Agency Standing Committee. 2015, pp. 6-5. www.gbvguidelines.org

⁵ Ibidem.

O înțelegere a modului în care se intersectează genul, spre exemplu, și rasa, religia, statutul economic, apartenența politică sau geografia este, de asemenea, importantă pentru abordarea modelelor și a formelor de violență în bază de gen. Deși bărbații și băieții reprezintă și ei ținte ale violenței sexuale și în bază de gen în situațiile de conflict, victimele unor astfel de violențe continuă să fie în mod disproporționat femeile și fetele.

➤ Violența în bază de gen este deseori utilizată drept sinonim pentru violența împotriva femeilor și a fetelor. Totuși, violența în bază de gen nu se limitează la violența împotriva femeilor și a fetelor, dar include și violența împotriva bărbaților, băieților și a persoanelor transgender.

➤ Exemple de violență în bază de gen: (tentativa de) viol, abuz sexual, exploatare sexuală, căsătoria forțată la o vârstă fragedă, violența domestică, traficul de persoane și mutilarea genitală a femeilor.

➤ Forme de violență în bază de gen, în special asupra bărbaților și băieților: recrutarea forțată, masacrul în bază de sex și abuzul/încarcerarea bărbaților și a băieților care refuză să se înroleze.

Acțiunile de violență în bază de gen încalcă câteva drepturi universale ale omului protejate de instrumente și convenții internaționale (a se vedea: Modulul IV, Tema 2). Multe - însă nu toate - forme de violență în bază de gen reprezintă acțiuni criminale conform politicilor și legilor naționale; acestea diferă de la țară la țară și implementarea în practică a legilor și politicilor poate varia foarte mult.⁶

Astfel, acțiunile de violență sexuală și în bază de gen pot reprezenta o încălcare directă a drepturilor omului, dar și un obstacol în realizarea altor drepturi. Spre exemplu, traficul de ființe umane reprezintă o încălcare a dreptului la libertate și securitate al persoanei, și al libertății de sclavie. Însă traficul de ființe umane contravine și dreptului persoanelor la sănătate fizică și mintală și, potențial, dreptului la educație.

Cel puțin 119 țări au aprobat legi cu privire la violența domestică, 125 dispun de legi privind hărțuirea sexuală și 52 au legi privind violul conjugal. Totuși, chiar și atunci când aceste legi există, nu înseamnă că ele sunt mereu conforme cu standardele și recomandările internaționale sau sunt implementate astfel.⁷

Disponibilitatea datelor privind violența împotriva femeilor a crescut în mod semnificativ în ultimii ani. Începând cu anul 1995, mai mult de 100 țări au organizat cel puțin un sondaj cu privire la această problemă. Patruzeci și patru de țări au organizat sondaje în perioada dintre 1995 și 2004, și 89 de țări au făcut

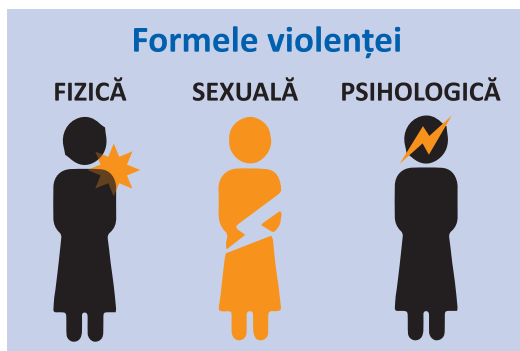
⁶ Ibidem.

⁷ A se vedea: Facts and figures: Ending violence against women. <http://www.unwomen.org/en/what-we-do/ending-violence-against-women/facts-and-figures#sthash.vKJUyply.dpuf>

același lucru în perioada 2005 - 2014, ceea ce sugerează un interes crescut pentru această problemă. Peste 40 de țări au organizat cel puțin două sondaje în perioada dintre 1995 și 2014, ceea ce înseamnă că, în dependență de comparabilitatea sondajelor, schimbările în timp au putut fi analizate.

1.2. De ce să ne axăm pe violența sexuală și în bază de gen?

Cele mai comune tipuri de violență sexuală și în bază de gen. Lista nu este exhaustivă, și trebuie menționat că de cele mai multe ori, două sau mai multe tipuri de violență se pot produce în același timp. Categoriile sunt definite în cadrul paragrafului anterior, dar atragem atenția asupra următoarelor: *Violența sexuală*; *Violența fizică*; *Violența emoțională și psihologică*; *Practici tradiționale dure*; *Violența socio-economică*.

În corespundere cu Legea nr.45 cu privire la prevenirea și combaterea violenței în familie sunt specificate următoarele forme: violența fizică, violența sexuală, violența psihologică, violența spirituală, violența economică.⁸

Tipuri de violență sexuală și în bază de gen

Violența sexuală reprezintă o formă de violență în bază de gen și cuprinde orice act sexual, încercarea de realizare a unui act sexual, comentarii sau avansuri sexuale nedorite, acțiuni de traficare, sau alt gen de acțiuni îndreptate împotriva sexualității unei persoane prin constrângere de către o altă persoană, indiferent de relația acesteia cu victima și în orice cadru.⁹ Violența sexuală se referă la comportamente precum *violul*, *agresiunea sexuală*, *exploatarea sexuală* și *hărțuirea sexuală*.

Conform Legii nr.45 cu privire la previrea și combaterea violenței în familie în Republica Moldova, violență sexuală reprezintă orice violență cu caracter sexual sau orice conduită sexuală ilegală în cadrul familiei sau în alte relații interpersonale, cum ar fi violul conjugal, interzicerea folosirii metodelor de contracepție, hărțuirea sexuală; orice conduită sexuală nedorită, impusă; obligarea practicării prostituției; orice comportament sexual ilegal în raport cu un membru de fami-

⁸ Lege Nr. 45 din 01.03.2007 cu privire la prevenirea și combaterea violenței în familie, Parlamentul Republicii Moldova. <http://lex.justice.md/md/327246/>

⁹ Sexual and gender-based violence in the context of transitional justice. Office of the High Commissioner for Human Rights, Geneva, October 2014. http://www.ohchr.org/Documents/Issues/Women/WRGS/One-Pagers/Sexual_and_gender-based_violence.pdf

lie minor, inclusiv prin mîngîieri, sărutări, pozare a copilului și prin alte atingeri nedorite cu tentă sexuală; alte acțiuni cu efect similar.

BOXA 28: TERMENUL VSBG SAU VBG?

UNHCR utilizează termenul „VSBG/SGBV” (violența sexuală și în bază de gen) și nu „VBG/GBV” (violența în bază de gen) pentru a sublinia sfera de acțiune și gravitatea violenței sexuale în situațiile de conflict și strămutare. Trebuie menționat, însă, că alte organizații utilizează termenul de „violență în bază de gen” sau „VBG” referindu-se la același lucru, spre exemplu, la nivel inter-agenții sau în cadrul unui cluster PSI. De asemenea, UNHCR a preferat termenul VSBG (violență sexuală și în bază de gen) în loc de „violență împotriva femeilor”, pentru a încuraja o abordare mai incluzivă care nu se axează doar pe femei și fete. Indiferent de rolul UNHCR într-un anumit context (agenție coordonatoare principală în domeniul VSBG, lider de cluster de protecție sau membru al unui sub-cluster GBV coordonat de UNICEF/UNFPA), este esențial faptul că de la bun început să se lucreze cu partenerii pentru a ajunge la o înțelegere comună a problemei. Aceasta nu înseamnă, însă, că toți actorii trebuie să adopte o singură terminologie, ci că toate părțile trebuie să înțeleagă diferitele perspective și abordări pe care fiecare actor le aduce cu sine.

Violența sexuală și în bază de gen afectează femeile, fetele, băieții și bărbații. Majoritatea datelor disponibile în acest moment cu privire la violența sexuală și în bază de gen se referă la femei și fete, acestea reprezentând cel mai mare grup afectat. Cu toate acestea, lipsa datelor privind incidența violenței sexuale și în bază de gen împotriva bărbaților și a băieților nu înseamnă că aceștia nu suferă în urma violenței sexuale și în bază de gen, ci că raportarea acestora este problematică sau că datele colectate nu sunt dezagregate pe sexe.¹⁰

BOXA 29: DATE PRIVIND VIOLENȚA¹¹

... cel puțin o femeie din trei au fost bătute, forțate să întrețină relații sexuale sau au fost abuzate în alte moduri pe parcursul vieții;
... 2 milioane de femei sunt anual victime ale traficului de persoane transfrontalier;
... peste 90 milioane de femei și fete din Africa sunt victime ale mutilării genitale feminine;
... cel puțin 60 milioane de fete care trebuiau să se nască lipsesc din diferite populații, cele mai multe în Asia, din cauza avorturilor selective, infanticidului și a neglijării;
... recent, violul în masă a fost semnalat în Bosnia, Liberia, Cambodgia, Peru, Somalia, Uganda; peste 20 000 de femei musulmane au fost violate în timpul războiului din Bosnia, la fel, mii de femei de origine sârbă de religie ortodox-creștină au fost violate de soldați bosniaci;
... în 94% din așezările persoanelor deplasate intern din Sierra Leone s-au raportat incidente de tipul atacului sexual, incluzând violul, tortura și sclavia sexuală;
... între 250 000 și 500 000 femei au fost violate în timpul genocidului din Rwanda din 1994.

¹⁰ SGBV prevention and response. Training package. UNHCR, October 2016, p. 21. <http://www.unhcr.org/en-au/583577ed4.pdf>

¹¹ Extras din „Violența sexuală și de gen împotriva refugiaților, returnaților și persoanelor deplasate intern - Ghidul UNHCR de prevenire și răspuns”, mai 2003, p. 5. http://www.unhcr-centraleurope.org/_assets/files/content/what_we_do/pdf_ro/caring_for_vulnerable_groups/SGBVbookletROM.pdf

Determinarea prevalenței violenței sexuale și în bază de gen este extrem de dificilă în orice mediu deoarece violența sexuală și în bază de gen nu se raportează suficient de mult, din diverse motive, precum:

- Siguranța personală sau riscuri de securitate (precum răzbunarea făptașului)
- Stigmatizarea supraviețuitorilor / supraviețuitoarelor
- Lipsa serviciilor
- Lipsa mecanismelor relevante de intervenții rapide / soluționarea a astfel de cazuri
- Lipsa unui mecanism de raportare
- Norme culturale care conduc la anumite tipuri de violență.

Discriminarea în bază de sex/gen și violența de-a lungul vieții unei femei

Definiții:

Abuzul sexual înseamnă „o intruziune sau amenințare fizică de natură sexuală, fie forțată, fie realizată în condiții coercitive sau inegale”.¹²

Discriminarea în bază de sex/gen reprezintă „o tratare injustă sau o diferențiere arbitrară bazată pe sexul, genul, orientarea sexuală sau identitatea de gen a unei persoane”.¹³

Exploatarea sexuală „reprezintă orice abuz real sau intenționat de poziție de vulnerabilitate, putere sau încredere diferențiată, în scopuri de natură sexuală, inclusiv, dar fără limitare, obținerea de beneficii financiare, sociale sau politice în urma exploatării sexuale a altei persoane”.¹⁴

Hărțuirea sexuală reprezintă „orice avans sexual nedorit, solicitarea unui favor de ordin sexual, comportament verbal sau fizic sau gesturi de natură sexuală, sau orice alt tip de comportament de natură sexuală de la care se poate aștepta să conducă la, sau este perceput să cauzeze jignire sau umilire pentru o altă persoană, atunci când intervine în activitatea profesională, condiționează angajarea în câmpul muncii sau creează un mediu de lucru intimidant, ostil și jignitor”.¹⁵

¹² United Nations Secretary-General's Bulletin on Protection from Sexual Exploitation and Abuse (ST/SGB/2003/13). <http://www.refworld.org/docid/451bb6764.html>

¹³ Committee on Economic, Social and Cultural Rights, General Comment No. 20, article 2, paragraph 2, UN Doc. E/C.12/GC/20 (2009). <http://www.refworld.org/docid/4a60961f2.html>

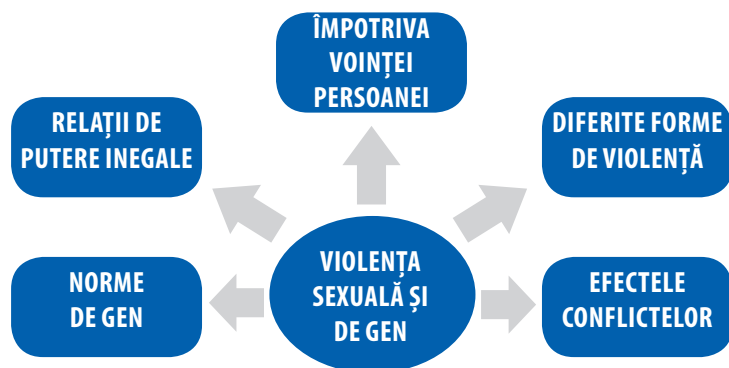
¹⁴ Bastick M. Integrating a Gender Perspective into Internal Oversight within Armed Forces. Geneva: DCAF, OSCE, OSCE/ODIHR, 2014, p. 10.

¹⁵ United Nations Secretary-General's Bulletin on Prohibition of Discrimination, Harassment, Including Sexual Harassment, and Abuse of Authority (ST/SGB/2008/5). <https://oios.un.org/resources/2015/01/ST-SGB-2008-5.pdf>

Violența sexuală, violența în bază de gen, violența împotriva femeii se referă la grave încălcări ale drepturilor umane fundamentale, care perpetuează stereotipii legate de rolurile de sex/sexuale și care diminuează demnitatea umană și independența individului, afectând dezvoltarea ființei umane. Reprezintă abuzul psihologic, fizic și sexual care proclamă poziția de inferioritate și subordonare a femeii și perpetuează puterea și controlul bărbaților. Violența sexuală și în bază de gen vizează atât individul cât și grupul de indivizi și are un efect devastator asupra vieții victimelor, de cele mai multe ori femei și fete.

Termeni cheie și concepte

Violența sexuală în conflicte se referă la „viol, sclavie sexuală, prostituție forțată, sarcină forțată, sterilizare forțată și alte forme de violență sexuală la fel de grave comise împotriva femeilor, a fetelor sau băieților, ce țin în mod direct sau indirect (temporar, geografic sau causal) de un conflict. Legătura cu conflictul poate fi evidentă din profilul făptașului, din profilul victimei, într-un mediu de impunitate sau de colaps al statului, în aspectele transfrontaliere și/sau în violarea termenilor acordului de încetare a focului”.¹⁶

1.3. Cauzele și nivelurile producerii violenței sexuale și în bază de gen

Violența sexuală și în bază de gen se întâlnește oriunde, oricând; este folosită ca armă de război dar perpetuată și în presupusa siguranță a mediului familial. De la individ, familie, comunitate, până la societate, sisteme legislative și structuri ce guvernează societatea, există diferite moduri de reacție la aceste tipuri de violență.¹⁷ *Cadrul ecologic* este utilizat pe larg pentru a înțelege mai bine SGBV și pentru a influența programarea prevenirii.¹⁸

¹⁶ Conflict-Related Sexual Violence. Report of the Secretary-General, United Nations Secretary-General, March 2015. <http://www.un.org/en/sc/documents/sgreports/2015.shtml>

¹⁷ Violența sexuală și de gen împotriva refugiaților, returnaților și persoanelor deplasate intern - Ghidul UNHCR de prevenire și răspuns, mai 2003, p. 9. http://www.unhcr-centraleurope.org/_assets/files/content/what_we_do/pdf_ro/caring_for_vulnerable_groups/SGBVbookletROM.pdf

¹⁸ A se vedea: The ecological framework. UN Women. <http://www.endvawnow.org/en/articles/1509-the-ecological-framework.html?next=1510>

Acest așa-numit „cadru ecologic” se bazează pe proba că un singur factor nu poate explica de ce anumite persoane sau grupuri reprezintă un risc mai ridicat de violență interpersonală, iar altele sunt mai protejate de aceasta. Acest cadru consideră că violența interpersonală reprezintă un rezultat al interacțiunii dintre diferiți factori la patru niveluri - individ, relație, comunitate și societate¹⁹:

- **La nivel individual**, gradul de cunoștințe, siguranța personală, accesul la resurse, servicii, beneficii sociale, istoriile personale și atitudini/convingeri cu privire la gen pot determina ca o persoană să devină sau nu o victimă/supraviețuitor al violenței sexuale și în bază de gen sau un agresor de această factură;
- **Nivelul relațiilor interumane** reprezintă contextul imediat în care se poate produce abuzul: între indivizi, chiar în sânul familiei. De la acest nivel încep să se contureze inegalitățile de putere care articulează pozițiile de subordonare și de privilegiu;
- **Comunitatea** semnifică dinamica dintre/în rândul oamenilor care sunt influențați de socializarea asigurată de structurile locale, școli, instituții de sănătate, grupuri informale și colective de muncă. De exemplu, în cazul refugiaților, această comunitate este reprezentată de câmpurile sau centrele de cazare unde accesul la servicii poate avea un impact direct sau indirect asupra producerii violenței sexuale sau în bază de gen;
- **Societatea** reprezintă normele sociale și culturale cu privire la rolurile de gen, atitudinile întâlnite printre copii, femei și bărbați, cadrul legal și politic ce guvernează comportamentul, precum și atitudinile față de folosirea violenței ca mod de rezolvare a conflictelor.

Cauzele principale ale violenței sexuale și în bază de gen și factorii care contribuie la o vulnerabilitate mai mare se referă la acele condiții sau factori existenți într-o societate care contribuie în mod direct sau indirect la comiterea actelor de violență sexuală și în bază de gen. Spre exemplu, șomajul poate reprezenta o cauză principală a violenței sexuale și în bază de gen, în timp ce alcoolismul poate reprezenta un factor ce contribuie la abuzul conjugal sau fizic. Prin iden-

¹⁹ The ecological framework. Violence Prevention Alliance. <http://www.who.int/violenceprevention/approach/ecology/en/>

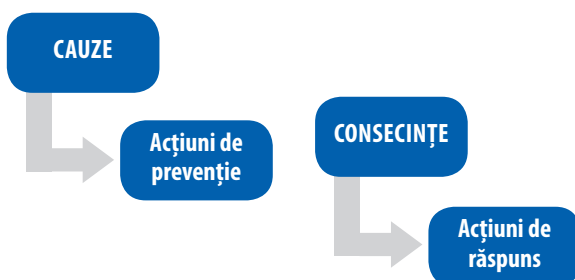
tificarea cauzelor și a factorilor principali care contribuie la o mai mare vulnerabilitate la anumite acte de violență sexuală și în bază de gen, veți putea selecta cele mai adecvate acțiuni pentru a preveni, a atenua sau a minimiza violența sexuală și în bază de gen, prin abordarea factorilor care duc la sau contribuie direct la vulnerabilitatea victimelor violenței sexuale și în bază de gen.

Utilizați următoarele întrebări pentru a putea identifica cauzele principale ale violenței sexuale și în bază de gen și factorii care contribuie la o vulnerabilitate crescută a victimelor:

- Ce anume îi face bărbați, băieți, fete și femei mai vulnerabile în fața violenței sexuale și în bază de gen?
- Conform victimelor/supraviețuitorilor, care sunt cauzele / motivele principale pentru violența sexuală și în bază de gen?
- Conform comunității, care sunt cauzele sau motivele principale ale actelor de violență sexuală și în bază de gen?
- Ce explicații sau motive dau făptașii pentru comiterea actelor de violență sexuală și în bază de gen?
- Ce motive consideră cei ce lucrează în domeniul prevenirii violenței sexuale și în bază de gen că stau la baza comiterii actelor de violență sexuală și în bază de gen?

Intervenția în prevenirea și răspunsul la violența sexuală și în bază de gen trebuie să fie orientată asupra tuturor acestor niveluri, deoarece orice schimbare de model de comportament și de atitudine la unul din aceste niveluri le afectează și pe celelalte.

Convenția Consiliului Europei privind prevenirea și combaterea violenței împotriva femeilor și a violenței domestice

O perspectivă asupra localizării în timp și spațiu a producerii violenței sexuale și în bază de gen este oferită de studierea producerii violenței de-a lungul ciclului refugiuului, de exemplu. În timpul conflictelor armate, structurile sociale sunt dezmembrate. Femeile și copiii sunt expuși unor riscuri crescute când părăsesc locuințele/țara, dar și în țara de azil. Adesea membrii familiei sunt dispersați în timpul plecării, călătoriei, lăsând copiii despărțiți de familie sau femeile singurele responsabile pentru securitatea familiei sau a gospodăriei. În aceste împrejurări, pot apărea cinci etape ale situației de refugiu și tipurile de violență sexuală și în bază de gen:

(1) **În timpul conflictului**, înaintea plecării - abuz din partea celor care controlează puterea, schimbul în natură (pe bază de sex, viol), răpire de către membri ai părților în conflict, incluzând forțele de securitate, violuri în masă urmate de sarcini nedorite;

(2) **În timpul refugiului/călătoriei** – atacuri sexuale din partea bandiților, a gărzilor de la frontiere, piraiți, capturarea pentru traficare, schimburi cu sclavi;

(3) **În țara de azil** – abuz sexual, coerciție, șantaj din partea reprezentanților autorității sau a îngrijitorilor copiilor separați, violența domestică, solicitarea de favoruri sexuale în schimbul apei, alimentelor sau altor bunuri, reluarea practicilor tradiționale dureroase;

(4) **În timpul repatrierii** – asemănătoare celor menționate în faza refugiului/călătoriei;

(5) **În timpul reintegrării** – abuz sexual împotriva returnaților ca o formă de răzbunare, șantaj sexual în schimbul regularizării statutului legal, excluderea din procesul de luare a deciziilor, interzicerea accesului la resurse, la documente de identitate, interzicerea dreptului de redobândire și folosire a proprietății.²⁰

Înțelegerea cauzalității producerii violenței sexuale și în bază de gen este o sursă pentru dezvoltarea unor planuri de acțiune pentru prevenirea acestui fenomen. Cauzele acestui fenomen se regăsesc în atitudinea și practicile societății cu privire la discriminarea pe motive de gen, care plasează femeile într-o poziție de subordonare față de bărbați.

1.4. Consecințe și efecte ale violenței sexuale și în bază de gen

Prin acte de violență sexuală și în bază de gen, săvârșite la nivel individual sau de grup, agenții de persecuție tind să îi mențină privilegiile, puterea și controlul asupra celorlalți. Identitatea și rolul de gen sunt determinate de sex, vârstă, condiție socio-economică, origine etnică, naționalitate și religie. Relațiile dintre femei și bărbați, dintre femei precum și dintre bărbați sunt marcate de diferite nivele de autoritate și de putere care mențin privilegiile și subordonarea dintre membrii unei societăți. Dezacordul sau lipsa de receptivitate față de drepturile omului, față de egalitatea de gen, democrație și mijloace non-violente de rezolvare a conflictelor contribuie la perpetuarea acestor inegalități.

Violența împotriva femeilor are numeroase efecte negative, grave, atât pe termen lung cât și pe termen scurt, directe (asupra victimei) și indirecte (asupra persoanelor care asistă la actele de violență).

²⁰ Violența sexuală și de gen împotriva refugiaților, returnaților și persoanelor deplasate intern - Ghidul UNHCR de prevenire și răspuns, mai 2003, p. 9. http://www.unhcr-centraleurope.org/_assets/files/content/what_we_do/pdf_ro/caring_for_vulnerable_groups/SGBVbookletROM.pdf

Violența în bază de gen are un impact imediat asupra sănătății sexuale, fizice și psihologice și contribuie la creșterea riscului unor potențiale probleme de sănătate. Printre efectele posibile pentru sănătatea sexuală se numără sarcinile nedorite, complicațiile ce survin în urma unei întreruperi nesigure de sarcină, tulburări ce țin de excitarea sexuală a femeii sau impotența la bărbați, și infecțiile transmisibile sexual, inclusiv HIV. Printre posibilele efecte asupra sănătății ale violenței în bază de gen se numără leziunile care pot cauza boli acute sau cronice, impactul neurologic, gastrointestinal, muscular, urinar și asupra sistemelor de reproducere. Aceste efecte pot face ca supraviețuitorul/supravețuitoarea să nu fie capabil(-ă) să realizeze activități fizice și mintale, altfel foarte ușoare. Potențialele probleme de sănătate mintală presupun depresia, anxietatea, consumul de alcool și droguri, stresul post-traumatic sau suicidul.

Supraviețuitorii/supravețuitoarele violenței în bază de gen continuă să sufere din cauza stigmatizării asociate cu violența în bază pe gen. Ostracizarea din partea familiei și a comunității îi poate pune într-un mare dezavantaj social și economic. Consecințele fizice și psihologice ale violenței în bază pe gen pot inhiba activitatea supraviețuitorului/supravețuitoarei și bunăstarea acestuia(-eia) - nu doar cea personală, dar și relațiile cu membrii familiei. Impactul violenței în bază de gen se poate extinde și asupra relațiilor cu comunitatea, precum relațiile dintre familia supraviețuitorului/supravețuitoarei și comunitate sau atitudinile comunității față de copiii născuți ca rezultat al violenței. Persoanele LGBTI se pot confrunta cu probleme când doresc să convingă forțele de securitate că violența sexuală împotriva lor nu este consensuală; în plus, unele victime de sex masculin s-ar putea confrunta cu riscul de a fi și ei urmăriți penal, conform legislației privind sodomia, dacă raportează un caz de violență sexuală comis împotriva lor de către un bărbat.

Violența în bază de gen afectează rata de supraviețuire a copiilor și dezvoltarea acestora, prin creșterea ratei mortalității infantile, scăderea greutatei la naștere, contribuind la malnutriție și afectând participarea la sistemul de educație. Mai poate duce la apariția anumitor dizabilități la copii: leziuni care pot cauza dizabilități fizice, privarea de o nutriție sau stimulare corespunzătoare, care pot duce la întârzieri în dezvoltare, iar consecințele abuzului pot duce la probleme de sănătate mintală pe termen lung.

Legătura dintre aceste efecte și violența în bază de gen poate fi cu greu identificată, deoarece acestea nu pot fi recunoscute cu ușurință drept probe ale violenței în bază de gen de către furnizorii de servicii de sănătate sau alte tipuri de servicii. Acest lucru poate contribui la concluzia eronată că violența în bază de gen nu reprezintă o problemă. Cu toate acestea, incapacitatea de a evalua gama completă și natura ascunsă a violenței în bază de gen - precum și incapaci-

tatea de a aborda impactul acesteia asupra indivizilor, familiilor și comunităților - pot limita capacitatea societății de a ieși din urgențele umanitare.²¹

Acord sau Dezacord

BOXA 30: STUDII PRIVIND VSBG

Studiile demonstrează că²²:

1. Aici, 32,6% din foștii combatanți de sex masculin au experiențe de violență sexuală (Inițiativa de cercetare a violenței sexuale, 2010).
2. Aici, într-un district, peste 75% din femei și fete au fost supuse mutilării genitale.
3. Aici, cel puțin 200.000 de persoane au fost violate în perioada războiului civil (DIP, 2014).
4. Aici, pe parcursul unui an au fost raportate la poliție peste 30.000 de cazuri de viol. Adică 88 zilnic (Departamentul de Stat al SUA, 2009).
5. Aici, 68% dintre femei au fost căsătorite la vârste mai mici de 18 ani (UNICEF 2014).
6. Aici, într-un singur an, 47% dintre femeile asasinate au fost ucise de către o rudă după ce femeia fusese violată (Organizația Mondială a Sănătății, 2002).
7. Aici, o femeie a murit la fiecare trei zile ca rezultat al violenței domestice (Departamentul de Stat al SUA, 2009).
8. Aici, 83% din fetele cu vârste cuprinse între 12 și 16 ani au trăit o oarecare formă de hărțuire sexuală în școlile publice (Agenția Uniunii Europene pentru Drepturi Fundamentale, 2014).
9. Aici, pe parcursul unui an, peste 1000 de femei au fost asasinate în numele așa-zisei demnități (Comisia ONU pentru Drepturile omului, 2002).
10. Aici, în fiecare minut poliția primește o solicitare de asistență într-o situație de violență în familie (Amnesty International, 2013).
11. Aici, o persoană cu dizabilități din trei a raportat o formă de violență sexuală și în bază de gen (Human Rights Watch, 2010).

O persoană poate deveni victimă sau chiar agresor în contextul existenței/apariției următoarelor tipuri de riscuri:

- **Riscuri la nivel individual** - lipsa de securitate, dependența, dizabilitățile fizice și mentale, lipsa alternativelor în adaptarea la schimbările socio-economice de status, abuzul de alcool, droguri, trauma psihologic și stresul conflictului, al refugiului, al deplasării interne, ignoranța, lipsa de

²¹ Guidelines for Integrating Gender-Based Violence. Interventions in Humanitarian Action. Reducing risk, promoting resilience and aiding recovery, p. 9. <http://gbvguidelines.org/>

²² SGBV prevention and response, p. 21.

cunoștințe asupra drepturilor individuale fundamentale statuate de organisme naționale și internaționale;

- **Riscuri la nivelul normelor sociale și culturale** - credințe și practici culturale și tradiționale discriminatorii, credințe religioase;
- **Cadru legal și practici în țara gazdă și/sau în țara de origine** - lipsa de protecție a drepturilor femeii și copilului împotriva violenței sexuale și în bază de gen, lipsa de încredere în autoritățile statului, aplicarea de legi tradiționale și practici care favorizează discriminarea, lipsa de interes pentru acest subiect, practici discriminatorii în administrarea justiției, neresportarea incidentelor de violență sexuală și în bază de gen și lipsa de încredere în administrarea justiției, lipsa interesului de a pune sub acuzare toate cazurile raportate de acest tip de violență, numărul mic de condamnări obținute în proporție cu numărul de raportări de violență sexuală și în bază de gen, inaccesibilitatea poliției și a instanțelor din cauza poziționării câmpurilor de refugiați, absența femeilor din corpul ofițerilor de justiție, lipsa resurselor administrative și a echipamentului instanțelor locale și a forțelor de securitate, legi sau practici în administrarea justiției care sprijină diferențele de gen;
- **Război și conflicte armate** - distrugerea structurilor sociale, exercitarea puterii politice și de control asupra comunităților, diferențele etice, discriminarea socio-economic;
- **Situații de refugiu, returnare și deplasare internă** - colapsul structurilor familiale și sociale de suport, locații cu rată înaltă de criminalitate, câmpuri supraaglomerate, adăposturi și gospodării comune, ansamblul de servicii, facilități și accesul la acestea, lideri de sex masculin predominanți în comunități, lipsa hranei, a combustibilului, a veniturilor și a posibilității de retribuire pentru munca desființată, lipsa protecției din partea forțelor de poliție, lipsa reprezentanților UNHCR/ONG-urilor în câmpurile de refugiați, lipsa documentelor de identitate și neînregistrarea persoanelor, populații locale ostile - refugiații fiind considerați ca privilegiați din punct de vedere material.

Victimele/supraviețuitorii/supravețuitoarele violenței sexuale și în bază de gen se află într-un mare risc de afecțiuni severe ale sănătății și planului psiho-social, uneori chiar în risc de deces, chiar în absența atacului fizic. Potențialele traume psiho-emoționale care evoluează pe termen lung nu trebuie subestimate.²³

²³ Violența sexuală și în bază de gen împotriva refugiaților, returnaților și persoanelor deplasate intern - Ghidul UNHCR de prevenire și răspuns, mai 2003, p. 9. http://www.unhcr-centraleurope.org/_assets/files/content/what_we_do/pdf_ro/caring_for_vulnerable_groups/SGBVbookletROM.pdf

Înțelegerea potențialelor consecințe ale violenței sexuale și în bază de gen vor ajuta actorii implicați să dezvolte strategii adecvate de răspuns la aceste efecte și să prevină agravările sau înrăutățirea unor situații.

Monitorizarea hărțurii sexuale și violenței sexuale în armata Statelor Unite ale Americii

Consecințe majore²⁴:

La nivelul sănătății. La acest nivel apar consecințe letale (omucidere, suicid, mortalitate maternă, mortalitate infantilă și cauzată de SIDA) sau consecințe non letale, și anume: *fizice acute* - infecții; *fizice cronice* - dizabilități, dureri cronice, tulburări de somn, abuz de droguri și/sau alcool); *reproductive* - avorturi spontane, sarcini nedorite, avorturi nesterile, boli cu transmisie sexuală inclusiv HIV/SIDA, tulburări de menstruație, complicații în timpul sarcinii, afecțiuni ginecologice, tulburări ale funcțiilor sexuale.

La nivel psiho-social. Este de menționat că multe societăți blamează victimele/supraviețuitorii/supravețuitoarele violenței sexuale și în bază de gen. Marginalizarea și excluderea socială cauzează afecțiuni ulterioare, incluzând rușinea, sentimentul de ură de sine și depresie. Ca rezultat al stigmatizării sociale, cele mai multe victime/supraviețuitori /supravețuitoare ai violenței sexuale și în bază de gen nu raportează aceste incidente. Apar două categorii de consecințe în acest plan, atât de greu sesizabile și care se remediază în timp și cu eforturi considerabile: *consecințe emoționale și psihologice* - sindrom de stres post-traumatic, depresie, anxietate, teamă, furie, rușine, insecuritate, boală psihică, gânduri și comportament de suicid; *consecințe sociale* - blamarea victimei/supraviețuitorului/supravețuitoarei, pierderea rolului/funcțiilor în societate, stigmatizare socială, respingere socială și izolare, feminizarea sărăciei, acutizarea inegalităților de gen.

Cadru legal/justiție. Dacă legislația națională nu prevede protecție adecvată împotriva violenței sexuale sau în bază de gen, sau dacă practicile în organismele legale și juridice sunt discriminatorii, acest tip de violență poate fi perpetuată prin lipsa pericolului de pedeapsă penală. Atitudinile comunității de blamare a victimelor/suăraviețuitorilor/supraviețuitoarelor violenței sexuale și în bază de gen se reflectă adesea la nivelul instanțelor de judecată. Multe raportări/plângeri ale acestor incidente sunt respinse sau agresorii primesc pedepse ușoare. În unele țări, pedeapsa pentru infractorii care săvârșesc acte de violență sexuală și în bază de gen constituie altă violare a drepturilor și libertăților victimei/supravețuitoarei și anume căsătoria forțată cu agresorul. Astfel, în plan psihologic, victima este din nou agresată, prin faptul că agresorul este tratat ca și nevinovat.

²⁴ Ibidem, pp. 11-12.

Siguranță/securitate. Victima/supraviețuitorul/supraviețuitoarea se simte nesigur(-ă), amenințat(ă), temător/temătoare, neprotejat(-ă), și în fața riscului de a fi agresat(-ă) din nou. Un alt aspect ce ține de contextul securității este acela că, în lucrul cu incidentele de trafic de persoane, poliția și forțele de securitate pot intra în aceste rețele. De asemenea, dacă forțele de securitate nu sunt receptive la suferința victimei și la nevoia de îngrijire, demnitate și respect, trauma se poate adânci din cauza amânării acordării asistenței.

Securitate și legalitate

Definițiile juridice ale violului sunt deseori specifice pentru femei și copii, pentru bărbații adulți fiind astfel imposibil să denunțe un viol. Acolo, unde relațiile între persoane de același sex sunt incriminate, supraviețuitorii de sex masculin riscă să fie interogați cu privire la orientarea lor sexuală și să fie puși sub urmărire pentru a se fi implicat în relații cu persoane de același sex. Mulți supraviețuitori nu raportează incidentele deoarece le lipsește încrederea în sistemul judiciar. Lipsa urmăririi penale poate duce la creșterea riscului ca infracțiunile de violență sexuală și bazată pe gen să se repete.

La fel ca în cazul femeilor supraviețuitoare, și bărbații supraviețuitori ai violenței sexuale și în bază de gen sunt afectați fizic, psihologic și social. Apoi mai există și incapacitatea de a se implica în anumite activități de întreținere sau lipsa unei despăgubiri legale.

Ca și în cazul femeilor și fetelor, mulți factori influențează impactul abuzului, inclusiv vârsta supraviețuitorilor, durata și frecvența abuzului, tipul violenței aplicate și relația cu făptașul. Un alt aspect important este sprijinul la care are acces supraviețuitorul și reacția la dezvăluire. Dacă un supraviețuitor se confruntă cu o lipsă de încredere și de sprijin, efectul negativ este amplificat. Și, precum femeile și fetele, bărbații și băieții sunt de asemenea capabili să depășească dificultățile și să se adapteze schimbării. Capacitatea de a se trata este determinată de caracteristicile supraviețuitorului și de un număr de factori externi de protecție. Exemple de factori care promovează reziliența: un mediu familial de susținere, cineva în care să poată avea încredere, implicarea în activități sociale pozitive, educaționale și de întreținere.

ÎNTREBĂRI DE AUTOEVALUARE

1. Care este impactul dezechilibrelor de putere dintre femei și bărbați asupra vieții femeilor?
2. Cine pot fi făptașii actelor de violență sexuală și în bază de gen? Alegeți toate răspunsurile corecte: a) Statele, b) Membrii familiei, c) Femeile, d) Bărbații, e) Profesorii, f) Copiii. Comentați răspunsul.
3. Care sunt cele mai importante patru forme de violență sexuală și în bază de gen?
4. Explicați care este cauza principală a violenței sexuale și în bază de gen și factorii care contribuie la comiterea acesteia; găsiți legătura dintre aceștia și prevenirea violenței sexuale și în bază de gen.
5. Determinați consecințele SGBV utilizând modelul ecologic.
6. Toate tipurile de SGBV se referă la violarea drepturilor omului?
7. Identificați tipurile de riscuri care pot condiționa ca o persoană să devină victimă sau chiar agresor.

BIBLIOGRAFIE

1. Bastick M. Integrating a Gender Perspective into Internal Oversight within Armed Forces. Geneva: DCAF, OSCE, OSCE/ODIHR, 2014.
2. Committee on Economic, Social and Cultural Rights, General Comment No. 20, article 2, paragraph 2, UN Doc. E/C.12/GC/20 (2009). <http://www.refworld.org/docid/4a60961f2.html>
3. Conflict-Related Sexual Violence. Report of the Secretary-General, United Nations Secretary-General, March 2015. <http://www.un.org/en/sc/documents/sgreports/2015.shtml>
4. Eliminarea violenței împotriva femeilor. dspb.bistrita.ro/wp-content/uploads/Violenta1.pdf
5. Ending violence against women. <http://www.unwomen.org/en/what-we-do/ending-violence-against-women/facts-and-figures#sthash.vKJUyply.dpuf>
6. General Recommendation No. 19: Violence against women, 1992. <http://www.refworld.org/docid/52d920c54.html>
7. Ghid pentru prevenirea violenței de gen. http://www.comune.modena.it/login-project/deliverables/project-guidelines/Log%20In%20final%20guidelines_Romanian.pdf
8. Gorceag L., Sîrbu S., Ionița D. ș.a. Intervenția eficientă a poliției la cazurile de violență în familie în Moldova. Suport de curs. Chișinău: Bons Offices, 2013.
9. Guidelines for Integrating Gender-Based Violence Interventions in Humanitarian Action. Reducing risk, promoting resilience and aiding recovery. Inter-Agency Standing Committee. 2015. www.gbvguidelines.org

10. Heise L. Violence Against Women: The Hidden Health Burden. World Bank Discussion Paper. Washington. D.C. The World Bank, 1994. <http://documents.worldbank.org/curated/en/489381468740165817/Violence-against-women-the-hidden-health-burden>
11. Legea Nr. 45 cu privire la prevenirea și combaterea violenței în familie, adoptată la 01.03.2007, în vigoare din 18.09.2008. <http://lex.justice.md/md/327246/>
12. Logar R. Good Practices and Challenges in Legislation on Violence against Women. expert paper for the Expert Group Meeting on Good Practices and Legislation on Violence against Women, UNODC, May 2008. http://www.un.org/womenwatch/daw/egm/vaw_legislation_2008/vaw_legislation_2008.htm
13. Sexual and gender-based violence in the context of transitional justice. Office of the High Commissioner for Human Rights, Geneva, October 2014. http://www.ohchr.org/Documents/Issues/Women/WRGS/OnePagers/Sexual_and_gender-based_violence.pdf
14. SGBV prevention and response. Training package. UNHCR, October 2016. <http://www.unhcr.org/en-au/583577ed4.pdf>
15. The Council of Europe Convention on preventing and combating violence against women and domestic violence. http://www.coe.int/t/dghl/standardsetting/convention-violence/default_en.asp
16. The ecological framework. UN Women. <http://www.endvawnow.org/en/articles/1509-the-ecological-framework.html?next=1510>
17. The ecological framework. Violence Prevention Alliance. <http://www.who.int/violenceprevention/approach/ecology/en/>
18. United Nations Secretary-General's Bulletin on Prohibition of Discrimination, Harassment, Including Sexual Harassment, and Abuse of Authority (ST/SGB/2008/5). <https://oios.un.org/resources/2015/01/ST-SGB-2008-5.pdf>
19. United Nations Secretary-General's Bulletin on Protection from Sexual Exploitation and Abuse (ST/SGB/2003/13). <http://www.refworld.org/docid/451bb6764.html>
20. Violența față de femei în familie în Republica Moldova. Chișinău: BNS și ONU Moldova, 2011.
21. Violența sexuală și de gen împotriva refugiaților, returnaților și persoanelor deplasate intern - Ghidul UNHCR de prevenire și răspuns, 2003. http://www.unhcr-centraleurope.org/_assets/files/content/what_we_do/pdf_ro/caring_for_vulnerable_groups/SGBVbookletROM.pdf

MATERIAL DISTRIBUTIV: DATE STATISTICE PRIVIND VIOLENȚA SEXUALĂ ȘI ÎN BAZĂ DE GEN

În lume:

- cel puțin una din trei femei a fost bătută, forțată să facă sex sau abuzată pe parcursul vieții, conform unei cercetări bazate pe 50 de sondaje din întreaga lume
- o cincime din femei declară că au fost abuzate sexual înainte de vârsta de 15 ani
- anual 500.000 de femei mor ca urmare a sarcinii sau a nașterii – un număr care a variat prea puțin în ultimii 20 de ani
- violența împotriva femeii omoară mai multe femei decât accidentele rutiere și malaria împreună, conform estimărilor Băncii Mondiale
- aproape 70% dintre victime au fost ucise chiar de către partenerii lor de viață, arată Organizația Mondială a Sănătății
- procentul femeilor din țările în curs de dezvoltare care sunt victime ale violenței în timpul sarcinii variază între 4% și 20%, conform European Journal of Public Health
- în 48 de sondaje realizate de Organizația Mondială a Sănătății în întreaga lume, între 10% și 69% dintre femei au raportat că au fost abuzate fizic de partenerul intim la un moment dat în viață
- violul sistematic, folosit ca armă de război, a marcat milioane de femei și adolescente și le-a lăsat infectate cu HIV/SIDA
- cel puțin 60 de milioane de fete „lipsesc” din populația mai multor țări ca rezultat al avortului selectiv sau al neglijenței
- cel puțin 130 de milioane de femei au fost supuse mutilării genitale; alte 3 milioane sunt expuse în fiecare an riscului de a fi victimele acestei practici degradante și periculoase
- crimele „pentru onoare” iau viața a mii de femei în fiecare an, în special în vestul Asiei, nordul Africii și în unele părți din sudul Asiei.²⁵

Conform unor estimări la nivelul Uniunii Europene, aproximativ 20-25% dintre toate femeile s-au confruntat cu violență fizică și peste 10% au suferit de violență sexuală pe parcursul vieții adulte. Dacă e să adunăm toate formele de violență împotriva femeilor, aproximativ 45% dintre femei au fost supuse violenței.²⁶

²⁵ A se vedea: Analiză de situație. <http://insp.gov.ro/sites/cnepss/wp-content/uploads/2016/01/Analiza-de-situatie-2015-7.pdf> și Eliminarea violenței împotriva femeilor. dspbn.bistrita.ro/wp-content/uploads/Violenta1.pdf

²⁶ Logar R. Good Practices and Challenges in Legislation on Violence against Women. expert paper for the Expert Group Meeting on Good Practices and Legislation on Violence against Women, UNODC, May 2008, p. 1. http://www.un.org/womenwatch/daw/egm/vaw_legislation_2008/vaw_legislation_2008.htm

În Republica Moldova:

Un studiu recent a arătat că violența afectează un număr mare de femei, fără a ține cont de vârstă, mediul de reședință și statutul socio-economic.²⁷

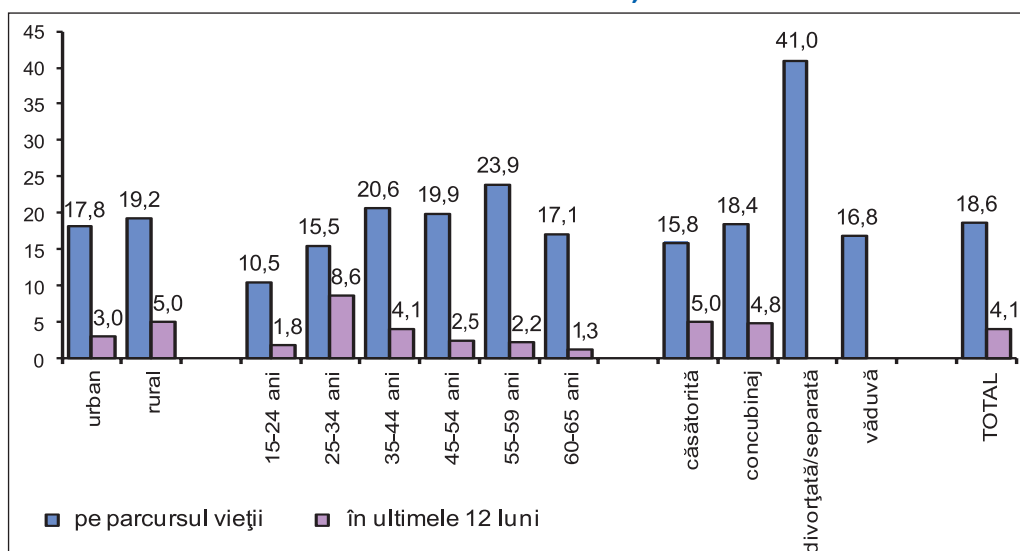
Cu alte cuvinte, femeile de cele mai dese ori

devin victime ale violenței în familie, aceasta constituind în esență o formă de violență în bază de gen, adică „violența care este orientată împotriva unei femei datorită faptului că este femeie sau violența care afectează femeile într-un mod disproporțional”.²⁸

Populația feminină: 1.863.000 / 3.545.000
Speranța de viață a femeii (la naștere): 73 ani
Speranța perioadei de școlarizare la femei: 12
Alfabetizarea femeilor adulte: 98%
Șomajul printre femei: 3,4%
Femei implicate în activitatea economică: 46,5%

Sursa: Departamentul de statistică al ONU,
Indicatori sociali, iunie 2011

Câte femei suferă de violență sexuală? REZULTATELE STUDIULUI - VIOLENȚA CONJUGALĂ

- ✓ 18,6% femei au raportat experiențe de violență sexuală pe parcursul vieții, iar 4,1% în ultimele 12 luni.
- ✓ „Întreținerea relațiilor sexuale contrar dorinței femeii” - 14,4%; „relațiile sexuale forțate cu elemente umiltoare, degradante” - 11,7%, iar 4,4% au fost în situația de a accepta „relații sexuale din cauza fricii”.
- ✓ Fiecare a doua victimă a raportat cazuri repetate de abuz sexual.

SURSA: Violența față de femei în familie în Republica Moldova.
Chișinău: BNS și ONU Moldova, 2011

²⁷ Violența față de femei în familie în Republica Moldova. Chișinău: BNS și ONU Moldova, 2011.

²⁸ General Recommendation No. 19: Violence against women, 1992. <http://www.refworld.org/docid/52d920c54.html>

Violența împotriva femeilor deseori afectează și copiii, fiindcă femeile în mod tradițional se ocupă de îngrijirea copiilor. Astfel, Studiul UNICEF Moldova „Sănătatea și dezvoltarea tinerilor” din 2003 a constatat că patru din zece tineri (38,3%) cunosc pe cineva care a fost victimă a violenței sexuale și aproape opt din zece (78,3%) cunosc pe cineva care a fost supus violenței fizice.²⁹

MATERIAL DISTRIBUTIV: TIPURI DE VIOLENȚĂ SEXUALĂ ȘI ÎN BAZĂ DE GEN

Violența sexuală

Tipul actului	Descriere/exemple	Poate fi înfăptuită de către:
Viol, viol conjugal	Invadarea oricărei părți a corpului victimei de către agresor cu un organ sexual, sau a orificiilor genitale și anale ale victimelor cu orice obiect sau altă parte a corpului prin forare, amenințare, coerciție, profitând de un mediu coercitiv sau împotriva unei persoane incapabile de a-i da consimțământul.	Orice persoană aflată într-o poziție de putere, de autoritate sau control, incluzând soțul, partenerul intim sau îngrijitorul.
Abuz sexual asupra copilului, incest	Orice act prin care copilul este folosit pentru obținerea plăcerii sexuale.	De obicei de către o persoană în care copilul are încredere – părinte, membru al familiei, străin, vârstnic, cadru didactic, îngrijitor, etc.
Abuz sexual	Orice contact cu caracter sexual, incluzând atingeri nepotrivite, forțate	Orice persoană aflată într-o poziție de putere, de autoritate sau control, membri ai familiei, ai comunității, colegi, supervizori, străini.

²⁹ Gorceag L., Sirbu S., Ionița D. ș.a. Suport de curs pentru formatori privind intervenția eficientă a poliției la cazurile de violență în familie în Moldova. Chișinău: Bons Offices, 2013, p. 10.

Exploatare sexuală	Orice abuz de natură sexuală, împotriva unei persoane aflate într-o poziție de vulnerabilitate, de pe poziții inegale de putere sau prin abuz de încredere. Este unul din scopurile traficului de persoane (mariaj forțat, sarcină forțată, angajarea forțată în pornografie sau prostituție, șantaj sexual, sclavie sexuală).	Orice persoană aflată într-o poziție de putere, de autoritate sau control, incluzând lucrători umanitari, soldați/forțe de ordine, rețele de traficanți.
Hărțuire sexuală	Orice avans inadecvat cu tentă sexuală, solicitarea de servicii sexuale, insinuări care interferează cu munca în scopul condiționării obținerii unor avantaje sau pentru intimidare.	Angajatori, colegi sau orice altă persoană aflată într-o poziție de superioritate.
Violența	Crime împotriva umanității de natură sexuală, incluzând violul, sclavia sexuală, avorturi și sterilizare forțată, naștere și sarcină forțată. Violența sexuală ca instrument de tortură este definită ca orice act sau amenințare de natură sexuală prin care este cauzată durere sau suferință severă de natură mentală sau fizică, folosită pentru obținerea de informații, de confesiuni sau pedepsire a victimei ori a unei terțe persoane, intimidarea în același scop, utilizând de aceleași instrumente.	De cele mai multe ori săvârșită sancționat și ordonat de către forțe militare, de poliție, grupări armate sau alte părți aflate în conflict.

Violența fizică

Tipul actului	Descriere/exemple	Poate fi înfăptuită de către:
Atac fizic	Lovituri, pumni, mușcături, arsuri, mutilare, ucidere, cu sau fără arme, de cele mai multe ori folosite în combinație cu alte forme de violență sexuală sau în bază de gen.	Partener marital, intim, membru al familiei, prieten, străin, orice persoană aflată într-o poziție de putere, membri ai părților aflate în conflict.

Trafic de persoane, sclavie	Vânzarea și traficul de ființe umane în scopul practicării forțate a sexului și a muncii sau a unor servicii, sclavie sau practici similare sclaviei, înlăturarea unor organe.	Orice persoană aflată într-o poziție de putere.
------------------------------------	--	---

Violența emoțională și psihologică

Tipul actului	Descriere/exemple	Poate fi înlăptuită de către:
Abuz psihologic și umilire	Abuzul verbal care insultă, degradează, implică victimele în activități cu caracter umilitor, în public sau privat, inclusiv negarea nevoilor financiare minime pentru supraviețuire.	Orice persoană aflată într-o poziție de putere, de cele mai multe ori săvârșit de către parteneri maritali, intimi, membri ai familiei aflați în poziție de autoritate.
Sechestrare	Izolarea unei persoane de familie, prieteni, restricționarea mișcării, deprivarea de libertate sau interzicerea dreptului de liberă mișcare, deplasare.	Orice persoană aflată într-o poziție de putere, de cele mai multe ori săvârșit de către parteneri maritali, intimi, membri ai familiei aflați în poziție de autoritate.

Practici tradiționale dureroase

Tipul actului	Descriere/exemple	Poate fi înlăptuită de către:
Mutilare genitală feminină (FGM)	Tăierea, împungerea, coaserea unor organe genitale în scopuri non-medicale, la vârste fragede, din considerente culturale, de cele mai multe ori făcut în mod repetat de-a lungul vieții (ex: după naștere sau după ce femeia/fata a fost victima unui atac sexual).	Practicieni tradiționali, sprijiniți de către membrii familiei, grupuri religioase, întreaga comunitate sau unele state.

Mariaje premature	Căsătorii aranjate, sub vârsta legală a capacității de exercițiu - contactele sexuale devin astfel violuri, atâta timp cât fetele nu îi dau consimțământul la această căsătorie.	Părinți, comunități sau stat.
Căsătorii forțate	Căsătorii aranjate împotriva dorinței victimei, cu plata de obicei a unei sume de bani; în caz de refuz apărând consecine violente și abuzive.	Părinți, membri ai familiei.
Ucidere de onoare și schilodire	Mutilarea sau uciderea unei femei sau fete ca pedepse pentru acte considerate inadecvate pentru genul lor și despre care se crede că aduc rușine familiei (ex: turnarea de acid pe fața tinerei femei pentru că a făcut familia de râs încercând să se căsătorească cu altcineva decât cel ales de către familia acesteia) sau pentru preservarea onoarei familiei (ex: ca o răscumpărare pentru o ofensă comisă de un membru de sex masculin al familiei).	Părinți, membri ai familiei, membri ai comunității.
Infanticid	Uciderea, deprivarea de hrană și/ sau neglijarea copiilor de sex feminin pentru că ele sunt considerate a fi mai puțin „valoroase” în societate decât copiii de sex masculin.	Părinți, membri ai familiei.
Negarea dreptului femeii la educație	Interzicerea accesului fetelor/femeilor la frecventarea școlii, întreruperea școlarizării - nivel minimal, de bază, de instruire.	Părinți, membri ai familiei, membri ai comunității, unele state

Violența socio-economică

Tipul actului	Descriere/exemple	Poate fi înlăptuită de către:
Discriminare și/sau negare a accesului la unele servicii, oportunități	Excluderea, negarea accesului la educație, servicii de sănătate, munca neremunerată, negarea dreptului de proprietate.	Membri ai familiei, ai societății, instituții și organizații, actori guvernamentali.
Marginalizare și excludere socială, ostracizare, bazate pe orientarea sexuală	Negarea accesului la servicii, beneficii sociale sau la exercițiul drepturilor fundamentale – civile, sociale, politice, culturale.	Condamnări penale, practici discriminatorii, ostilitate public sau privat împotriva: homosexualilor, transsexualilor sau travestiților.
Membri ai familiei, ai societății, instituții și organizații, actori guvernamentali	Negarea accesului la exercitarea drepturilor civile, sociale, economice, culturale și politice, în mod deosebit femeilor.	Familie, comunitate, instituții, stat.

MATERIAL DISTRIBUTIV: CONVENȚIA CONSILIULUI EUROPEI PRIVIND PREVENIREA ȘI COMBATAREA VIOLENȚEI ÎMPOTRIVA FEMEILOR ȘI A VIOLENȚEI DOMESTICE ³⁰

Convenția Consiliului Europei privind prevenirea și combaterea violenței împotriva femeilor și a violenței domestice conține 81 de articole repartizate în 12 capitole. Acestea sunt structurate pe: prevenire, protecție și sprijin pentru victime, urmărirea în justiție a agresorilor, politici integrate. Fiecare categorie include o serie de măsuri specifice.

Convenția mai este importantă prin faptul că, pentru prima dată, violența în bază de gen este privită ca o problemă structurală: nu este o simplă chestiune de urmărire în justiție a agresorilor și de protejare a victimelor, ci de preveni-

³⁰ A se vedea: Convenția Consiliului Europei cu privire la prevenirea și combaterea violenței împotriva femeilor și a violenței domestice. http://www.coe.int/t/dghl/standardsetting/convention-violence/default_en.asp

re a tuturor formelor de discriminare, cu scopul atingerii egalității reale între femei și bărbați. Egalitatea nu trebuie înțeleasă doar din punctul de vedere al identității și identificării, ci ca respect acordat în mod egal tuturor persoanelor, pe baza diferențelor caracteristice dintre acestea. Toți oamenii trebuie să fie egali, indiferent de sex. Așadar, oamenii trebuie educați să-i trateze cu respect pe alții. Din acest motiv, educația are un rol cheie în capitolul despre prevenire. Articolul 14 menționează că trebuie luate măsuri pentru includerea materialelor didactice privind chestiuni precum egalitatea dintre femei și bărbați, roluri de gen fără stereotipuri, respect reciproc, rezolvarea conflictelor din relațiile interpersonale fără a folosi violența, violența în bază de gen împotriva femeilor și dreptul la integritate personală. Materialele trebuie adaptate vârstei elevilor și incluse în programa oficială la toate nivelurile educației. De asemenea, în articol se menționează că trebuie luate măsuri pentru a promova principiile cele mai importante ale Convenției în instituțiile de învățământ informal, precum și în sport, instituții culturale și de agrement și în mass media. Conform Convenției, în astfel de inițiative de conștientizare, precum și în implementarea politicilor integrate, în măsurile și programele care vizează prevenirea și combaterea violenței în bază de gen, cooperarea cu ONG-uri și asociații care activează în aceste domenii (în special organizații de femei) trebuie sprijinite și susținute prin finanțare și resurse umane.

MATERIAL DISTRIBUTIV: MONITORIZAREA HĂRȚUIRII SEXUALE ȘI A VIOLENȚEI SEXUALE ÎN ARMATA STATELOR UNITE ALE AMERICII³¹

În Statele Unite ale Americii, agresiunea sexuală în cadrul forțelor armate este monitorizată prin sondajul relațiilor de gen și la locul de muncă al militarilor activi. Fiind administrat de Centrul de date al personalului din apărare în 1995, 2002, 2006, 2010 și 2012, acest sondaj online oferă informații privind prevalența agresiunilor sexuale, hărțuirea sexuală, comportamentul sexual și discriminarea în bază de sex/gen din ultimele 12 luni. Sondajul mai documentează satisfacția privind serviciile de sprijin, precum și percepțiile politicilor, practicilor și instruirii ce țin de agresiunea sexuală. În 2012, 22792 de militari activi din toate structurile armatei Statelor Unite au participat la sondaj.

Date dezagregate; fiecare raport al sondajului prezintă date dezagregate pe sex și serviciu, comparate acolo unde este posibil cu date compilate din sondaje anterioare. Spre exemplu, în 2012 datele indicau că 6,1% dintre femei și 1,2% dintre bărbați au fost agresați sexual în cele 12 luni premergătoare; pentru femei, aceasta a fost o creștere semnificativă de la 4,4 % în 2010. 67% dintre victimele de sex feminin și 81 procente dintre victimele de sex masculin ale agresiunilor sexuale nu au raportat incidentul la o autoritate militară.

³¹ Bastick M. Op. cit., p. 37.

Climatul organizațional. Partea din sondaj despre climatul organizațional pune întrebări care evaluează predilecția membrilor de a interveni în situații în care ei consideră că cineva urmează să comită o agresiune sexuală. Aceasta a fost elaborată pentru a permite comandanților să evalueze cât de bine înțeleg membrii unităților lor conceptele de prevenire, dacă membrii unității se simt abilitați să acționeze într-o anumită situație și dacă este necesară instruirea suplimentară. Datele colectate în aceste sondaje sunt utilizate în cadrul raportului anual al Departamentului Apărării, depus la Congres, servind drept bază și catalizator pentru stabilirea obiectivelor viitoare ce țin de prevenirea agresiunii sexuale, instruire, îngrijirea victimelor și răspundere.³²

MATERIAL DISTRIBUTIV: VIOLENȚA SEXUALĂ ȘI ÎN BAZĂ DE GEN LA DIFERITE ETAPE ALE VIEȚII

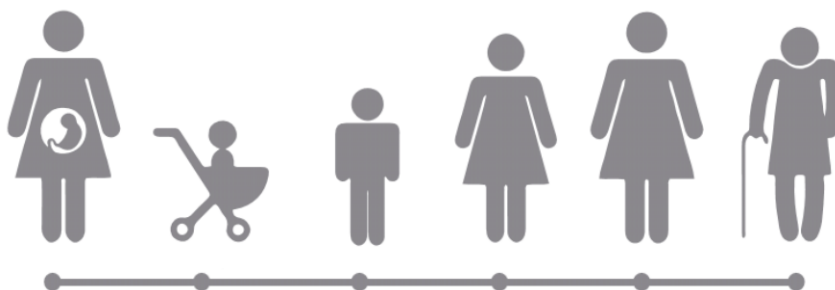
Faza	Tipul
<i>Prenatală</i>	Selecția prenatală în funcție de sex, lovituri în timpul sarcinii, sarcina forțată (viol în timpul războiului)
<i>Copilăria mică</i>	Uciderea fetițelor, abuzul emoțional și fizic, accesul diferențiat la hrană și îngrijire medicală
<i>Copilăria</i>	Mutilarea genitală; incestul și abuzul sexual; accesul diferențiat la hrană, îngrijire medicală și educație; prostituție infantilă
<i>Adolescența</i>	Avansuri sexuale către adolescente, sexul impus de rațiuni economice, abuzul sexual la locul de muncă, violul, hărțuirea sexuală, prostituarea forțată
<i>Reproductivă</i>	Abuzarea femeilor de către partenerii intimi, violul conjugal, abuzuri și crime din cauza zestrei, uciderea partenerii, abuzul psihologic, abuzul sexual la locul de muncă, violul, abuzarea femeilor cu dizabilități
<i>Bătrânețe</i>	Abuzarea văduvelor, abuzarea celor de vârstă a treia (care afectează în majoritate femeile)

³² A se vedea: Department of Defense annual report on sexual assault in the military: Fiscal year 2012. US Department of Defense, 2012, Volume 1, pp. 7-8. http://www.sapr.mil/public/docs/reports/FY12_DoD_SAPRO_Annual_Report_on_Sexual_Assault-VOLUME_ONE.pdf

EXERCIȚIU: DISCRIMINAREA ÎN BAZĂ DE SEX / GEN ȘI VIOLENȚA DE-A LUNGUL VIEȚII³³

1. **Evidențiați faptul** că violența sexuală și în bază de gen poate avea loc la orice etapă din viața unui om: până la naștere, copilărie fragedă, copilărie, adolescență, vârsta reproductivă, vârsta a treia.

2. **Desenați simboluri** pentru toate etapele vieții pe flipchart și rugați participanții să noteze exemple de tipuri de violență sexuală și în bază de gen care sunt comise de obicei la diferitele etape ale vieții.

3. Identificați cauzele acestor tipuri ale SGBV

NOTĂ pentru profesor/instructor: vedeți MATERIAL DISTRIBUTIV: *Violența sexuală și în bază de gen la diferitele etape ale vieții*.

EXERCIȚIU: ACORD SAU DEZACORD³⁴

1. Alegeți două colțuri ale sălii. Pe o parte puneți un semn pe care scrie „Sunt de acord”, iar în partea opusă un semn pe care scrie „Nu sunt de acord”.

Spuneți audiențelor/participanților că veți citi cu voce tare câteva afirmații și că după ce vor decide dacă sunt de acord sau nu cu aceste afirmații, trebuie să se deplaseze în partea corespunzătoare a camerei sau să stea undeva la mijloc dacă nu sunt siguri. Audienții pot alege să stea unde doresc pe linia imaginară dintre cele două colțuri opuse dacă nu sunt siguri. Amintiți participanților că toată lumea are dreptul la propria opinie.

NOTĂ pentru profesor/instructor: Nu veți avea suficient timp pentru a face acest lucru cu toate afirmațiile; selectați-le pe cele mai relevante pentru participanți.

³³ Heise L. Violence Against Women: The Hidden Health Burden. World Bank Discussion Paper. Washington, D.C. The World Bank, 1994. <http://documents.worldbank.org/curated/en/489381468740165817/Violence-against-women-the-hidden-health-burden>

³⁴ SGBV prevention and response. Training package, p. 7-8.

2. După fiecare afirmație, rugați una sau două persoane să își exprime părerea în privința afirmației. Rugați alte câteva persoane să răspundă și permiteți crearea unei discuții scurte. La sfârșitul discuției, întrebați dacă cineva și-a schimbat părerea și dorește să își schimbe poziția pe linia imaginară. Apoi reuniți grupul și citiți următoarea afirmație. Repetați acești pași pentru fiecare afirmație.

Afirmații:

- Un bărbat nu trebuie să își exprime emoțiile.
- În situațiile de conflict, violența împotriva femeilor este inevitabilă.
- Violența sexuală împotriva bărbaților și băieților este un tabu în cultura noastră.
- Contactul sexual este un drept în căsătorie al bărbatului.
- O femeie trebuie să tolereze violența pentru a ține familia împreună.
- Există situații în care femeia merită să fie bătută.
- Copiii sunt prea tineri și neexperimentați pentru a contesta decizii cu privire la căsătorie.
- Doar un bărbat homosexual ar viola alt bărbat.
- Nimeni nu ar viola o femeie în vârstă.
- Uneori este mai bine pentru fetele tinere să fie căsătorite decât să stea acasă sau să fie curtate de băieți.

Accentuați faptul că fiecare are dreptul la propriile convingeri cu privire la drepturile și rolurile femeilor și bărbaților.

Aceste convingeri își au rădăcinile în contextul social, familial și cultural. Deși este important să respectăm convingerile fiecărei persoane, trebuie să le contestăm pe cele care ar putea justifica, sprijini sau ierta violența. Dacă ne implicăm în activități ce țin de violența sexuală și de gen, este important să ne testăm propriile valori și convingeri. Într-adevăr, analizarea diferitelor forme de violență sexuală și în bază de gen într-un context profesional poate fi un lucru nou și dificil. La fel, poate fi dificil să combinăm convingerile personale cu obligațiunile profesionale și să recunoaștem propriile preferințe în timp ce ne îndeplinim obligațiunile de serviciu. Această instruire este menită să sprijine participanții pentru a face față provocărilor și să îi ajute să înțeleagă tema violenței sexuale și în bază de gen din perspectiva drepturilor omului astfel încât să poată contribui la prevenirea și combaterea acesteia, o componentă de bază a mandatului de protecție al UNHCR.

TEMA 2.

CONTEXTUL LEGAL ȘI POLITICI PRIVIND PREVENIREA ȘI COMBATerea VIOLENȚEI SEXUALE ȘI ÎN BAZĂ DE GEN

Obiective generale:

- să explice de ce VSBG constituie o violare severă a drepturilor omului;
- să determine prevederile din legislația națională în contextul combaterii violenței în bază de gen;
- să cunoască angajamentele asumate de Republica Moldova în urma ratificării instrumentelor internaționale relevante;
- să identifice mecanismele jurisdicționale internaționale privind sancționarea în caz de crime de război și la adresa umanității;
- să poată aplica în activitatea sa profesională codul de conduită în prevenirea VSBG.

Subiecte de conținut:

- 2.1. Instrumente juridice internaționale privind prevenirea și combaterea VSBG.
- 2.2. Cadrul legal și de politici privind prevenirea și combaterea VSBG în Republica Moldova.
- 2.3. Statutul Curții Penale Internaționale de la Roma – jurisdicție și pedeapsă (crime împotriva umanității și crime militare).
- 2.4. Etică, Codul de Conduită (CdC) și Exploatarea și Abuzul Sexual (EAS/SEA).

Întrebări de autoevaluare

Bibliografie

Materiale distributive

Exerciții

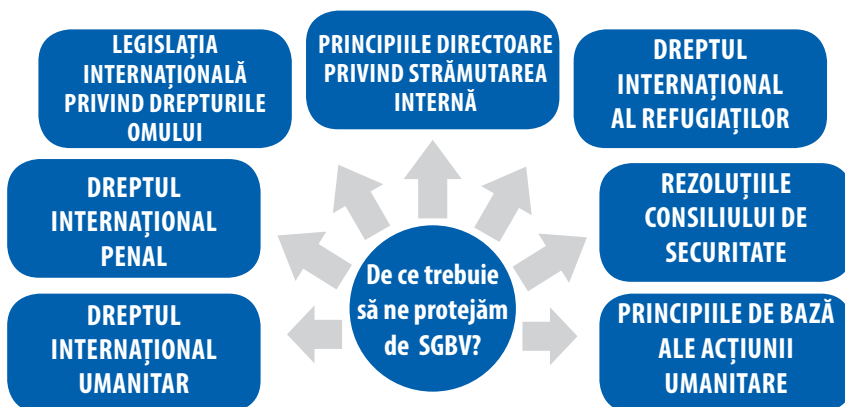
2.1. Instrumente juridice internaționale privind prevenirea și combaterea VSBG

Violența împotriva femeilor este o încălcare a drepturilor omului. Astfel, actele de violență în familie constituie o încălcare a dreptului la viață, la integritate fizică și psihică, a dreptului de a nu fi supus torturii, tratamentelor crude, inumane sau degradante. Statul garantează fiecărei persoane exercitarea drepturilor și libertăților proclamate, fără deosebire de rasă, culoare, sex, limbă, religie sau alt statut.³⁵

³⁵ Gorceag L., Sîrbu S., Ionița D. ș.a. Op. cit., p. 38.

Drepturile femeii sunt drepturi ale omului – drepturi care revin femeilor pentru simplul fapt că sunt ființe umane!

BOXA 31: CADRUL JURIDIC INTERNAȚIONAL ÎN DOMENIUL DREPTURILOR OMULUI

Declarația Universală a Drepturilor Omului din 10 decembrie 1948:

Art. 1: „Toate ființele umane se nasc libere și egale în demnitate și în drepturi.

Art. 2: „Fiecare om se poate prevala de toate drepturile și libertățile proclamate în prezenta declarație fără nici un fel de deosebire ca, de pildă, deosebirea de rasă, culoare, sex, limbă, religie, opinie politică sau orice altă opinie, de origine națională sau socială, avere, naștere sau orice alte împrejurări”.

Art. 5: „Nimeni nu va fi supus torturii, nici pedepselor sau tratamentelor crude, inumane sau degradante”.

Pactul cu privire la Drepturile Civile și Politice din 1966 stabilește că fiecare persoană are dreptul inerent la viață și nimeni nu poate fi arbitrar lipsit de viață. Pactul, de asemenea, recunoaște egalitatea în drepturi a soților în privința căsătoriei, în timpul căsătoriei și atunci când ea se desface.

Convenția împotriva Torturii și altor pedepse ori tratamente cu cruzime, inumane sau degradante (1984) obligă statele să prevină actele de tortură comise de actori privați. Termenul „tortură” înseamnă orice act prin care se provoacă unei persoane, cu intenție, o durere sau suferințe puternice, fizice ori psihice, de către un agent al autorității publice sau de orice altă persoană care acționează cu titlu oficial.

Republica Moldova este parte la:

- Pactul Internațional privind Drepturile Civile și Politice (a aderat în 1993)
- Pactul Internațional privind Drepturile Sociale și Economice (a aderat în 1993)
- Convenția privind Drepturile Copilului (a aderat în 1993)
- Convenția privind Eliminarea Tuturor Formelor de Discriminare împotriva Femeilor (a aderat în 1994)
- Convenția împotriva Torturii și altor pedepse ori tratamente cu cruzime, inumane sau degradante (a aderat în 1995)

Republica Moldova este obligată prin lege să pună în practică dispozițiile acestor Convenții.

NOTĂ: Unele din actele respective au fost menționate în cadrul Unității II.

Cu referire la **Convenția privind Eliminarea Tuturor Formelor de Discriminare împotriva Femeilor** reiterăm faptul că este cel mai cuprinzător tratat privind drepturile femeilor. Convenția garantează egalitatea dintre femei și bărbați în drepturi civile, politice, economice și culturale.

- Recomandarea 19 a Comitetului CEDAW a stabilit că „violența în bază de gen, inclusiv violența domestică, este o formă de discriminare care afectează grav abilitatea femeilor de a-și exercita drepturile și libertățile în condiții egale cu bărbații”.
- Statele nu sunt obligate doar să se abțină de la comiterea încălcărilor, dar sunt responsabile pentru acțiunile actorilor privați în cazul în care nu reușesc să-și îndeplinească obligația de a preveni și pedepsi asemenea acțiuni. Acesta este principiul obligației pozitive (*due diligence*).

Recomandarea generală nr. 19 (1992) privind violența împotriva femeilor

Declarația ONU cu privire la eliminarea violenței împotriva femeilor (DEVAW) vine să completeze CEDAW și oferă o definiție cuprinzătoare a violenței împotriva femeilor, precum și principiile și standardele care au un rol esențial în soluționarea acestei probleme globale.

În anul 2006, a fost publicat „Studiu aprofundat privind toate formele de violență împotriva femeilor”, primul raport cuprinzător al Secretarului General cu privire la această problemă.³⁶

³⁶ A se vedea: Global norms and standards: Ending violence against women standards. <http://www.unwomen.org/en/what-we-do/ending-violence-against-women/global-norms-and-standards#sthash.4u1d6323.dpuf>

Convenția Europeană privind Prevenirea și Combaterea Violenței față de Femei și a Violenței Domestice (CAHVIO)

- Convenția este primul instrument juridic obligatoriu din Europa care creează un cadru juridic cuprinzător pentru combaterea violenței prin prevenire, protecție, tragere la răspundere și oferirea asistenței pentru victime.
- Convenția definește diferite forme de violență împotriva femeilor: fizică, sexuală și psihologică. Documentul, de asemenea, prevede crearea unui grup de experți independenți internaționali care vor monitoriza implementarea Convenției la nivel național.
- Convenția stabilește cu fermitate legătura dintre realizarea egalității de gen și eradicarea violenței față de femei. Astfel, se recunoaște natura structurală a violenței față de femei drept o manifestare a pozițiilor istorice de inegalitate dintre femei și bărbați.
- Convenția înțelege *violența împotriva femeilor* ca o încălcare a drepturilor omului și o formă de discriminare a femeilor și va însemna toate acțiunile de violență în bază de gen, care cauzează sau pot cauza femeilor un rău sau o suferință fizică, sexuală, psihologică sau economică, inclusiv amenințarea cu asemenea acțiuni, forțarea sau privarea de libertate arbitrară, comisă atât în public, cât și în secret.
- În esență, Convenția constituie o nouă chemare la egalitate între femei și bărbați, întrucât violența împotriva femeilor este adânc înrădăcinată în inegalitatea dintre femei și bărbați în cadrul societății și este perpetuată de o cultură a intoleranței și a negării.

Ce solicită *Convenția Europeană privind Prevenirea și Combaterea Violenței față de Femei și a Violenței Domestice* statelor semnatare?

Convenția le cere statelor părți să încredințeze ori să sancționeze următoarele fapte:

- violența domestică (fizică, sexuală, psihică ori economică);
- urmărirea;
- violența sexuală, inclusiv violul;
- hărțuirea sexuală;
- căsătoria forțată;
- mutilarea genitală a femeilor;
- avortul și sterilizarea forțată.

Rezoluțiile Consiliului de Securitate: Începând cu anul 2000, Consiliul de Securitate al Organizației Națiunilor Unite a recunoscut **rolul femeilor în procesele de pace și conflict** prin adoptarea a opt Rezoluții de bază: 1325, 1820, 1888, 1889, 1960, 2106, 2122 și 2242. De exemplu, Rezoluțiile Consiliului de Securitate 1960, 2106 și cea mai recentă, 2122, au ca scop sporirea nivelului de protecție împotriva violenței sexuale în situațiile de conflict și recunoașterea violenței sexuale drept tactică de război. Rezoluțiile solicită ca informațiile privind părțile suspectate a fi implicate în cazuri de abuz sexual în conflicte armate să fie puse la dispoziție. De exemplu, UNHCR trebuie să monitorizeze și să raporteze violența sexuală în situații de conflict împotriva persoanelor vizate. (A se vedea Modulul II).

În anul 2013, **Comisia pentru statutul femeilor** (*Commission on the Status of Women – CSW*) a adoptat prin consens **Concluziile aprobate privind eliminarea și prevenirea tuturor formelor de violență împotriva femeilor și fetelor**.³⁷

Toate statele sunt responsabile să asigure că acțiunile, legile și politicile naționale reflectă obligațiile lor față de legislația internațională. Aceasta include, spre exemplu, legislația privind violența sexuală și dreptul familiei (de ex. căsătorie, divorț, moștenire, violență în familie, abuz față de copii).

2.2. Cadrul legal și de politici privind prevenirea și combaterea VSBG în Republica Moldova

În Republica Moldova fenomenul violenței față de femei în familie a fost mediatizat mult datorită eforturilor depuse de organizațiile internaționale și societatea civilă cu scopul de a spori nivelul de sensibilizare și pentru a îmbunătăți serviciile de protecție și asistență a victimelor. În pofida preocupărilor sporite vis-a-vis de această problemă, violența față de femei continuă să fie percepută în contextul importanței pe care o are familia ca și structură principală a societății. Din acest considerent sistemul general legal, instituțional și de politici se bazează pe conceptul violenței în familie. Acest fapt nu este unul surprinzător, deoarece rolurile tradiționale de gen mai persistă în societatea moldovenească și Republica Moldova nu a încetățenit încă o tradiție pe termen lung în ceea ce privește democrația și respectarea drepturilor omului.³⁸

Legislația cu privire la prevenirea și combaterea violenței include și Constituția Republicii Moldova. Sistemul de drept al Republicii Moldova permite aplicarea directă a prevederilor tratatelor internaționale. Mai mult decât atât, conform Articolului 4 al Constituției Republicii Moldova³⁹ dar și potrivit Legii Nr. 45 cu privire la prevenirea și combaterea violenței în familie, în cazul existenței

³⁷ Ibidem.

³⁸ Violența față de femei în familie în Republica Moldova, p. 18.

³⁹ Constituția Republicii Moldova, adoptată la 29 iulie 1994, art.4.

unor neconcordanțe între prevederile dreptului intern și cele ale tratatelor internaționale în domeniul drepturilor omului, ultimele prevalează.

Constituția Republicii Moldova garantează nu numai dreptul la egalitate în fața legii și a autorităților fără vre-o discriminare (art. 16).⁴⁰ De asemenea, este garantat dreptul la viață, integritate fizică și psihică (art. 24). Iar articolul 25 declară inviolabile libertatea individuală și siguranța persoanei și prevede că statul va respecta și ocroti dreptul la viața intimă, privată și de familie (art. 28). Articolul 29 reglementează inviolabilitatea domiciliului și prevede o excepție „pentru înlăturarea unei primejdii care amenință viața, integritatea fizică sau bunurile unei persoane”. Această prevedere constituțională permite organelor poliției, în cazul raportării acțiunilor de violență în familie, să intervină și să izoleze agresorul.

Constituția Republicii Moldova, Articolul 24:

(1) *Statul garantează fiecărui om dreptul la viață și la integritate fizică și psihică.*

(2) *Nimeni nu va fi supus la torturi, nici la pedepse sau tratamente crude, inumane ori degradante.*

Prin adoptarea *Legii privind asigurarea șanselor egale între femei și bărbați* Guvernul Republicii Moldova a realizat un pas major în crearea cadrului legal pentru asigurarea egalității de gen și constituirea unui sistem eficient de abordare a violenței față de femei. Legea definește noțiunea de „hărțuire sexuală” drept orice formă de comportament fizic, verbal sau nonverbal, de natură sexuală, care lezează demnitatea persoanei ori creează o atmosferă neplăcută, ostilă, degradantă, umilitoare sau insultătoare.⁴¹ Articolul 5 prevede măsuri de *eliminarea a discriminării în bază de sex*.

În conformitate cu recomandările Comitetului Specializat CEDAW din 2006, prin care se atenționează asupra necesității acordării unei atenții sporite procesului de implementare a unor măsuri exhaustive de abordare a cazurilor de violență față de femei, în martie 2007 a fost adoptată *Legea nr. 45 pentru prevenirea și combaterea violenței în familie*⁴², intrând în vigoare pe 18 septembrie 2008. Adoptarea acestei legi și a modificărilor ulterioare a legislației în domeniu a avut drept scop crearea unui mecanism de implementare a legii, reprezentând un pas înainte în lupta împotriva violenței în familie și care a contribuit semnificativ la plasarea acestei probleme pe agenda factorilor de decizie politică. Această lege

⁴⁰ Constituția Republicii Moldova, Art. 16: (1) Respectarea și ocrotirea persoanei constituie o îndatorire primordială a statului. (2) Toți cetățenii Republicii Moldova sunt egali în fața legii și a autorităților publice, fără deosebire de rasă, naționalitate, origine etnică, limbă, religie, sex, opinie, apartenență politică, avere sau origine socială.

⁴¹ Art. 2 al Legii Nr. 5 cu privire la asigurarea egalității de șanse între femei și bărbați din 09.02.2006.

⁴² Legea Nr. 45 cu privire la prevenirea și combaterea violenței în familie, adoptată la 01.03.2007, în vigoare din 18.09.2008. <http://lex.justice.md/md/327246/>

extinde aplicabilitatea prevederilor pentru violența fizică, sexuală și psihologică, inclusiv cea economică și spirituală.

Eforturile inițiale de implementare a legii au relevat un șir de deficiențe atribuite mai cu seamă faptului că legea se bazează pe o abordare axată pe familie, mecanismele de asigurare a aplicării efective a măsurilor de protecție fiind insuficiente.⁴³ De aceea au fost elaborate amendamente la un șir de acte normative, care au fost adoptate în baza Legii Nr.167, din 9 iulie 2010.⁴⁴ Acestea fac referință la „hărțuirea sexuală” (art. 173 din Codul Penal) și „violența în familie” (art. 201 din Codul Penal), acoperind atât violența fizică, cât și cea psihologică, care cuprind leziuni corporale ușoare, dar și cele medii și grave, cât și acțiuni care induc moartea victimei.

În același timp, Legea nr. 196 din 28.07.2016 stipulează ordinul de restricție de urgență – măsură provizorie de protecție a victimei violenței în familie, aplicată de poliție, prin care are loc înlăturarea imediată a agresorului din locuința familiei și stabilirea unor interdicții prevăzute de lege, în vederea prevenirii repetării/comiterii acțiunilor violente, asigurând astfel victimei și altor membri ai familiei siguranță în locuința lor.⁴⁵

Codul de Procedură Civilă⁴⁶

Articolele 318/1, 318/2 reiterează datele despre persoanele în drept a depune cerere instanței de judecată despre aplicarea măsurilor de protecție, precum și locul depunerii acesteia, cuprinsul cererii.

Articolele 318/3, 318/4 menționează condițiile de examinare a cererii și măsurile de protecție care urmează a fi aplicate agresorului, precum și stabilește cazurile de remitere spre executare imediată a Ordonanței de aplicare a măsurilor de protecție executorului judecătoresc în a cărei competență teritorială se află domiciliul agresorului (în cazurile de obligare a agresorului de a contribui la întreținerea copiilor pe care îi are în comun cu victima sau de a plăti cheltuielile și daunele cauzate prin actele sale de violență, inclusiv cheltuielile medicale și cele de înlocuire sau reparare a bunurilor distruse sau deteriorate).

Autoritățile și instituțiile abilitate cu funcții de prevenire și de combatere a violenței în familie:

⁴³ În art. 13 și 15, legea stipulează eliberarea ordonanței de protecție în decurs de 24 de ore din momentul survenirii actului de violență.

⁴⁴ Legea Nr.167 pentru modificarea și completarea unor acte legislative, adoptată la 09.07.2010. <http://lex.justice.md/index.php?action=view&view=doc&lang=1&id=335828>

⁴⁵ Legea Nr. 196 din 28.07.2016 pentru modificarea și completarea unor acte legislative, Parlamentul Republicii Moldova <http://lex.justice.md/md/366648/> <http://lex.justice.md/index.php?action=view&view=doc&id=327246>

⁴⁶ Codul de Procedură Civilă Nr. 225 din 30 mai 2003. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr. 111-115, 2003, art. 451.

- ❖ autoritățile administrației publice centrale de specialitate Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei, Ministerul Educației, Ministerul Sănătății, Ministerul Afacerilor Interne, Ministerul Justiției. MAI este responsabil de înregistrarea și soluționarea cazurilor de violență în familie în mod sistematic, prin menținerea ordinii publice și supravegherea aplicării legii
- ❖ autoritățile administrației publice locale de specialitate:
 - Secțiile/direcțiile de asistență socială și de protecție a familiei
 - Direcțiile Generale de Învățământ, Tineret și Sport
 - organele ocrotirii sănătății
 - organele afacerilor interne
- ❖ comisiile pentru probleme sociale de pe lângă autoritățile administrației publice locale
- ❖ centrele/serviciile de reabilitare a victimelor și agresorilor –alte organizații cu activități specializate în domeniu.

2.3. Statutul Curții Penale Internaționale de la Roma – jurisdicție și pedeapsă (crime împotriva umanității și crime militare)

La 28 iunie 2010, Republica Moldova a ratificat Statutul Curții Penale Internaționale de la Roma, ceea ce înseamnă că Republica Moldova recunoaște jurisdicția Curții Penale Internaționale în ceea ce privește următoarele crime:

- Crima de genocid;
- Crimele împotriva umanității;
- Crimele de război;
- Infracțiunea de agresiune.

Ratificarea Statutului de la Roma este o condiție *sine qua non* în procesul de apropiere a Republicii Moldova de Uniunea Europeană.

Statutul de la Roma al Curții Penale Internaționale a fost adoptat la 17 iulie 1998 cu scopul creării unei instanțe internaționale competente și permanente menite să judece indivizii care au comis cele mai odioase crime împotriva umanității. Statutul de la Roma al CPI a intrat în vigoare la 1 iulie 2002 și în prezent Curtea este pe deplin operațională, având sediul la Haga, Olanda.

Premisele exercitării competenței jurisdicționale de către Curte sunt:

- Statul care devine Parte în acest Statut.
- Statul pe al cărui teritoriu a avut loc fapta, sau dacă crima a fost comisă la bordul unui vas sau unei aeronave, Statul în care este înregistrat vasul sau aeronava;
- Statul al cărui cetățean este persoana acuzată.

Curtea Penală Internațională poate iniția o investigație atunci când un stat nu dorește sau nu poate să desfășoare o investigație sau o urmărire penală.

Curtea Penală Internațională definește „violul, sclavia sexuală, prostituția, sarcina și sterilizarea forțată sau orice altă formă de violență sexuală, comise pe scară largă sau cu o intensitate ridicată”, drept:

- **o crimă împotriva umanității** atunci când este comisă „în cadrul unui atac generalizat sau sistematic lansat împotriva unei populații civile, cu cunoștință despre atac” și
- **o crimă de război** atunci când este comisă în timpul conflictelor armate internaționale și interne.

Crima împotriva umanității și crimele de război trebuie să fie analizate împreună. Crimele împotriva umanității se referă la orice acțiune menționată mai jos care a fost comisă împotriva civililor⁴⁷:

- Tortura;
- Violul, sclavia sexuală, prostituția, sarcina și sterilizarea forțată sau orice altă formă de violență sexuală, comise pe scară largă sau cu o intensitate ridicată;
- Persecutarea oricărui grup identificabil sau oricărei colectivități din motive politice, rasiale, naționale, etnice, culturale, religioase sau de gen, care sunt interzise în baza legislației internaționale;
- Crima de apartheid;
- Alte acte inumane cu același caracter care cauzează multă suferință la nivel internațional sau dăunează foarte mult sănătății fizice sau mintale.

Crime de război

Conform Statutului de la Roma al Curții Penale Internaționale, crimele de război includ⁴⁸:

- Jignirea gravă a demnității umane, în special tratamentul umilitor și degradant;
- Violul, sclavia sexuală, prostituția, sarcina și sterilizarea forțată sau violența sexuală;
- Violența la adresa vieții și persoanei, în special omorul de toate tipurile, mutilarea, tratamentul crud și tortura.

⁴⁷ Observing Gender Equality Principles in Peacekeeping Operations. Georgian Pre-deployment Training Manual for Peacekeeping Contingent (DRAFT).

⁴⁸ Ibidem.

Justiția trebuie să fie de natură transformativă, abordând nu numai încălcarea singulară cu care se confruntă femeile, dar și inegalitățile fundamentale care fac femeile și fetele vulnerabile în perioadele de conflict și care formează consecințele încălcărilor drepturilor omului cu care acestea se confruntă. Accentul asupra impunității și agresorilor - demonstrat de pașii pozitivi făcuți de Curtea Penală Internațională, instanțele naționale pentru crime de război, precum și utilizarea tot mai mare a comisiilor de anchetă - trebuie să fie însoțit de un accent egal pe reparații, servicii și despăgubiri pentru victime. Deși investițiile în sistemele de justiție informale au crescut, asigurându-se ca acestea să ofere protecție egală a drepturilor femeilor și fetelor, acest domeniu încă rămâne cel mai puțin dotat cu resurse și servicii.⁴⁹

BOXA 32: PRINCIPALELE CONSTATĂRI PRIVIND ACTIVITATEA CURȚII PENALE INTERNAȚIONALE ÎN DOMENIUL CRIMEI BAZATE PE GEN⁵⁰:

Acuzări pentru crime în bază de gen au fost aduse în șase din cele nouă situații în curs de investigare de către CPI, și în 14 din cele 19 cazuri. Cu toate acestea, în cele trei sentințe emise de Curte până în prezent, nu au existat condamnări pentru crime pe bază de gen.

Dintre cele 122 de state părți la Statutul de la Roma din 2014, 95 au introdus o legislație internă ulterioară, care abordează violența împotriva femeilor. Anchetele din zonele afectate de conflict dezvăluie faptul că femeile tind să fie mai puțin informate și raportează niveluri mai scăzute de acces la mecanismele formale și tradiționale de justiție decât bărbații. Aproximativ 80% din plângeri sau litigii sunt soluționate de către sistemele de justiție paralele, indicând faptul că majoritatea femeilor din țările în curs de dezvoltare au acces la justiție într-un mediu juridic plural. Totuși, mecanismele justiției de tranziție au adesea un domeniu de aplicare prea îngust și nu reușesc să abordeze în mod adecvat inegalitățile structurale și vulnerabilitățile care afectează în mod disproporționat femeile. De exemplu, mecanismele justiției de tranziție adesea ignoră experiențele femeilor ca victime secundare sau indirecte ale încălcărilor drepturilor omului, precum și încălcărilor drepturilor economice, sociale și culturale cu care se confruntă în mod predominant femeile. Dovezile sugerează că creșterea numărului de femei judecătorești și alți funcționari din prima linie a sectorului justiției poate crea un mediu mai favorabil pentru femei în cadrul procedurilor judiciare, cu impact pozitiv asupra rezultatelor cazurilor de violență sexuală.

Dreptul internațional umanitar: Legile războiului se aplică în situații de conflict armat internațional și neinternațional. Acestea oferă protecție persoanelor care nu participă la ostilități și reglementează metodele de război. Legile războiului interzic unele forme de violență sexuală și în bază de gen. Violul și orice formă

⁴⁹ Studiul Global cu privire la 1325. Fișa: Regiunea Europa și Asia Centrală. file:///D:/ICJP/Downloads/gs-factsheeteuropecentralasia_engrom-1.pdf

⁵⁰ Ibidem.

de agresiune indecentă sunt interzise în toate circumstanțele pentru toate părțile conflictului armat. Principii directe ale strămutării interne: chiar dacă nu au caracter obligatoriu, aceste principii se bazează pe dreptul internațional și prevăd mai multe drepturi inclusiv dreptul la viață fără viol, prostituție forțată și agresiune indecentă.

Dreptul internațional al refugiaților:

În situațiile de conflict, femeile, fetele, băieții și bărbații pot fi supuși violenței sexuale și în bază de gen, pe motive de naționalitate, rasă, religie, apartenență la un anumit grup social.

Acestea pot servi drept bază pentru a primi statutul de refugiat conform prevederilor Convenției din 1951.

Principiile fundamentale ale acțiunilor umanitare: Personalul umanitar este obligat să respecte codurile de conduită și principiile fundamentale ale acțiunilor umanitare, inclusiv să nu facă rău. Personalul umanitar nu trebuie în nici o circumstanță să încurajeze sau să se implice în orice formă de exploatare sexuală sau abuz. Aici sunt incluse toate formele de viol și violență sexuală, precum și relațiile sexuale în scop material sau în schimbul hranei, adăpostului, serviciilor de educație sau altor tipuri de servicii. (Responsabilitățile noastre în calitate de personal umanitar sunt prevăzute în Buletinul Secretarului General privind măsurile speciale pentru protecția împotriva exploatării sexuale și abuzului sexual, crime bazate pe gen).

Asigurarea susținerii femeilor afectate de crize umanitare, inclusiv a refugiaților, persoanelor strămutate intern și femeilor apatride, pentru a încuraja participarea lor semnificativă și egală în procesul decizional, în funcții de conducere și planificare, implementare, monitorizare și evaluare a intervențiilor umanitare, abordând în același timp obstacolele în calea participării.

2.4. Etică, Codul de Conduită (CdC) și Exploatarea și Abuzul Sexual (EAS)

De-a lungul istoriei, forțele armate au folosit abuzul sexual în calitate de armă împotriva populației civile. Deși forțele armate moderne dezagrează acest comportament, solicitarea femeile locale, a copiilor și/sau a bărbaților pentru sex

Cadrul internațional legal

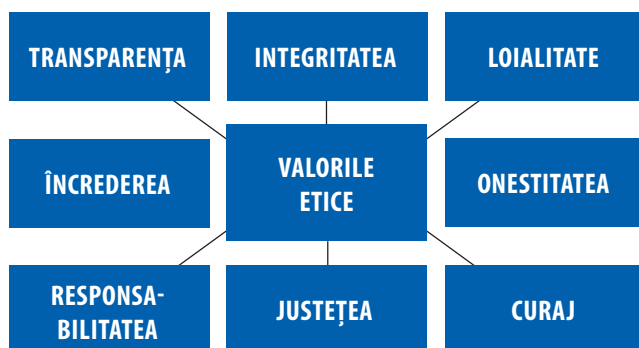
Împreună, aceste legi constituie regimul internațional de protecție:

- Tratatelor internaționale privind drepturile omului
- Dreptul internațional umanitar
- Dreptul penal internațional
- Dreptul internațional al refugiaților
- Rezoluțiile Consiliului de Securitate al ONU
- Alte principii-consacrate ale ONU, rezoluții și declarații (incluzând Principii Directoare privind Strămutarea Internă)

este prea des tolerată, iar cazurile individuale de abuz sexual împotriva femeilor, fetelor și băieților sunt încă frecvente. Organizația Națiunilor Unite a catalogat acest comportament în misiunile sale drept „exploatare și abuz sexual”, recunoscând că relațiile de exploatare a membrilor comunității locale, inclusiv plata pentru sex, subminează încrederea comunității în forțe și compromite misiunea. Conform Politicii NATO Împotriva Traficului de Ființe Umane, astfel de comportament creează o cerere pentru trafic de ființe umane, ceea ce provoacă ulterior crearea organizațiilor criminale. Membrii forțelor armate care se comportă în acest mod atunci când sunt acasă discreditează în acest fel forțele armate. Structurile de supraveghere trebuie să prevină și să abordeze în mod proactiv aceste abateri. Forțele armate trebuie să trateze cu considerație cazurile de abuz domestic în care este implicat personalul militar și trebuie să dispună de măsuri de prevenire și combatere a acestora.⁵¹

Ce este etica?⁵²

Etica presupune studierea modului corect de acțiune al oamenilor. Etica oferă răspuns la întrebarea: „Ce fac eu?” sau „Ce ar trebui să facă el/ea?”

Etica constă în a face alegerile corecte. Valorile eticii modelează conduita oamenilor. Persoanele implicate în prevenirea și combaterea violenței sexuale și în bază de gen au obligația specială de a respecta și de a-și lua angajamentul să apere aceste valori.

Toți trebuie să se supună legilor și normelor caracteristice sarcinii pe care trebuie să o îndeplinească. Etica presupune mult mai mult decât niște legi. Nu este obligatoriu să ajungi la închisoare dacă nu ai făcut niște alegeri etice, dar totuși trebuie să faci alegerea dintre bine și rău. Iată de ce opțiunile etice sunt atât de importante.

Valorile etice cer ca o persoană să:

- Respecte demnitatea altor persoane (victime și agresori) – indiferent de rasă, cultură, gen, apartenență etnică, convingeri sau practici;

⁵¹ Bastick M. Op. cit., p. 38.

⁵² Gender in peacekeeping: A practitioners' manual for police gender in peacekeeping mission [Aspectul de gen în acțiunile de menținere a păcii: Manual dedicat specialiștilor din domeniul aspectului de gen în misiunile de menținere a păcii]. Institutul de Studii de Securitate, 2013, p. p. 131-133.

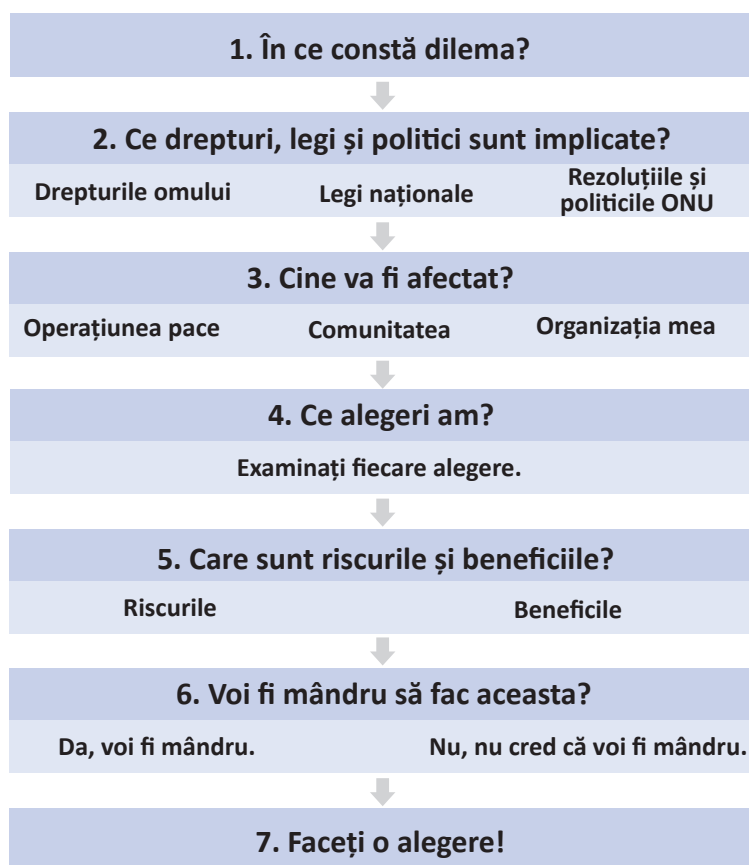
- Acorde un tratament egal tuturor victimelor și tuturor comunităților;
- Servească intereselor ONU înaintea interesului personal;
- Servească intereselor comunității înaintea interesului personal;
- Se supună și să sprijine autoritatea legală (statul de drept - SdD); și
- Procedeze MEREU corect!

Este important ca personalul ONU și partenerii pentru prevenirea și combaterea violenței sexuale și în bază de gen să fie siguri că au luat decizii etice.

Organizația Națiunilor Unite se așteaptă ca orice acțiune întreprinsă de o persoană în numele Organizației să fie condusă de principii etice.

Nu totul poate avea la bază legi și norme; iată de ce o persoană trebuie să urmeze recomandările etice pentru a garanta că face ceea ce este corect.

Șapte pași SIMPLI pentru a putea lua decizii etice:

Diverse coduri de conduită.

Codul de conduită se referă la un set de așteptări și principii directe obligatorii pentru toți membrii unui grup, organizații sau agenții. Există câteva documente de politici care, în combinație, formează Standardele de conduită ale ONU. Unele dintre ele se aplică personalului ONU, iar altele au fost elaborate pentru categorii de personal specifice, de exemplu civili, militari sau polițiști. Parteneri precum agențiile umanitare, organizațiile neguvernamentale (ONG-uri) și partenerii locali au și ei propriile CdC.

a) CdC al Organizației Națiunilor Unite pentru trupele ONU de menținere a păcii.

ONU a creat un CdC pentru tot personalul ONU care lucrează sau face parte dintr-o operațiune de menținere a păcii. Toți cei care lucrează pentru ONU trebuie să își îndeplinească datoriile conform acestui CdC.

Standardele de conduită ale ONU se bazează pe **trei principii fundamentale**:

- 1) Cele mai înalte standarde de eficiență, competență și integritate.
- 2) Politica de „toleranță zero” pentru exploatarea și abuzul sexual.
- 3) Responsabilitate din partea liderilor care nu aplică Standardele de conduită.

b) CdC al Organizației Națiunilor Unite pentru funcționarii responsabili de aplicarea legii

ONU a creat un CdC pentru tot personalul țărilor membre ale ONU și al țărilor gazdă implicat în aplicarea legii. Funcționarii responsabili de aplicarea legii trebuie să își îndeplinească atribuțiile care le sunt impuse prin lege, să servească în interesul comunității și să protejeze toți oamenii împotriva actelor ilegale, inclusiv crime de violență sexuală și în bază

de gen. CdC se aplică și persoanelor care în mod normal nu fac parte din poliție, dar au solicitat în mod oficial să fie implicați în activități de aplicare a legii. De exemplu, dacă personalul militar asistă sau activează în calitate de funcționari responsabili de aplicarea legii pe durata anchetării cazurilor de violență sexuală și în bază de gen, ei vor respecta CdC.

c) CdC al Organizației Națiunilor Unite pentru Căștile Albastre.⁵³ Tot personalul de securitate al ONU (așa-numitele Căști Albastre, format din consilieri militari și consilieri în materie de poliție) trebuie să își îndeplinească atribuțiile pe care le are în operațiunile de pace, inclusiv cele relaționate cu prevenirea și combaterea violenței sexuale și în bază de gen, în conformitate cu prevederile CdC. ONU a creat un CdC pentru tot personalul din operațiunile de pace.

Abordarea exploatării sexuale și a abuzului sexual (EAS / SEA – *sexual exploitation and abuse*)

Nu trebuie să fie confundată *exploatarea și abuzul sexual* cu *violența sexuală și în bază de gen*. Deși SEA este o formă de violență sexuală și în bază de gen, aceasta se referă la abateri cu implicarea personalului ONU și a partenerilor pentru prevenirea și combaterea violenței sexuale și în bază de gen (de ex. între personalul ONU și beneficiarii misiunii, sau între personalul ONU și populația locală).

Ce este EAS/SEA?

Termenul „exploatare sexuală” înseamnă orice abuz real sau orice tentativă de abuz a unei poziții de vulnerabilitate, de putere diferențiată sau de încredere inclusiv, dar nu numai, în scopuri sexuale, financiare sau politice. În mod similar, termenul „abuz sexual” înseamnă o intruziune fizică reală sau o tentativă de intruziune de natură sexuală, prin forță sau în condiții inegale și coercitive.

Organizația Națiunilor Unite/Uniunea Africană se așteaptă ca orice acțiune întreprinsă de o persoană în numele Organizației să fie condusă de principii etice și să nu includă exploatare și abuz sexual.

Partenerii care participă în operațiunile de pace sunt tot mai des împuterniciți să protejeze civilii împotriva violenței sexuale. În acest scop, este important ca toți cei implicați în operațiunile de pace să fie considerați drept protectori împotriva violenței sexuale și în bază de gen și nu făptași ai violenței sexuale și în bază de gen.

Personalul ONU este obligat în mod special să creeze și să mențină un mediu care previne exploatarea și abuzul sexual și să susțină Standardele de conduită ale ONU.

a) Consecințele EAS/SEA: „În scopul eliminării suferinței și restabilirii demnității umane ONU declară următoarele: Exploatarea și abuzul sexual exercitat de angajații noștri dăunează celor cărora trebuie să le oferim sprijin; acest lucru este inacceptabil. Permiteți-ne să vă servim cu mândrie, să ne ridicăm la așteptările dvs. cu gândul la cei care depind de ONU și de noi.” Kofi Annan

⁵³ Ten rules code of personal conduct for blue helmets. www.un.org/en/peacekeeping/documents/ten_in.pdf

Consecințele EAS nu trebuie să fie subestimate deoarece pot avea un impact puternic asupra eforturilor misiunii de a preveni și combate violența sexuală și în bază de gen. De exemplu, aceasta poate duce la pierderea încrederii între populația gazdă și misiune, poate avea un impact negativ asupra legitimității și credibilității misiunii și activității dvs. și poate prejudicia reputația țării implicate în EAS și a misiunii în general.

Publicitatea în mass-media privind EAS defăimează imaginea Organizației Națiunilor Unite:

Exploatarea și abuzul sexual este una dintre cele mai răspândite forme de abateri în cadrul operațiunilor de menținere a păcii. Aceasta reprezintă eșecul misiunii ONU de a-și îndeplini mandatul și pune în mare pericol activitatea și reputația ONU și a partenerilor în domeniul prevenirii și combaterii violenței sexuale și în bază de gen. La fel, EAS constituie o încălcare a normelor și standardelor privind drepturile omului universal recunoscute – în special drepturile femeilor și copiilor, care includ dreptul la viață fără violență, abuz și hărțuire.

.....
Organizația Națiunilor Unite a creat Comitetul Permanent Interagenției privind protecția împotriva exploatării și abuzului sexual.
.....

b) Exploatarea și abuzul sexual constituie o abatere foarte gravă.

SEA încalcă normele și standardele de comportament universal recunoscute și este un comportament interzis angajaților Organizației Națiunilor Unite (Norme și regulamente pentru personalul Organizației Națiunilor Unite).

SEA sau simple acuzații de EAS sunt considerate abateri grave de comportament. ONU a creat în anul 2007 Unitatea de disciplină și conduită (*Conduct and Discipline Unit* – CDU) pentru a menține supravegherea statutului disciplinei (inclusiv EAS) în toate operațiunile de menținere a păcii și în misiunile politice speciale. Aceasta oferă o direcție generală cu privire la aspectele de conduită și disciplină în misiunile în teren, inclusiv formularea politicilor, instruire și activități de informare și gestionare a acuzațiilor de conduită necorespunzătoare, inclusiv acuzații de EAS.

„Dacă dăm greș... în aprobarea pașilor decisivi și vizibili pentru a limita abuzul sexual în cadrul ONU, atunci aceasta va avea implicații serioase pentru viitorul operațiunilor de menținere a păcii. Spun aceste lucruri la modul cel mai serios”.⁵⁴

⁵⁴ A se vedea: Jean-Marie Guéhenno, Under-Secretary-General for Peacekeeping Operations Address to the Special Committee on Peacekeeping Operations, April 4, 2005; Special Committee on Peacekeeping Operations begins review of report on sexual exploitation. <http://www.un.org/press/en/2005/gapk186.doc.htm>

Pentru a proteja mai departe categoriile vulnerabile ale populației, în special femeile și copiii împotriva exploatării sexuale din partea personalului Organizației Națiunilor Unite, au fost promulgate următoarele standarde specifice, care reiterează obligațiile generale existente în normele și regulamentele pentru personalul Organizației Națiunilor Unite:

(a) Exploatarea și abuzul sexual constituie abateri grave de comportament și astfel sunt motive pentru aplicarea măsurilor disciplinare, inclusiv concedierea rapidă;

(b) Activitatea sexuală cu copii (persoane cu vârsta până la 18 ani) este interzisă indiferent de vârsta majoratului sau vârsta consimțământului la nivel local. Formarea unei păreri greșite în privința vârstei copilului nu este o scuză;

(c) Se interzice oferirea banilor, a unui post de muncă sau a bunurilor și serviciilor în schimbul sexului, inclusiv în schimbul favorurilor sexuale sau a altor forme de comportament umilitor, degradant sau exploator. Aici se include orice schimb de asistență destinată beneficiarilor.

(d) Relațiile sexuale între personalul Organizației Națiunilor Unite și beneficiarii de asistență subminează credibilitatea și integritatea activității Organizației Națiunilor Unite și sunt descurajate intensiv deoarece sunt bazate de felul lor pe dinamica dominării inegale.

(e) În cazul în care un membru al personalului Organizației Națiunilor Unite are suspiciuni sau preocupări în privința exploatării sexuale și a abuzului sexual din partea unui coleg de muncă, fie din aceeași agenție sau nu, fie din cadrul sistemului Organizației Națiunilor Unite sau nu, el sau ea trebuie să raporteze aceste preocupări către mecanismele de raportare create.

(f) Organizația Națiunilor Unite este obligată să creeze și să mențină un mediu care previne exploatarea sexuală și abuzul sexual. Managerii de toate nivelurile au o responsabilitate aparte de a sprijini și elabora sisteme care mențin acest mediu.

Alte tipuri de comportament care presupun exploatarea și abuzul sexual pot servi drept motive pentru aplicarea măsurilor administrative sau disciplinare, inclusiv concedierea rapidă în baza Normelor și regulamentelor pentru personalul Organizației Națiunilor Unite.⁵⁵

ONU își obligă angajații să raporteze preocupările relaționate cu SEA prin intermediul mecanismelor de raportare create.

⁵⁵ A se vedea: ST/SGB/2003/13, Secretary-General's Bulletin, Special measures for protection from sexual exploitation and sexual abuse, Section 3. <https://oios.un.org/resources/2015/01/ST-SGB-2003-13.pdf>

Mecanismele de raportare disponibile pentru personalul ONU includ:

- Conduita și disciplina⁵⁶
- Biroul de supraveghere a serviciilor interne (OIOS)
- Punctele de contact ale EAS
- Supraveghetorii sau linia de raportare a Biroului resurse umane
- Rolul și responsabilitatea dvs. în prevenirea EAS:
- Raportarea imediată a abaterilor de comportament;
- Prezentarea rapoartelor argumentate prin probe;
- Cooperarea cu investigațiile ONU;
- Elaborarea rapoartelor pentru funcționarii ONU; și
- Raportarea directă către OIOS fără aprobarea autorității de supraveghere.⁵⁷

 Codul de conduită al Forțelor Armate ale Suediei, adoptat în anul 2004 s-a bazat pe Normele etice și Codurile de conduită elaborate de un număr de părți interesate, inclusiv grupul de lucru al forțelor armate privind implementarea Rezoluției 1325 a Consiliului de Securitate al ONU, Ministerul Afacerilor Externe, Departamentul Public Național de Urmărire Penală, Agenția Suedeză pentru Cooperare și Dezvoltare Internațională și Administrația Națională a Tribunalului precum și un număr de organizații neguvernamentale suedeze. CdC prevede în mod explicit faptul că cumpărarea serviciilor sexuale este interzisă pentru cei care lucrează în străinătate, inclusiv răsplătirea pentru facturi, chirie, etc. cu servicii sexuale. Este interzisă vizitarea locurilor precum cluburile de striptease „atunci când prin aceasta sunt sprijinite acte precum comerțul sexual și alte activități infracționale”. Toți soldații și ofițerii sunt obligați să semneze CdC pentru a demonstra că au înțeles și că își iau angajamentul de a-l respecta.

⁵⁶ A se vedea: Conduct and Discipline Teams (CDTs) in field missions act as principal advisers to heads of mission on conduct and discipline. In a peace operation, the Conduct and Discipline Teams (CDTs) will investigate and follow-up on all reports of SEA. <https://cdu.unlb.org/>

⁵⁷ NOTĂ: Buletinul Secretarului General (ST/SGB/2005/21) garantează protecție împotriva represaliilor pentru raportarea abaterilor de comportament și pentru cooperarea cu investigațiile și auditele autorizate în mod corespunzător. A se vedea: Sexual Exploitation and Abuse by UN peacekeepers Calling into question solutions implemented nr. 2/2015, 2 iunie 2015. <http://diposit.ub.edu/dspace/bitstream/2445/65716/1/2%20CATALINA%20L%C3%93PEZ%20-%20Trabajo%20final%20de%20M%C3%A1ster.pdf>

Pentru a contribui la sensibilizarea opiniei publice pe această temă și pentru a pregăti persoanele în poziții de conducere pentru a aplica Codul de conduită, Forțele Armate ale Suediei în cooperare cu organizația societății civile pentru femei Kvinna till Kvinna furnizează instruirii pe teme precum gender, prostituția și traficul de ființe umane pentru tot personalul care urmează să fie repartizat în afara țării.

Încălcările grave ale Codului de conduită sunt soluționate conform prevederilor dreptului penal în timp ce contravențiile mai puțin serioase sunt supuse măsurilor disciplinare și sunt soluționate în cadrul lanțului de comandă. Soldații care au întreținut relații sexuale cu femeile locale sunt trimiși acasă. Fostul comandant de brigadă al Comandamentului tactic al armatei în Kosovo, Bjorn Erkişson, a povestit despre cum înainte de a fi dislocat a auzit zvonuri despre traficul de ființe umane și prostituție. Atunci și-a contactat consultantul juridic și comisarul de poliție al armatei și le-a ordonat să investigheze. Zvonurile s-au dovedit a fi adevărate; trei soldați au fost concediați, trimiși acasă și condamnați pentru că s-au folosit de serviciile prostituatelor.⁵⁸

ÎNTREBĂRI DE AUTOEVALUARE

1. De ce violența împotriva femeilor este o încălcare a drepturilor omului?
2. Care sunt instrumentele juridice internaționale privind prevenirea și combaterea SGBV?
3. Ce cunoașteți despre cadrul legal care se aplică în operațiunile de menținere a păcii privind prevenirea SGBV?
4. Care sunt prevederile *Convenției privind Eliminarea Tuturor Formelor de Discriminare împotriva Femeilor*?
5. Republica Moldova, trebuie să pună în practică dispozițiile Convențiilor privind prevenirea SGBV? Argumentați răspunsul.
6. Vă rugăm să explicați cu propriile cuvinte de ce prevenirea și combaterea violenței sexuale și în bază de gen este o parte importantă a mandatului de protecție a UNHCR?
7. De ce crimele împotriva umanității și crimele de război trebuie să fie analizate împreună?

⁵⁸ OSCE Code of Conduct on Politico-Military Aspects of Security – Annual information exchange on the implementation of the Code of Conduct – Participating state: Sweden, Permanent Delegation of Sweden to the OSCE, 2011; • Inventory of Swedish measures for implementing Security Council Resolution (UNSCR) 1325, Permanent Mission of Sweden to the United Nations, 2004; • Genderforce, Good and Bad Examples: Lessons Learned from Working with United Nations Resolution 1325 in International Missions. Uppsala: Genderforce, 2007. <http://www.peacebuild.ca/St-Pierre-%20WPS%20in%20Peacekeeping.pdf>

8. Care este deosebirea dintre *exploatarea și abuzul sexual și violența sexuală și în bază de gen*?
9. Care sunt consecințele *exploatării și abuzului sexual*?
10. Care sunt Standardele de conduită ale ONU pentru trupele ONU de menținere a păcii?
11. Pentru a proteja categoriile vulnerabile ale populației, în special femeile și copiii împotriva exploatării sexuale din partea personalului Organizației Națiunilor Unite, ce standarde specifice cunoașteți care reiterează obligațiile generale existente în normele și regulamentele pentru personalul Organizației Națiunilor Unite?

BIBLIOGRAFIE

1. Gorceag L., Sîrbu S., Ionița D. ș.a. Intervenția eficientă a poliției la cazurile de violență în familie în Moldova. Suport de curs. Chișinău: Bons Offices, 2013.
2. Global norms and standards: Ending violence against women. <http://www.unwomen.org/en/what-we-do/ending-violence-against-women/global-norms-and-standards#sthash.4u1d6323.dpuf>
3. Violența față de femei în familie în Republica Moldova. Chișinău: BNS și UNDP Moldova, 2011.
4. Constituția Republicii Moldova, Chișinău 1994.
5. Legea Nr. 45 cu privire la prevenirea și combaterea violenței în familie, adoptată la 01.03.2007, în vigoare din 18.09.2008. <http://lex.justice.md/md/327246/>
6. Legea Nr.167 pentru modificarea și completarea unor acte legislative, adoptată la 09.07.2010. <http://lex.justice.md/index.php?action=view&view=doc&lang=1&id=335828>
7. Legea Nr. 196 pentru modificarea și completarea unor acte legislative, adoptată la 28.07.2016. <http://lex.justice.md/md/366648/>
8. Codul de Procedură Civilă Nr. 225 din 30 mai 2003. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr. 111-115, 2003.
9. Observing Gender Equality Principles in Peacekeeping Operations. Georgian Pre-deployment Training Manual for Peacekeeping Contingent (DRAFT) .
10. Bastick M., Integrating a Gender Perspective into Internal Oversight within Armed Forces. Geneva: DCAF, OSCE, OSCE/ODIHR, 2014.
11. Gender in peacekeeping: A practitioners' manual for police gender in peacekeeping missions. Institutul de Studii de Securitate, 2013. <https://issafrica.org/...manuals/gender-in-peacekeeping-a-practitioners-manual-for-police>
12. Ten rules code of personal conduct for blue helmets. www.un.org/en/peacekeeping/documents/ten_in.pdf
13. Special Committee on Peacekeeping Operations begins review of report on sexual exploitation. <http://www.un.org/press/en/2005/gapk186.doc.htm>
14. Special measures for protection from sexual exploitation and sexual abuse, Section 3. <https://oios.un.org/resources/2015/01/ST-SGB-2003-13.pdf>

15. Conduct and Discipline Teams (CDTs) in field missions act as principal advisers to heads of mission on conduct and discipline. In a peace operation, the Conduct and Discipline Teams (CDTs) will investigate and follow-up on all reports of SEA. <https://cdu.unlb.org/>
16. Sexual Exploitation and Abuse by UN peacekeepers Calling into question solutions implemented, No 2/2015, 2015 iunie 2015. <http://diposit.ub.edu/dspace/bitstream/2445/65716/1/2%20CATALINA%20L%C3%93PEZ%20-%20Trabajo%20final%20de%20M%C3%A1ster.pdf>
17. 20 Years of OSCE Code of Conduct on Politico-Military Aspects of Security, 2015. <http://www.osce.org/cio/128961?download=true>
18. Inventory of Swedish measures for implementing Security Council Resolution (UNSCR) 1325, Permanent Mission of Sweden to the United Nations, 2004. <http://www.un.org/womenwatch/osagi/responses1325/Sweden-E.pdf>
19. Genderforce, Good and Bad Examples: Lessons Learned from Working with United Nations Resolution 1325 in International Missions. Uppsala: Genderforce, 2007. <http://www.peacebuild.ca/St-Pierre-%20WPS%20in%20Peacekeeping.pdf>

MATERIAL DISTRIBUTIV: RECOMANDAREA GENERALĂ NR. 19 PRIVIND VIOLENȚA ÎMPOTRIVA FEMEILOR.

Comitetul îndeamnă statul parte (Republica Moldova) să:

- (a) consolideze implementarea Codului Penal și Legii privind prevenirea și combaterea violenței în familie și altor legi naționale relevante, și să se asigure că toate femeile și fetele, inclusiv în special femeile în etate, femeile și fetele rome, femeile și fetele cu dezabilități, sunt protejate de violență și au acces imediat la căile de atac; lansarea investigațiilor din oficiu în cazul tuturor acestor crime și asigurarea faptului că făptașii sunt judecați și pedepsiți pe măsura gravității infracțiunii;
- (b) accelerarea eforturilor de modificare a Legii privind prevenirea și combaterea violenței în familie pentru suplimentarea ordonanței de protecției de instanța judecătorească cu un sistem organizat astfel încât să fie permisă emiterea ordonanțelor de protecție de urgență de către poliție;
- (c) eliminarea oricăror obstacole cu care se confruntă femeile în obținerea accesului la justiție și asigurarea faptului că asistența judiciară este disponibilă tuturor victimelor violenței; încurajarea femeilor să declare incidentele de violență sexuală și domestică prin creșterea gradului de conștientizare cu privire la caracterul penal a acestor acte; oferirea asistenței adecvate și protecției femeilor victime ale violenței, inclusiv femeilor rome; și majorarea numărului și finanțării adăposturilor și asigurarea acoperirii naționale care să se extindă asupra femeilor din zonele rurale și regiunea Transnistria;
- (d) asigurarea faptului că toate investigațiile aferente actelor de violență sexuală, inclusiv cele comise împotriva femeilor migrante din Moldova, se efectuează în conformitate cu standardele internaționale de investigare, inclusiv prin modificarea ghidurilor existente privind anchetarea cazurilor de viol și alte acte de violență sexuală;
- (e) consolidarea sistemului de colectare a datelor pentru asigurarea faptului că datele sunt dezagregate după tip de violență și după relația dintre agresor și victimă, susținerea cercetării în acest domeniu și asigurarea faptului că informațiile și datele colectate sunt puse la dispoziția publicului; și,
- (f) ratificarea Convenției Consiliului Europei privind prevenirea și combaterea violenței împotriva femeilor și violenței domestice.

MATERIAL DISTRIBUTIV: CE SOLICITĂ CONVENȚIA EUROPEANĂ PRIVIND PREVENIREA ȘI COMBATerea VIOLENȚEI FAȚĂ DE FEMEI ȘI A VIOLENȚEI DOMESTICE STATELOR SEMNATARE?

PREVENIRE

- schimbarea atitudinilor, rolurilor și stereotipurilor care fac ca violența împotriva femeilor să fie acceptată;
- instruirea de specialiști care să lucreze cu victimele;
- creșterea gradului de conștientizare privind diferitele forme de violență și natura traumatizantă a acestora;
- includerea de material didactic privind tematica egalității în programele școlare la toate nivelele de educație;
- cooperarea cu ONG-urile, mass-media și sectorul privat pentru informarea publicului privind aceste probleme.

PROTECȚIE

- asigurarea ca nevoile și siguranța victimelor să fie puse pe primul plan în măsurile întreprinse;
- înființarea de servicii specializate de ajutor, care să ofere asistență medicală, precum și
- consiliere psihologică și juridică victimelor și copiilor lor;
- înființarea de suficiente adăposturi și introducerea de linii telefonice permanente pentru apeluri gratuite.

PEDEPSIRE

- luarea de măsuri pentru ca violența împotriva femeilor să fie cercetată și pedepsită în mod corespunzător;
- neacceptarea rațiunilor de cultură, tradiție, religie sau așazisă „onoare” drept justificare a oricărui act de violență;
- asigurarea ca victimele să aibă acces la măsuri speciale de protecție în timpul anchetelor și procedurilor juridice;
- luarea de măsuri ca agențiile de aplicare a legii să răspundă imediat apelurilor de ajutor și să trateze situațiile periculoase în mod adecvat.

Politici integrate – asigurarea ca toate măsurile de mai sus să facă parte dintr-un sistem de politici cuprinzătoare și coordonate, care să ofere o soluție integrală violenței împotriva femeilor și violenței domestice.⁵⁹

⁵⁹ Convenția Consiliului Europei Privind Prevenirea și Combaterea Violenței Împotriva Femeilor și a Violenței Domestice. <https://rm.coe.int/1680464e99>

TEMA 3.

VIOLENȚĂ SEXUALĂ ȘI ÎN BAZĂ DE GEN ÎN SITUAȚII DE CONFLICT ȘI POST-CONFLICT

Obiective generale:

- să determine corelația dintre conflicte și perspectiva de gen;
- să înțeleagă specificul drepturilor copilului și necesitățile de protecție în conflict;
- să identifice cauzele de ce bărbații și băieții sunt parteneri importanți în prevenirea VSBG;
- să stabilească modalitățile în care bărbații și băieții sunt implicați în prevenirea VSBG;
- să descrie tipurile și consecințele VSBG asupra copiilor în dependență de vârstă și sex;
- să cunoască cerințele privind prevenirea și combaterea VSBG;
- să poată elabora proiecte privind desfășurarea activităților de prevenție și răspuns la VSBG;
- să identifice bunele practici în prevenirea și contracararea VSBG.

Subiecte de conținut:

- 3.1. Impactul conflictelor asupra femeilor și bărbaților.
- 3.2. Copiii în situații de conflict armat.
- 3.3. Acțiunea Națiunilor Unite împotriva violenței sexuale în situații de conflict armat.
- 3.4. Prevenirea și combaterea violenței sexuale și în bază de gen.
- 3.5. Rolul bărbaților în combaterea violenței.
- 3.6. Bune practici – cum de acționat în caz de VSBG.

Întrebări de autoevaluare

Bibliografie

Materiale distributive

Exerciții

CONȚINUT

3.1. Impactul conflictelor asupra femeilor și bărbaților

Cauzele care stau la baza conflictului armat. Există patru factori importanți care stau la baza conflictului armat:

- **Factorii structurali:** „statele slabe” sau „statele eșuate”; insecuritate internă, tensiuni etnice;
- **Factorii politici:** instituțiile politice cu practici de excludere; ideologii naționale cu practici de excludere; politicile între grupuri; politica de elită;
- **Factorii socio-economici:** sisteme economice discriminatorii care răspândesc fenomenul de priver, distribuția inegală a resurselor minerale, terestre, de apă; modernizarea necorelată cu specificul național;
- **Factorii culturali:** modele de discriminare culturală, istorii problematice ale unor grupuri.

La fel este foarte important să facem deosebirea între cauzele principale ale conflictelor armate și factorii declanșatori ai conflictelor. În timp ce cauzele principale se referă la incompatibilitățile fundamentale care stau la baza conflictului, factorii declanșatori constituie evenimente sau factori mai apropiați care provoacă escaladarea conflictului.

Situațiile de conflict și post-conflict în conflictele armate. Deoarece diferite situații au loc în timpul și după conflictele armate, este important să înțelegem aceste diferențe în operațiunile de menținere a păcii. Mai jos sunt reprezentate situațiile care au loc în timpul conflictului armat și în perioada post-conflict.

În timpul conflictului	Perioada post-conflict
- Traume psihologice și stres - Vătămare corporală - Mutilare – tăierea membrelor superioare, urechilor, buzelor etc. - Accidente/deces - Distrugerea și perturbarea rețelelor de socializare – schimbări în structurile și compoziția familială - Mobilizarea forțată a persoanelor pentru a participa în conflict - perturbarea vieții de zi cu zi și a regimului de lucru - Lipsa alimentelor, apei și a combustibilului - Strămutarea tuturor persoanelor, inclusiv a refugiaților - Pierderea protecției - Violența sexuală - Schimbarea rolurilor de gen	- Dialog și negocieri de pace - Planificarea implementării acordurilor/ înțelegerilor de pace - Demobilizarea și reintegrarea foștilor combatanți - Inițiative de consolidare a păcii – Inițiativele de pace realizate de femei - Suport umanitar pentru persoanele strămutate intern și refugiați - Stres post-traumatic continuu - Rată ridicată a șomajului - Sporirea ratei violenței în familie - Probleme în menținerea păcii – prostituție, violență sexuală și hărțuire, răspândirea HIV/SIDA, practici de recrutare - Proiecte CIMIC-CMA - Activități de DDR

Prima parte a perioadei post-conflict este o perioadă de tranziție. Anume în această perioadă sunt luate cele mai importante decizii cu privire la eforturilor de menținere a păcii care urmează să fie întreprinse. În plus, în această perioadă sunt identificate necesitățile din teren și sunt realizate consultări între părțile interesate. În perioada de tranziție o atenție sporită trebuie să fie atrasă intereselor speciale și de gen precum adoptarea instrumentelor internaționale, regionale și naționale care abordează aspectele legate femeii, gen și conflicte armate în operațiunile de sprijinire a păcii⁶⁰.

În multe conflicte intra-statale bărbații sunt în primul rând combatanți prin alegere și prin forță. De exemplu, tinerii au fost forțați să se alăture Armatei de Rezistență a Lordului în calitate de combatanți în timpul rebeliunii din nordul Ugandei. Cel mai des femeile trebuie mai întâi de toate să asigure supraviețuirea familiei. Resursele și alegerile care sunt la dispoziția femeilor și bărbaților sunt foarte diferite în timpul conflictelor armate. Necesitățile femeilor și copiilor lor și resursele pe care se pot baza în situațiile de post-conflict la fel tind să fie foarte diferite. Chiar dacă atât femeile cât și bărbații sunt afectați de violența sexuală în timpul conflictelor, femeile sunt supuse unui risc mai mare de a se confrunta cu acest tip de violență în comparație cu bărbații din diferite motive.⁶¹

Impactul conflictelor:

- Absența statului de drept, numărul crescut al încălcărilor drepturilor omului;
- Tulburări, migrație, strămutare;
- Modificări ale responsabilității și ale proceselor decizionale;
- Șomajul, deficitul și perturbarea serviciilor sociale;
- Atenție sporită pentru foștii combatanți.

Absența statului de drept, numărul crescut al încălcărilor drepturilor omului: Colapsul sistemelor ordinare legislative și de ordine, și a sistemelor sociale tradiționale și de tabuuri culturale. Violența sexuală este o caracteristică prevalentă a operațiunilor moderne de război. Este utilizată pentru a speria, intimida și distruge psihologic inamicul.

Tulburări, migrație și strămutare: Femeile reprezintă majoritatea refugiaților și a persoanelor strămutate intern (*Internally Displaced Persons* – IDPs). Civili, majoritatea cărora sunt femei, copii și persoane în vârstă sunt vizate în mod deliberat în conflictele moderne.

⁶⁰ Gender in peacekeeping: A practitioners' manual for police gender in peacekeeping missions, p. 35.

⁶¹ AU gender training manual for african union peace support operations. Women, Gender and Development Directorate at the African Union Commission with support from UN Women and AU/UNDP. <http://femnet.co/2013/12/11/african-union-gender-training-manual-for-au-peace-support-operations/>

Modificări ale responsabilității: Bărbații și băieții merg la război, grija casei, a proprietății, familiei rămâne pe umerii femeilor. Atunci când bărbații lipsesc, rolurile femeilor se schimbă. Ele trebuie să ia toate deciziile pentru familie în absența bărbaților. Unele femei merg la război, fiind soldați, mesageri, ajutor pe câmpul de luptă sau soții forțate (bush wives) (de obicei împotriva voinței lor).

Șomajul, deficitul și servicii sociale întrerupte: Conflictul distruge sau întrerupe serviciile sociale sau ale guvernului precum educația, sănătatea, cauzează deficit de bunuri și servicii, există o inflație a prețurilor, o creștere a și deseori dependență de piața neagră (ilegală) și infrastructura fizică (drumurile, podurile, transportul, electricitatea și liniile de comunicații) sunt deseori deteriorate. Femeile nu mai au acces la îngrijiri privind sănătatea reproductivă și servicii de educație a copiilor lor. Deseori ele își pierd locurile de muncă avute pe timp de pace, pensiile și alte necesități de zi cu zi. Din cauza sărăciei și a disperării, femeile și copiii reprezintă o pradă pentru crima organizată și sunt susceptibili presiunii de a-și câștiga pâinea. Unii ar putea fi forțați să recurgă la cerșit sau prostituție.

Centrare pe foștii combatanți: eforturile post-conflict deseori se concentrează pe foștii combatanți de sex masculin și neglijează rolul femeilor din perioada și de după conflict.

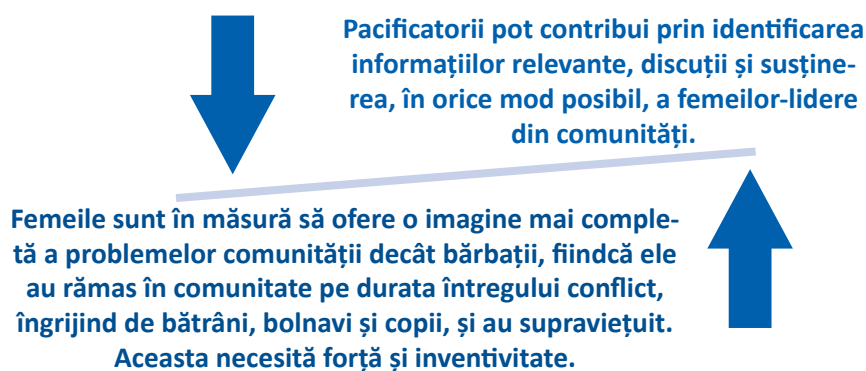
Situația femeilor în conflict:

Noi roluri și responsabilități: În perioada conflictului armat, femeile își asumă noi roluri și responsabilități în cadrul familiei și în comunitate. Multe dintre ele joacă un rol mai public decât în perioada de pace. S-ar putea să fie dificilă reînnoirea rolurilor la fostele roluri odată ce conflictul se încheie.

Contribuie la eforturile de război/pace: Femeile contribuie la eforturile de război în două feluri: drept mesageri, furnizori de alimente și adăpost, locuințe sigure, diseminarea informației, etc. Ele, de asemenea, contribuie și la eforturile de pace: mobilizarea acțiunii de a înceta lupta, trecând liniile de front, făcând lobby pe lângă persoanele politice, etc.

Participare politică mai intensă: Femeile joacă un rol mai politic, oferind leadership și susținere și așteptându-se ca acest status quo să continue și după conflict.

Noi abilități și noi cunoștințe: Ele de asemenea dezvoltă abilități și cunoștințe - supraviețuind în astfel de condiții este un lucru dificil - și ele devin mai sigure pe sine și mai cunoscătoare despre viața din afara sferei gospodărești. Aceste caracteristici pozitive rămân deseori neobservate de către comunitatea internațională.

Violența sexuală: În special femeile sunt susceptibile violenței sexuale în perioada conflictului armat. Fără forțele de ordine și de aplicare a legii, odată ce valorile sociale și tabuurile se destramă și lipsește protectorul tradițional de sex masculin, femeile devin vulnerabile. Violența sexuală reprezintă deseori o armă strategică în război, și nu doar o acțiune întâmplătoare. Orice tip de violență sexuală nu este acceptată.

Femeile sau copilele violate, la fiecare 26 de secunde, în Africa de Sud⁶²

Traficul de ființe umane și Prostituția forțată: Crima organizată deseori trece în vacuum-ul creat de absența aplicării legii. Traficul de ființe umane și prostituția forțată devin tot mai obișnuite în societățile post-conflict. Femeile sunt vulnerabile și disperate și reprezintă o pradă ușoară pentru traficanți.

Serviciile sociale: Gospodăriile conduse de femei sunt afectate în mod special de absența serviciilor sociale și de creșterea sărăciei datorată lipsei venitului și a angajării în câmpul muncii.

Pierderea accesului și a drepturilor: din cauza rolurilor lor sociale și a absenței membrilor de gen masculin din familie, femeile sunt deseori incapabile să se deplaseze în mod liber, să apeleze la structurile oficiale, să obțină asistență financiară sau să-și revendice drepturile la proprietate sau moștenire.

Discriminare în bază de gen. Exemple de discriminare în bază de gen:

- Negarea drepturilor politice a femeilor (dreptul de vot, dreptul de a fi ales);
- Anumite legi se aplică doar femeilor/bărbaților (codul vestimentar, libertate de deplasare, drepturile de proprietate, divorțul, copiii, moștenirea, etc.);
- Crime sexuale: violul, traficul de persoane, abuzul (prostituția, acostarea, pornografia, sex cu minori, etc.);

⁶² Sursa: https://www.youtube.com/watch?v=PdFgYR8cw_E

- Strămutarea/separarea doar bărbaților sau femeilor (anumite acțiuni de omucid, strămutare, viol sau luare în captivitate în bază de gen, ex. separarea bărbaților și a femeilor în Srebrenica: aproximativ 7.000 băieți și bărbați au fost masacrați, zeci de femei au fost violate și multe ucise);
- Rate de mortalitate ce țin de sex (indicarea unor acțiuni specifice sau omiterea acestora); și
- Șomajul specific genului (legi care nu le permit femeilor să se angajeze sau angajare în câmpul muncii în anumite categorii).⁶³

În Bangladesh, între 1999-2012, 3,135 persoane au fost victime ale atacurilor cu acid, dintre acestea 80% erau femei și fete (Fundatia Supraviețuitorilor Atacați cu Acid). În Asia de Sud, 46% dintre fetele sub 18 ani sunt căsătorite (UNICEF, 2014). Studiile despre femeile afgane demonstrează prezența unui procentaj de violență în familie de până la 80% (Consoțiul Sănătate Reproductivă pentru Refugiați, 2002). În India, 8,093 cazuri de decese ce țin de zestre au fost raportate în 2007 (Agenția pentru Drepturi Fundamentale a Uniunii Europene, 2014).

Mărturiile femeilor care au reușit să supraviețuiască pentru a povesti despre suferințele lor, inclusiv ca sclave sexuale în perioada războiului, demonstrează nivelele inimaginabile de traumă care au fost impuse acestor femei și fete pe parcursul istoriei, în special din cauza violenței sexuale înputernicite sistemic, instituțional.

BOXA 33: UNELE ESTIMĂRI, PRIVIND VIOLENȚA SEXUALĂ ÎN CONFLICT⁶⁴:

- La nivel global violența împotriva femeilor, bărbaților, adolescenților și copiilor a fost raportată în 51 de țări care au trecut prin conflicte în ultimii 25 ani, oferind o idee despre cât de obișnuită este această componentă sau consecință a conflictului.
- În cadrul unui eșantion aleatoriu de 205 femei și fete din Liberia, aproape jumătate (49%) au raportat că au avut cel puțin o experiență de violență sexuală sau fizică din partea unui combatant.
- În Cantonul din Sarajevo, 80% din cei 5.000 deținuți de sex masculin din tabăra de concentrare au raportat acte de viol, și peste 50.000 femei au fost violate (UN Women, 2010).
- În regiunea de Est a RDC, au fost documentate cel puțin 200.000 cazuri de violență sexuală, mai ales în care au fost implicate fete și femei: 1.000 pe lună (UN Women, 2011)

⁶³ SGTm 6C: GENDER AND PEACEKEEPING. The Standard Generic Training Module (SGTM) 6C deals with Gender and Peacekeeping. http://www.pseataforce.org/uploads/tools/standardgenerictrainingmoduletrainingmodulegenderandpeacekeeping_unicef_english.pdf

⁶⁴ Sexual Violence in Conflict and Post-Conflict: Engaging Men and Boys. MenEngage-UNFPA Advocacy Brief, p. 4. <http://www.michaelkaufman.com/wp-content/uploads/2008/12/Sexual-Violence-in-Conflict-Engaging-Men-Boys-MenEngage-UNFPA-Advocacy-Brief-prepared-by-Michael-Kaufman-2012.pdf>

- În Columbia, 36% dintre femeile strămutate intern în țară au fost forțate să întrețină relații sexuale cu bărbații (Ministerul Protecției Sociale, 2003).
- Unul dintre cele mai riguroase studii privind violența sexuală în regiunea de est a RDC ne arată magnitudinea acestei violențe atât împotriva bărbaților și a femeilor. Acest studiu detaliat sugerează că într-o regiune cu o populație de 5 milioane persoane, 1,3 milioane dintre femei și 0,76 milioane dintre bărbați au supraviețuit violenței sexuale, deși acesta include date din perioada pre-conflict și post-conflict.

Este important să distingem între un conflict ce ține de **violența sexuală** și unul ce ține de **violența sexuală și în bază de gen**. Violența sexuală poate fi utilizată drept o tactică de război pentru a umili, domina, insufla frică, dispersa și/sau reloca forțat membrii unei comunități sau ai unui grup etnic. Violența sexuală în conflicte reprezintă o crimă conform dreptului internațional umanitar, deseori comisă de participanții la un conflict. Este inclusă în Statutul Curții Penale Internaționale prin intermediul crimelor de război, a genocidului și crimele împotriva umanității.⁶⁵

Amintim faptul că violența sexuală și în bază de gen are un domeniu de aplicare mai vast și include toate formele de violență în bază de gen comise în orice context precum violența în familie și mutilarea genitală a femeilor.

„Violența sexuală în situații de conflict este comisă în cel mai intens moment al conflictului armat, atunci când are loc strămutarea populației, și continuă după încetarea conflictului. Deși majoritatea victimelor violenței sexuale sunt femei și fete, bărbații și băieții reprezintă și ei ținte ale violenței sexuale în conflictele armate. În multe conflicte, populația indigenă sau persoane din anumite grupuri din populație reprezintă ținte ale violenței sexuale. Printre făptașii violenței sexuale în conflicte armate se numără membrii forțelor armate și a forțelor de securitate, grupurile paramilitare, grupurile armate nestatale, personalul misiunilor umanitare și de menținere a păcii, și civilii.”⁶⁶

SEXUAL VIOLENCE IN ARMED CONFLICT

Global Overview and Implications
for the Security Sector

Megan Bastick
Karin Grimm
Rahel Kunz

Geneva Centre for the Democratic Control of Armed Forces

⁶⁵ Gender in peacekeeping: A practitioners' manual for police gender in peacekeeping missions, p. 58.

⁶⁶ Safety, Security and Justice. http://www.ssrnetwork.net/document_library/detail/3996/sexual-violence-in-armed-conflict-ndash-global-overview-and-implications-for-the-security-sector

În 2007 Centrul din Geneva pentru Controlul Democratic al Forțelor Armate a publicat un raport cu privire la violența sexuală în conflicte în 51 de țări din lumea întreagă. Studiul conține informații despre 20 de țări din Africa care au trecut printr-un conflict armat între 1987 și 2007.⁶⁷

3.2. Copiii în situații de conflict armat

Drepturile copilului sunt drepturile omului

„Războiul violează toate drepturile unui copil - dreptul la viață, dreptul de a fi cu familia și comunitatea, dreptul la sănătate, dreptul la dezvoltarea personalității și dreptul de a fi hrănit și protejat.”

Graça Machel, fosta primă Doamnă a Mozambicului
și a Africii de Sud

După natura lor, copiii sunt mereu vulnerabili. Cu toate acestea, ei sunt în deosebi vulnerabili în timpul conflictului armat.

Așa cum s-a menționat în cadrul subiectului 3.1, femeile și bărbații trec prin conflict în moduri diferite. Cu toate acestea, impacturile suferite de copii pot fi foarte diferite față de cele suferite de adulți.

De ce sunt copiii diferiți de adulți?

Copiii pot fi răpiți, violați, recrutați militari, uciși, mutilați și exploatați în diferite moduri. Reprezentantul Special al Secretarului General pentru Copii și Conflicte Armate servește drept promotorul principal al ONU pentru protecția și bunăstarea copiilor afectați de conflicte armate. Biroul Înaltului Reprezentant al Secretarului General pentru Copii și Conflicte Armate a identificat șase încălcări grave ale drepturilor copiilor în conflictele armate.⁶⁸

Șase grave încălcări ale drepturilor copiilor:

- Uciderea sau mutilarea copiilor;
- Recrutarea sau utilizarea copiilor pe post de soldați;

⁶⁷ A se vedea: Bastick M., Grimm K., and Kunz R. Sexual Violence in Armed Conflict: Global Overview and Implications for the Security Sector. Geneva, DCAF, 2007. http://www.essex.ac.uk/armedcon/story_id/sexualviolence_conflict_full%5B1%5D.pdf

⁶⁸ Gender in peacekeeping: A practitioners' manual for police gender in peacekeeping missions, p. 46.

- Violența sexuală împotriva copiilor;
- Atacuri împotriva școlilor sau a spitalelor;
- Negarea accesului la ajutor umanitar pentru copii;
- Răpirea de copii.

După ce Misiunea ONU din Haiti a oprit conflictul în 2004, câteva grupuri armate s-au transformat în brigăzi criminale, păstrându-și unele motivații de ordin politic. Mulți copii recrutați în conflictul inițial sunt acum etichetați drept membri ai brigăzilor criminale. Ei sunt direct implicați în activități criminale și indirect drept selecționeri și mesageri. Uneori, școlile au fost utilizate drept baze pentru operațiunile brigăzilor criminale.

Campania „Copii, nu soldați”, o inițiativă a Reprezentanței Speciale și a organizației UNICEF, are scopul de a obține un consens global ferm precum că copiii nu aparțin forțelor guvernamentale aflate în conflict și de a obține suportul necesar pentru a opri și preveni astfel de practici. De la lansarea sa în martie 2014, activitățile campaniei au fost desfășurate în opt țări, forțele armate ale cărora au fost incluse în anexele raportului anual al Secretarului General: Afghanistan, Ciad, Republica Democrată Congo, Myanmar, Somalia, Sudanul de Sud, Sudan și Yemen.

Fetele și băieții, de asemenea, pot fi afectați în mod diferit într-o situație de conflict. Exemplele de impacturi generate de conflicte asupra fetelor și băieților cuprind, însă nu rezultă doar la următoarele:

Fetele – existența unei probabilități mai mari de a fi:	Băieții – existența unei probabilități mai mari de a fi:
• Răpite și folosite drept sclave sexuale și amuzament pentru bărbați. • Violate. • Abuzate și exploatate sexual. • Respinse de familie și comunitate. • Mireasă-copil. • Cele care nu frecventează școala. • Cele care au o sarcină nedorită.	• Recrutați cu forța drept soldați-copii. • Violați. • Abuzați și exploatați sexual. • Folosiți drept scuturi umane. • Recrutați cu forța drept teroriști sinucigași.

Cadrul legal privind drepturile copiilor

Copiii, conflictul armat și operațiunile ONU de menținere a păcii

În anul 2009, Departamentele ONU pentru operațiuni de menținere a păcii și sprijin în teritoriu au adoptat o politică privind abordarea integratoare a protecției, drepturilor și bunăstării copiilor afectați de conflictul armat în cadrul operațiunilor ONU de menținere a păcii. Politica respectivă are drept scop „consolidarea, instituționalizarea și eficientizarea angajamentului existent al DPKO privind copiii și conflictul armat, în baza prevederilor specifice din rezoluțiile Consiliului de Securitate privind copiii și conflictul armat.

Abordarea integratoare a preocupărilor copiilor implică demonstrarea angajamentului deplin și promovarea preocupărilor aferente copiilor la toate nivelurile departamentului, inclusiv nivelul superior al conducerii, integrarea preocupărilor copiilor în politicile și planurile strategice, cunoștințele interne, priceperea de a informa politicile și operațiunile de zi cu zi și capacitatea financiară suficientă de a îndeplini aceste angajamente.⁶⁹

Protecția copilului și menținerea păcii: Soarta unui copil. **Child Protection & Peacekeeping: A Child's Fate⁷⁰.**

Responsabilitatea pentru abordarea integratoare a protecției copiilor în operațiunile de pace revine personalului de menținere a păcii din conducerea de vârf a misiunii (inclusiv șeful misiunii, și șefii altor componente ale misiunii, precum componentele de politici și militare), personalului responsabil pentru protecția copiilor și personalului din sediul central, responsabil de planificarea și sprijinirea misiunii. În cadrul mai multor misiuni participă consilierii pentru protecția copilului.⁷¹

Sarcini operaționale:

- Șeful operațiunii de menținere a păcii asigură că preocupările legate de protecția copilului sunt prioritare în procesul de pace.
- Personalul ONU, inclusiv ofițerii militari, de politici și drepturile omului colectează și raportează încălcările drepturilor copiilor.
- Forțele militare ONU sunt foarte importante în ceea ce privește semnalizarea încălcărilor drepturilor copiilor către personalul responsabil de protecția copilului și contribuie la identificarea și eliberarea copiilor din grupurile armate.

⁶⁹ A se vedea: UN DPKO/DFS Policy on Mainstreaming the protection, rights and well-being of children affected by armed conflict within UN Peacekeeping Operations (2009). http://www.un.org/en/peacekeeping/documents/dpkodfs_child_protection_policy.pdf.

⁷⁰ Sursa: <http://www.un.org/en/peacekeeping/issues/children/>

⁷¹ Gender in peacekeeping: A practitioners' manual for police gender in peacekeeping missions, pp. 46-48.

- Poliția ONU conlucrează cu poliția națională pentru a reacționa corespunzător în cazurile legate de copii.
- Ofițerii judiciari asigură faptul că legislația națională garantează drepturile copilului.

Rolul specific al consilierilor pentru protecția copilului Consilierii pentru protecția copilului (*Child Protection Advisers* – CPA) sunt profesioniștii trimiși în misiuni cu scopul de ai ajuta să-și îndeplinească mandatul.⁷²

Departamentul pentru Pace și Securitate al Uniunii Africane și UNICEF au semnat în septembrie 2013 un acord de consolidare a protecției a copiilor afectați de conflict. Acordul prezintă un șir de domenii de colaborare, inclusiv protecția copiilor în toate activitățile de pace și securitate. În cadrul acordului urmează să fie elaborat un program de muncă comun, care ar avea drept scop asigurarea faptului că legislația națională este armonizată cu legislația regională și internațională în domeniul drepturilor copiilor. Pe lângă acesta, urmează să fie elaborate ghiduri privind protecția copiilor, precum și programe armonizate de instruire pentru țările care contribuie la misiunile de pace în UA.⁷³

Protecția și respectarea drepturilor copiilor

Guvernul are responsabilitatea să protejeze drepturile copiilor și să ajute familiile să protejeze aceste drepturi și să creeze un mediu în care aceștia pot crește și dezvolta potențialul. Poliția, justiția și serviciile de corecție au o responsabilitate specială, și anume să asigure că drepturile copiilor sunt garantate și protejate, astfel încât copiii pot să trăiască, să crească, să se dezvolte și să participe în societate. Aceste drepturi cuprind și dreptul de a fi protejat împotriva tuturor formelor de violență sexuală și în bază de gen.⁷⁴

Copiii victime/supraviețuitori, martori și cei suspectați de a fi implicați în acte criminale (suspecți) merită să fie protejați și tratați cu grijă, demnitate și respect, în mod egal, întrucât ei au dreptul căci sunt oameni.

- 1) Constrângerea și forța fizică asupra copiilor trebuie să fie aplicate în mod excepțional, doar atunci când toate celelalte măsuri de control au fost epuizate și au eșuat, și trebuie aplicate pentru cel mai puțin timp posibil. În instituțiile pentru minori nu trebuie să fie purtate arme.
- 2) Disciplina trebuie să respecte demnitatea copilului, și îi va insufla simțul

⁷² A se vedea: Children and Army Conflict. www.un.org/peacekeeping/issues/children.

⁷³ Copiii și Conflictul Armat. <http://childrenandarmedconflict.un.org/media/news/>

⁷⁴ UN Convention on the Rights of the Child (1989) <https://www.unicef.org.uk/what-we-do/un-convention-child-rights/>; Optional Protocol to the Convention on the Rights of the Child on the involvement of children in armed conflict (adoptat în 2000, intrat în vigoare în 2002). <http://www.ohchr.org/EN/ProfessionalInterest/Pages/OPACRC.aspx>

dreptății, proporționalității, respectul de sine și respectarea drepturilor omului.

- 3) Oficialii care se ocupă de problemele minorilor trebuie să fie special instruiți și să se potrivească personal pentru acest scop.

Violența sexuală împotriva copiilor

Consiliul de Securitate al Organizației Națiunilor Unite a recunoscut faptul că violul și alte forme de violență sexuală sunt crime internaționale grave.⁷⁵ **Recunoașterea acestui fapt este în corespundere cu evoluția istorică a dreptului penal și cu recunoașterea de lungă durată de către comunitățile internaționale a faptului că violența sexuală este o crimă internațională.**⁷⁶

„În nici un alt domeniu incapacitatea noastră colectivă de a asigura protecția civililor nu este mai evidentă... decât în cazul femeilor și fetelor, dar și al băieților și bărbaților, viețile cărora sunt distruse în fiecare an de actele de violență sexuală comise pe timp de conflict.”

Secretarul General al
Națiunilor Unite, Ban Ki-moon, 2007

Noțiunea de *violență sexuală* este din ce în ce mai des folosită drept un termen umbrelă ce presupune *exploatare sexuală* și *abuz sexual*. În 2011, **Comentariul general nr. 13⁷⁷ al Comitetului ONU pentru drepturile copilului stipula clar că violența împotriva copiilor poate fi atât fizică, cât și mentală, și că cea din urmă presupune „maltratare psihologică, abuz mental, verbal și emoțional sau neglijare”. O abordare similară se regăsește în obiectivele de dezvoltare durabilă, adoptate de Adunarea Generală a ONU în septembrie 2015, care apreciază exploatarea sexuală drept o formă de violență. Implementarea Agendei pentru dezvoltare durabilă 2030 implică monitorizarea progreselor atât în eliminarea tuturor formelor de violență împotriva femeilor și fetelor (Ținta 5.2), cât și în eliminarea tuturor formelor de violență împotriva copiilor (Ținta 16.2). Mai mult decât atât, atenția sporită acordată violenței sexuale împotriva**

⁷⁵ Resolution S/RES/2106 (2013), 24 June 2013, para. 2, adopted by the Security Council at its 6984th meeting on 24 June 2013; Resolution S/RES/1820 (2008), 19 June 2008, para. 4, adopted by the Security Council at its 5916th meeting on 19 June 2008. <http://www.un.org/sexualviolenceinconflict/key-documents/resolutions/>

⁷⁶ Best Practices Manual for the Investigation and Prosecution of Sexual Violence Crimes in Post-Conflict Regions: Lessons Learned from the Office of the Prosecutor for the International Criminal Tribunal for Rwanda http://www.unict.org/sites/unict.org/files/legal-library/140130_prosecution_of_sexual_violence.pdf

⁷⁷ Convention on the Rights of the Child Committee, General Comment No. 13, The right of the child to freedom from all forms of violence (2011) http://www2.ohchr.org/english/bodies/crc/docs/CRC.C.GC.13_en.pdf

fetelor este reflectată în datele colectate la nivel național.⁷⁸

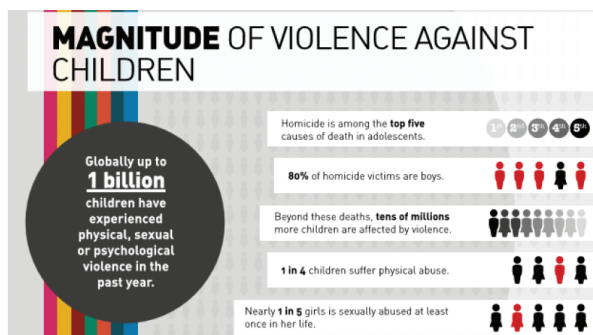

Copiii și VSBG: Mituri și realități

Potrivit studiului UNICEF *Hidden in Plain Sight* realizat în 2013, circa 120 de milioane de fete cu o vârstă de până de 20 de ani (1 din 10) au fost supuse la relații sexuale forțate sau la alte acte sexuale forțate la o anumită etapă din viață.⁷⁹

Și băieții raportează despre violența sexuală, însă numărul acestora este mai mic în comparație cu cel al fetelor.

Întrucât cele mai recente estimări privind violența sexuală în rândul băieților nu sunt disponibile din cauza lipsei de date comparabile în majoritatea țărilor, rata fetelor ce raportează, în mod tipic, cazurile de violență sexuală este de trei ori mai mare decât rata băieților din țările cu venituri ridicate.

Pe parcursul copilăriei, unul din patru copii suferă abuz fizic, și aproape una din patru fete și, respectiv, unul din 13 băieți suferă de abuz sexual.

Omuciderea este printre primele cinci cauze de deces în rândul adolescenților. În ciuda prevalenței înalte, această formă de violență este adesea ascunsă, nevăzută sau neraportată. Majoritatea copiilor și familiilor nu raportează cazuri de abuz și exploatarea din cauza stigmei, fricii și lipsei de încredere în autorități. Toleranța socială și lipsa sensibilizării de asemenea contribuie la sub-raportare.⁸⁰

Ca parte a angajamentului UNICEF față de Convenția privind drepturile copilului, Protocolul facultativ la aceasta privind vânzarea de copii, prostituția copiilor și pornografia infantilă și *Declarația și Planul de acțiune de la Rio de Janeiro privind prevenirea și eradicarea exploatării sexuale a copiilor și a adolescenților*, UNICEF lucrează pentru a preveni și reacționa la violența sexuală prin implicarea diferitor sectoare guvernamentale – justiția, bunăstarea socială, educația și

⁷⁸ NOTA: The World's Women, Trends and Statistics Report 2015 elaborat de Departamentul de Statistică al ONU conține date privind violența sexuală împotriva femeilor și fetelor, precum și torturarea copiilor". Ghidurile pentru elaborare a datelor statistice privind violența sexuală împotriva femeilor, publicate de Departamentul de Statistică al ONU, de asemenea include o „listă minimă de acte” care urmează a fi luate în calcul: http://unstats.un.org/unsd/gender/docs/Guidelines_Statistics_VAW.pdf

⁷⁹ NOTA: The World's Women, Trends and Statistics Report 2015 elaborat de Departamentul de Statistică al ONU conține date privind violența sexuală împotriva femeilor și fetelor, precum și torturarea copiilor". Ghidurile pentru elaborare a datelor statistice privind violența sexuală împotriva femeilor, publicate de Departamentul de Statistică al ONU, de asemenea include o „listă minimă de acte” care urmează a fi luate în calcul: http://unstats.un.org/unsd/gender/docs/Guidelines_Statistics_VAW.pdf

⁸⁰ Hidden in Plain Sight: A statistical analysis of violence against children. https://www.unicef.org/publications/index_74865.html

sănătatea, precum și legiuitori, societatea civilă, lideri comunitari, grupuri religioase, sectorul privat, mass-media, familiile și copiii. UNICEF sprijină guvernele în consolidarea la nivel național și local a sistemelor de protecție a copilului – inclusiv legi, politici, regulamente și prevederea privind servicii comprehensive oferite copiilor victime. În plus, UNICEF lucrează cu comunitățile și publicul larg pentru a le sensibiliza opinia față de această problemă și a aborda atitudinile, normele și practicile ce sunt dăunătoare pentru copii.⁸¹

Convenția Consiliului Europei privind protecția copiilor împotriva exploatării sexuale și abuzului sexual.⁸² Această convenție este primul instrument menit să stabilească diferitele forme de abuz sexual asupra copiilor drept fiind infracțiuni penale, inclusiv abuzul comis acasă sau în familie, cu utilizarea forței, constrângerii sau amenințărilor. Măsurile preventive prezentate în Convenție cuprind verificarea, recrutarea și instruirea persoanele care lucrează cu copiii, avertizarea copiilor privind riscurile și învățarea lor cum să se protejeze, precum și monitorizarea măsurilor pentru infractori și potențiali infractori.

Convenția stabilește, de asemenea, programe de sprijinire a victimelor, încurajează oamenii să raporteze cazurile suspecte de exploatare și abuz sexual, și stabilește liniile de asistență telefonică și pe internet pentru copii. În plus, Convenția asigură faptul că anumite tipuri de comportament sunt clasificate drept infracțiuni, cum ar fi angajarea unui copil sub vârsta legală în activități sexuale și prostituția și pornografia copiilor. Convenția, de asemenea, incriminează solicitarea copiilor cu scopuri sexuale (ademenirea copiilor) și pentru „turism sexual”.⁸³

Semnele abuzului sexual asupra copiilor

Fetele și băieții de diferite vârste pot fi mai vulnerabili la anumite forme de abuz, iar dacă sunt supuși la violență sexuală și în bază de gen pot prezenta diferite semne de abuz. Violența sexuală și de gen reprezintă abuzul unui raport de putere inegal. Puterea este direct legată de alegere; copiii au mai puțină putere, mai puține alegeri și sunt mai vulnerabili la abuz decât adulții.

Un mediu încurajator, în special unul ce include familia și îngrijitorii este foarte important pentru dezvoltarea fizică, emoțională, socială și cognitivă a copiilor.

Violența sexuală împotriva copiilor cuprinde atât exploatarea sexuală, cât și abuzul sexual asupra copiilor și poate fi folosită drept un termen umbrelă pentru a se referi în comun la aceste fenomene, atât în ceea ce privește

⁸¹ Ibidem.

⁸² Sexual violence against children.. https://www.unicef.org/protection/57929_58006.html

⁸³ Ibidem.

actele de comitere și neglijență, precum și actele asociate cu violența fizică și psihologică. În același timp, într-un cadru mai amplu, este important să se continue concentrarea mai mare asupra diferitelor manifestări specifice ale violenței sexuale asupra copiilor cu scopul de a elabora strategii precise de protecție și prevenire, precum și acțiuni de răspuns în cazurile specifice de violență împotriva copiilor. Din perspectiva drepturilor copilului, ceea ce contează este faptul că protecția acordată sau solicitată atât prin legislație și politici să fie cât mai largă și mai eficientă posibil, neadmițând loc pentru lacune și asigurând protecția copiilor împotriva violenței.⁸⁴

Cum de protejat copiii: modelul ecologic

Prevenirea și combaterea violenței împotriva copiilor cu vârsta de 0 – 18 ani⁸⁵:

Strategie	Abordare	Sectoare	Activități inter-sectoriale
 Implementarea și aplicare legilor	➤ Legi care pedepsesc violență asupra copiilor de către părinți, profesori și alți îngrijitori ➤ Legi care incriminează abuzul și exploatarea sexuală a copiilor ➤ Legi care previn abuzul de alcool ➤ Legi care limitează accesul tinerilor la arme de foc și alte arme	Justiție	Acțiuni și coordonare multi-sectorială
 Norme și valori	➤ Modificarea respectării normelor sociale și în bază de gen restrictive și dăunătoare ➤ Programe de mobilizare comunitară ➤ Intervențiile martorilor	Sănătatea, educație, protecție socială	
 Medii sigure	➤ Reducerea violenței prin abordarea „hotspot-urilor” (punctelor fierbinți) ➤ Încetarea răspândirii violenței ➤ Îmbunătățirea mediului construit	Afaceri interne, planificare	
 Sprijinul părintelui și îngrijitorului	➤ Asigurat prin intermediul vizitelor la domiciliu ➤ Asigurat în grupuri din cadrul comunităților ➤ Asigurat prin intermediul programelor comprehensive	Protecția socială, sănătate	

⁸⁴ Sexual Violence in Conflict and Post-Conflict: Engaging Men and Boys. MenEngage-UNFPA Advocacy Brief, p. 4. <http://www.michaelkaufman.com/wp-content/uploads/2008/12/Sexual-Violence-in-Conflict-Engaging-Men-Boys-MenEngage-UNFPA-Advocacy-Brief-prepared-by-Michael-Kaufman-2012.pdf>

⁸⁵ INSPIRE Seven Strategies for Ending Violence Against Children, 2016, p. 5. <http://apps.who.int/iris/bitstream/10665/246212/1/WHO-NMH-NVI-16.7-eng.pdf?ua=1>

 Consolidarea economică și venituri	➤ Transferuri de numerar ➤ Economii și împrumuturi de grup combinate cu instruirea în domeniul egalității de gen ➤ Micro-finanțe combinate cu instruirea în domeniul egalității de gen	Finanțe, muncă	Monitorizarea și evaluarea
 Servicii de sprijin și răspuns	➤ Abordări de consiliere și terapeutice, depistarea cazurilor combinată cu intervenții ➤ Programele de tratament pentru infractorii minori în sistemul de justiție penală ➤ Intervenții de asistență parentală profesionistă care implică servicii de asistență socială	Sănătate, justiție, protecție socială	
 Educație și deprinderi de viață	➤ Sporirea înscrierii în învățământul preșcolar, primar și secundar ➤ Stabilirea unui mediu școlar sigur și propice ➤ Îmbunătățirea cunoștințelor copiilor despre abuz și metode de a se proteja împotriva acestora ➤ Deprinderi de viață și sociale ➤ Programe de prevenire a violenței între adolescenți-parteneri intimi	Educație	

Factorii de protecție pentru fete și băieți pot fi diferiți de factorii de protecție pentru adulți. Programele de prevenire au drept scop consolidarea factorilor de protecție de la toate nivelurile (societate, comunitate, relații/familie și copil), precum și reducerea sau diminuarea factorilor de risc. Prin urmare, prevenirea eficientă trebuie să aibă la bază o analiză solidă privind comunitatea și dimensiunea culturală în care cresc copiii, precum și o evaluare privind care băieți și fete sunt expuși într-o măsură mai mare la riscul de a fi supuși la diferite forme de violență sexuală și în bază de gen. Trebuie să acordăm o atenție deosebită relațiilor dintre fete, băieți și adulții din preajma lor (părinții sau îngrijitorii), mediului școlar și semenilor lor.

3.3 Acțiunea Națiunilor Unite împotriva violenței sexuale în situații de conflict armat.⁸⁶

STOP RAPE NOW
UN ACTION AGAINST SEXUAL VIOLENCE IN CONFLICT

Ce este Acțiunea ONU?

Acțiunea Națiunilor Unite împotriva violenței sexuale pe timp de conflict (Acțiunea ONU) este o rețea formată din 12 entități din cadrul ONU, lansată în martie 2007. Scopul acțiunii este de a eradica violența sexuală ce apare pe parcursul și imediat după conflictul armat. Acțiunea ONU cuprinde răspunsul sistemului ONU la Rezoluțiile 1820 și 1888 ale Consiliului de Securitate, care apreciază violența sexuală în timpul conflictelor armate drept

o amenințare pentru pacea și securitatea internațională. Atunci când există o defalcare/împărțire a răspunsului ONU față de violența în bază de gen la nivel de teritoriu, membrii grupului de coordonare privind VBG pot apela la Acțiune ONU pentru a obține asistență cu advocacy pentru a se asigura că toate cele 12 entități care fac parte din Acțiunea ONU colaborează și se completează. Aceasta, de asemenea, ar putea include și apelarea la Acțiunea ONU pentru obținerea asistenței întru micșorarea decalajului dintre intervențiile umanitare și cele de menținere a păcii/securității sau întru catalizarea finanțării întru inițierea acțiunilor corespunzătoare din partea entității ONU.

Care sunt obiectivele Acțiunii ONU?

Acțiunea ONU urmărește să mărească eforturile existente depuse de sistemul ONU și operațiunile de sprijinire a păcii în vederea îmbunătățirii coordonării și responsabilizării, să amplifice realizarea programelor și intervențiilor de advocacy, precum și să sprijine eforturile naționale în vederea prevenirii violenței sexuale și satisfacerii necesităților supraviețuitorilor.

Membrii Acțiunii ONU

DPA	Departamentul pentru afaceri politice
DPKO	Departamentul pentru operațiuni de menținere a păcii al ONU
OCHA	Oficiul pentru coordonarea afacerilor umanitare
OHCHR	Biroul Înaltului Comisar ONU pentru Drepturile Omului
UNAIDS	Programul Comun al Națiunilor Unite pentru HIV/SIDA
UNDP	Programul ONU pentru Dezvoltare
UNFPA	Fondul ONU pentru Populație
UNHCR	Înaltul Comisar al ONU pentru Refugiați
UNICEF	Fondul ONU pentru Copii
UNIFEM	Fondul de Dezvoltare pentru Femei al ONU / UNWomen - Entitatea Națiunilor Unite pentru Egalitatea de Gen și Abilitarea Femeilor
WFP	Programul Mondial pentru Alimentație
OMS	Organizația Mondială a Sănătății

⁸⁶ Gender in peacekeeping: A practitioners' manual for police gender in peacekeeping missions. Institutul de Studii de Securitate, Nairobi, 2013, pp. 57-59.

Mai exact, aceasta are ca scop:

- Să alinieze mai eficient eforturile ONU în spatele eforturilor naționale de abordare a violenței sexuale.
- Să reunească directorii entităților ONU în vederea facilitării intervenției comune de răspuns la nivelul țării. Să folosească punctele forte comparative ale fiecărei entități ONU.
- Să sprijine existentele mecanisme de coordonare ale ONU, inclusiv Aria de Responsabilitate a GBV (*GBV Area of Responsibility - AoR*) și sub-grupul de lucru privind aspectele de gen din cadrul Comitetul Interdepartamental Permanent (*Interagency Standing Committee - IASC*).
- Să pună mai mult accent pe combaterea violenței sexuale în situații de conflict în cadrul instrumentelor și mecanismelor ONU, inclusiv în Proce-sul Consolidat de Apeluri (*Consolidated Appeals Process – CAP*), Fondul Central de Răspuns la Situații de Urgență (*Central Emergency Respon-se Fund - CERF*), Documente de strategie de Reducere a Sărăciei (*Poverty Reduction Strategy Papers - PRSP*) și în Evaluarea Comună de Țară/Cadrela de asistență ONU pentru dezvoltare (*Common Country Assessment - CCA/ UN Development Assistance Framework - UNDAFs*).
- Să îmbunătățească intervențiile ONU de răspuns la Rezoluțiile 1820/1888, 1325/1889, 1612/1882 și 1674 ale Consiliului de Securitate, lărgirea circumscripției pentru abordarea violenței sexuale împotriva civililor.

Care sunt pilonii principali ai Acțiunii ONU?

Acțiune la nivel de țară: sprijinirea dezvoltării strategiei comune și realizarea programelor de către UNCT și DPKO (în colaborare cu structurile de coordonare a GBV din teritoriu), inclusiv formarea capacităților operaționale și tehnice.

Pledarea pentru acțiune: sensibilizare opiniei publice și generarea dorinței po-litice în vederea abordării violenței sexuale drept o campanie mai mare – Eradi-carea Violului Acum.

Învățarea prin practică: crearea unui centru de cunoștințe privind amploarea violenței sexuale în situațiile de conflict și acțiunile de combatere ale ONU și partenerilor săi.

Acțiunea ONU oferă sprijin strategic, tehnic și financiar în vederea consolidării sistemului de coordonare al ONU, elaborării strategiei și realizării programe-lor în comun în țările afectate de conflict în care se desfășoară operațiuni de menținere a păcii sau misiuni politice cu mandat de protecție a civililor (de ex. Sudan, Republica Democrată Congo și Liberia).

Acțiunea ONU conlucrează și cu guvernele naționale și partenerii societății civile ca să:

- Sensibilizeze opinia publică și condamnarea folosirii violenței sexuale drept tactică de război.
- Eradicheze impunitatea autorilor actelor de violență sexuală în situațiile de conflict.
- Promoveze bunele practice pentru prevenirea violenței sexuale și protejarea civililor expuși acestui risc.
- Îmbunătățească și să extindă serviciile pentru supraviețuitori.
- Abordeze impacturile pe termen lung ale violenței sexuale asupra comunităților, recuperarea și dezvoltarea națională.

Câte misiuni ale ONU de menținere a păcii dispun de un mandat de protecție a civililor?

La moment sunt opt misiuni ONU autorizate de către Consiliul de Securitate întru protejarea civililor împotriva amenințării iminente de violență fizică. Cu toate acestea, din mai multe motive este dificil de protejat civilii împotriva violenței sexuale, deși operațiunile de menținere a păcii încearcă să o facă. Participanții

MINURCAT

MINUSTAH

MONUC

UNAMID

UNIFIL

UNMIL

UNMIS

UNOCI

Republica Central Africană

Haiti

RD Congo

Darfur

Liban

Liberia

Sudan

Coasta de Fildeș

la conferința din 2008 organizată pe marginea acestui subiect au fost de acord că trupele de menținere a păcii nu întreprind suficiente acțiuni pentru a proteja femeile și copiii împotriva violenței sexuale sistematice și pe larg răspândite în conflictele armate, chiar dacă credibilitatea trupelor de menținere a păcii depinde în mare măsură de intervențiile de combatere vizibile și tangibile.⁸⁷

Absența unei sinergii între serviciile de menținere a păcii, gama completă a entităților ONU și actorii de intervenții umanitare explică, în primul rând, de ce Acțiunea ONU împotriva violenței sexuale în conflict a fost lansată în anul 2007. În plus, aceasta explică și de ce Rezoluția 1888 al Consiliului de Securitate a fost solicitată: Rezoluția 1888 a Consiliului de Securitate împuternicește departamentele de menținere a păcii ca să implice actanții în domeniul GBV atât de nivel mondial cât și regional pentru a stabili o relație mai oficială cu actanții intervențiilor de combatere. Aceasta de asemenea are drept scop să stabilească o punte mai oficială între sectoarele de politică și securitate și sectorul intervențiilor de combatere.

⁸⁷ Women targeted or affected by armed conflict: what role for military peacekeepers? [Femeile vizate sau afectate de conflicte armate: ce rol au trupele de menținere a păcii?] Rezumat conferință, 27-29 mai, 2008, Wilton Park, Sussex, Regatul Unit. <http://www.stoprapenow.org/about.html>

Republica Moldova a contribuit activ la misiunile internaționale sub egida ONU în Liberia, Coasta de Fildeș, Sudan, Sudanul de Sud, Republica Central Africană și Georgia, precum și în cadrul forțelor multinaționale din Irak și Departamentului ONU pentru operațiuni de menținere a păcii (DPKO) din New York, SUA.⁸⁸

Cum coordonează misiunile ONU de menținere a păcii cu restul sistemului ONU privind violența sexuală?

În operațiunile multidimensionale ONU de menținere a păcii, Națiunile Unite au adoptat o „abordare integrată” pentru toate părțile active ale sistemului ONU din acea țară. Aceasta presupune că operațiunile ONU de menținere a păcii și Echipa de Țară a ONU trebuie să lucreze împreună și să aibă aceeași viziune strategică. Reprezentantului special al Secretarului General al ONU (*Deputy Special Representative of the Secretary-General - DSRSG*) – care uneori este și Coordonatorul Umanitar și Coordonatorul Rezident al Echipei de Țară a ONU – asigură coordonarea eficientă și integrarea eforturilor. În plus, în situații de urgență unde sunt conglomerate, personalul de menținere a păcii și personalul civil (în funcție de mandatul misiunii și de diferite componente) participă în întrunirile de conglomerate pentru a se asigura că lucrul acestora este coordonat corespunzător cu lucrul actanților umanitari.

Actualmente, DPKO elaborează ghiduri operaționale privind abordarea problematicii violenței sexuale în situații de conflict pentru personalul din misiuni, în conformitate cu Rezoluțiile 1820 și 1888 ale Consiliului de Securitate. La moment, Directiva DPKO privind politicile egalității de gen a fost principala referință pentru toate preocupările legate de gen (inclusiv violența în bază de gen) în circumstanțe de menținere a păcii. În funcție de structura și mandatul misiunii, consilierii pe problematica de gen a misiunii – în cooperare cu Departamentul drepturilor omului, protecția copilului, HIV/SIDA, statul de drept și politica – coordonează acțiunile întru abordarea problematicii violenței sexuale și alte forme de violență în bază de gen în situațiile de conflict armat.

Odată cu adoptarea Rezoluțiilor 1820 și 1888 ale Consiliului de Securitate și cu desemnarea unui Reprezentant Special al Secretarului General privind violența sexuală în conflicte, DPKO instituie o structură mai standardizată pentru coordonarea activităților misiunii în ceea ce privește abordarea problematicii violenței sexuale, inclusiv angajarea consilierilor-femei de protecție în anumite misiuni de menținere a păcii.

⁸⁸ A se vedea: Misiuni de pacificare. <http://www.army.md/?lng=2&action=show&cat=163>

3.4. Prevenirea și combaterea violenței sexuale și în bază de gen

Prin prevenirea VSBG se accentuează necesitatea de a-i face pe parteneri și comunitatea să lucreze împreună cu scopul de a preveni, reduce sau limita posibilitățile (de exemplu cauzele principale ale violenței sexuale și în bază de gen sau factorii care contribuie la vulnerabilitatea față de violența sexuală și în bază de gen) care duc la violență sexuală și în bază de gen.

Prevenirea violenței sexuale și în bază de gen:

- Implică orice acțiuni menite să prevină, limiteze sau să reducă posibilitatea apariției acestor acte sau crime de violență sexuală și în bază de gen.
- Implică acțiunile întreprinse pentru a limita efectele sau consecințele crimelor.

Prioritatea crucială este prevenirea violenței sexuale și în bază de gen pentru a eradica apariția acesteia, în primul rând. Dat fiind faptul că violența sexuală și în bază de gen se bazează pe norme tradiționale de gen și pe inegalitățile de putere în bază de gen, strategiile de prevenire a violenței sexuale și în bază de gen sunt legate intrinsec de eforturile de a spori egalitatea de gen în general.

Prin urmare, această problemă trebuie pusă în contextul inegalităților de gen, decât să se abordeze și să se trateze ca o problemă separată și izolată.

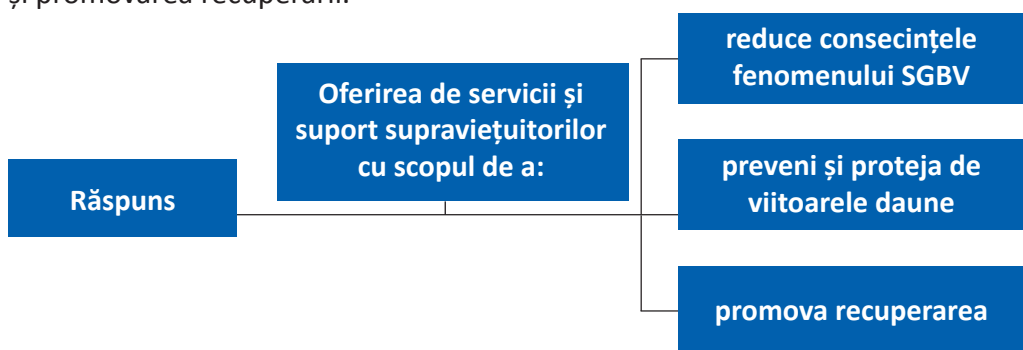
**: Strategiile Agenției Suedeze de Dezvoltare a Cooperării Internaționale :
: (Swedish International Development Agency SIDA) privind preveni- :
: rea VSBG :**

Pentru ca instituțiile sectorului de securitate să-și îmbunătățească intervențiile de prevenire și răspuns la violența sexuală în conflict armat, ele trebuie să:

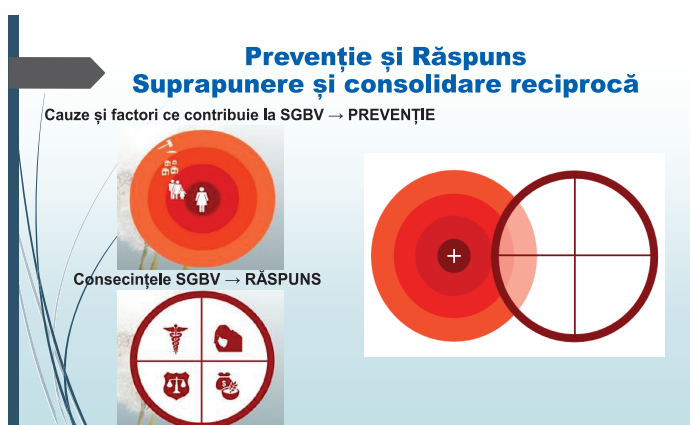
- Coopereze și să coordoneze cu alte sectoare care oferă servicii pentru supraviețuitori și să adopte o abordare sensibilă la dimensiunea de gen la toate etapele intervenției de răspuns la violența sexuală în situațiile de conflict;
- Ofere instruirii în domeniul egalității de gen pentru tot personalul sectorului de securitate și să promoveze participarea egală a femeilor cu scopul de a asigura că serviciile de securitate sunt în măsură să identifice și să satisfacă necesitățile tuturor membrilor comunității;
- Elaboreze protocoale și proceduri operaționale pentru oferirea asistenței și sprijinirea victimelor violenței sexuale, inclusiv protocoale pentru interviuarea victimelor, investigarea și documentarea crimelor și trimitere la servicii medicale, sociale și juridice;

- Asigure accesul victimelor la justiție, inclusiv repararea prejudiciilor;
- Determine dacă serviciile speciale sunt sau nu necesare pentru un anumit grup de supraviețuitori ai violenței sexuale, astfel precum copiii, foștii combatanți și bărbații supraviețuitori ai violenței sexuale;
- Elaboreze și să stabilească prioritățile strategiilor operaționale pentru a preveni violența sexuală în conflictul armat și să elaboreze coduri de conduită care ar interzice abuzul sexual și exploatarea personalului din sectorul de securitate; și
- Solicite și să sprijine participarea societății civile și comunităților afectate în combaterea violenței sexuale.⁸⁹

Răspunsul la violența sexuală și în bază de gen. O intervenție de răspuns de succes contribuie la reducerea consecințelor dăunătoare ale violenței sexuale și în bază de gen, protejarea de daune viitoare și prevenirea acestora, precum și promovarea recuperării.

Corelația dintre prevenție și răspuns:

Răspuns → Prevenție:

Modul în care noi intervenim astăzi cu acțiuni de răspuns la violența sexuală și în bază de gen va avea impact pe termen lung asupra mediului de protecție și va contribui la prevenirea violenței sexuale și în bază de gen în viitor. De exemplu, oferirea

asistenței legale supraviețuitorilor – o activitate de răspuns – pe termen lung ar

⁸⁹ Gender in peacekeeping: A practitioners' manual for police gender in peacekeeping missions, p. 90.

putea contribui la reducerea impunității și la prevenirea violenței sexuale și în bază de gen.

Numai prin identificarea factorilor ce contribuie sau influențează tipul și dimensiunea violenței sexuale și în bază de gen putem dezvolta strategii adecvate și eficiente.

BOXA 34: COMITEREA ACTELOR DE VIOLENȚĂ ÎN BAZĂ DE GEN DIN PARTEA STATULUI – „FEMEILE DE RECONFORTARE” DIN JAPONIA

Termenul „femei de reconfortare” este un eufemism folosit pentru descrierea sutelor de mii de femei și fete care au fost răpite și ținute drept sclave sexuale de către militarii japonezi pe parcursul celui de-Al doilea război mondial. Multe din ele erau răpite când erau încă tinere și erau violate zi de zi pe parcursul mai multor ani. „Stațiile de reconfortare” – locul unde erau ținute femeile de reconfortare, au fost recunoscute drept o politică oficială de guvern și erau menite să ofere servicii sexuale pentru soldații japonezi, dar și să prevină mai multe violuri „spontane” împotriva femeilor din comunitate. Deși problema femeilor de reconfortare nu a fost soluționată în Tribunalul pentru crime de război din Tokyo, în anul 2000 mai multe ONG-uri privind drepturile femeilor și omului au convocat „Tribunalul femeilor pentru crimele internaționale de război privind sclavia sexuală în armata Japoniei” din Tokyo. Acest tribunal a adunat 1300 de oameni din întreaga lume, inclusiv 390 de supraviețuitoare din șapte țări diferite. Cauza a fost judecată pe parcursul a cinci zile și s-a încheiat astfel: Statul și Împăratul Hirohito au fost găsiți vinovați de crime de război și crime împotriva umanității. Guvernul Japoniei și-a adus scuze publice în fața femeilor de reconfortare, însă problema oferirii victimelor a unei compensații continuă să stârnească controverse.⁹⁰

Partenerii pentru prevenire: Conlucrarea cu Băieții și Bărbații întru prevenirea violenței în bază de gen (*Working with Boys and Men to Prevent Gender-based Violence*) este un program comun regional al UNDP, UNFPA și UNIFEM. Inițiat în 2008, obiectivul pe termen lung al acestui program este de a reduce prevalența violenței în bază de gen în regiunea Asia - Pacific prin schimbare de comportament și atitudine în rândul bărbaților și a băieților, prin capacitate instituțională consolidată care să implice băieții și bărbații în prevenirea violenței în bază de gen, și prin facilitarea îmbunătățirii politicilor.

Pentru a realiza acest obiectiv pe termen lung, programul de trei ani are trei rezultate interconectate:

1. Campanii de sensibilizare a publicului pentru mobilizarea băieților și a bărbaților pentru prevenirea violenței în bază de gen.

⁹⁰ Managing Gender-based Violence Programmes in Emergencies. UNFPA, 2012, p. 57. <https://extranet.unfpa.org/Apps/GBVinEmergencies/index.html>

2. Susținători din partea guvernului, a societății civile și a ONU sunt echipați cu capacități consolidate de a implementa inițiative de prevenire a violenței în bază de gen, implicând activități cu bărbații și băieții.
3. Susținătorii din partea guvernului, a societății civile și a ONU obțin acces la resursele de cunoștințe regionale și la instrumentele de politici bazate pe probe în activitatea lor cu băieții și bărbații pentru prevenirea violenței în bază de gen. Esența acestui program este de a consolida activitatea existentă pentru prevenirea violenței în bază de gen și a egalității de gen printr-o sensibilizare mai intensă, capacitate consolidată și o mai bună înțelegere a rolurilor și a potențialului băieților și a bărbaților în prevenire, și nu crearea inițiativelor separate centrate pe băieți și bărbați.⁹¹

Prevenție → Reacție: Dacă comunitățile și actorii se implică în activitatea de prevenire a violenței sexuale și în bază de gen, aceasta probabil va conduce la deschiderea unor supraviețuitori spre a raporta incidentele de violență sexuală și în bază de gen și să solicite asistență.

Membrii comunității trebuie să știe cum și unde să raporteze incidentele de violență sexuală și în bază de gen. De asemenea, comunitatea trebuie să fie susținută pentru a stabili mijloacele de suport a victimelor/supraviețuitorilor acestor agresioni.

Raspunsul la faptele de violență sexuală și prevenirea acestora

Consolidarea păcii și reconcilierea

Promovarea activă a implicării depline și egale a femeilor, inclusiv a tinerelor, în dialogurile pentru pace și reconciliere, în procesele de pace și în inițiativele de reconciliere. Importanța recunoașterii și manifestării de respect față de încălcările drepturilor omului, suportate de femei, nu poate fi exagerată.

În mediile unde violența sexuală a fost utilizată de combatanți drept strategie de război, UNDP asigură:

- Ca inițiativele de reconciliere să ofere spații sigure și accesibile și metode pentru ca vocile și opiniile supraviețuitorilor să fie auzite.
- O grijă deosebită pentru protecția confidențialității și respectului oricărei decizii luate de o femeie de a participa sau nu.
- Că violența în bază de gen este un factor ce trebuie luat în considerare în analizele conflictelor.

⁹¹ Gender-Based Violence in Crisis and Post-Crisis Settings. Guidance Note, November 2009. <http://www.undp.org/content/dam/undp/library/gender/Gender%20and%20CPR/Guidance%20Note-%20Gender-based%20Violence%20in%20Crisis%20and%20Post-Crisis%20Settings.pdf>

Includerea experților tehnici în violența în bază de gen în eforturile de menținere a păcii și reprezentarea deplină a femeilor la toate etapele, împreună cu ceilalți actori relevanți.

Susținerea eforturilor de incorporare a măsurilor de combatere a violenței sexuale la toate etapele procesului de negociere și mediere a păcii, inclusiv în acordurile de pace și/sau implementarea acestora. Prevenirea și combaterea GBV trebuie incluse în acordurile de pace și în angajamentele politice de implementare a acordurilor (de ex. includerea sprijinului psihosocial în programele de recuperare).⁹²

Promovarea recuperării:

- Asigurarea accesului la servicii de calitate, de încredere și confidențiale pentru a reduce consecințele violenței sexuale și în bază de gen;
- Asigurarea accesului sigur la necesitățile de bază;
- Acces la activitățile sociale, socio-economice sau educaționale;
- Promovarea unui mediu încurajator.

Analiza studiului de caz

3.5. Rolul bărbaților în combaterea violenței

Bărbații și violența

Relațiile de gen s-au schimbat din ce în ce mai mult de-a lungul ultimelor decenii, iar politicile de gen au însoțit în mod productiv aceste îmbunătățiri. Totuși, societatea contemporană este încă departe de a fi o societate egală între femei și bărbați. Aceasta este determinat de faptul că pentru o perioadă lungă de timp politicile privind egalitatea de gen au fost contextualizate în principal, precum ar fi „problemă a femeilor” – reieșind din faptul că femeile au fost forța motrice din spatele strategiilor privind egalitatea de gen și au fost văzute ca fiind singurele care beneficiază de o societate mai egală. Bărbații, ca „celălalt gen”, au fost mai puțin luați în considerare în contextul egalității de gen. În ultimul deceniu, cu toate acestea, bărbații și masculinitatea au devenit subiecte de studii și a politicilor de gen.⁹³

În perioada anilor 2006-2012 în cadrul UE, precum și în Republica Moldova, foaia de parcurs pentru egalitatea între femei și bărbați și alte documente au încurajat în mod special bărbații să preia responsabilitățile de îngrijire și să împartă

⁹² Gender-Based violence in Crisis and Post-Crisis Settings. Guidance Note, November 2009, pp. 24-25.

⁹³ Cheianu-Andrei D., Perevoznic Iu., Zaporozan-Pîrgari A., ș. a. Bărbații și egalitatea de gen în Republica Moldova: În baza metodologiei IMAGES. Chișinău: „Bons Offices”, 2015; The Role of Men in Gender Equality. European strategies & insights Study on the Role of Men in Gender Equality. Luxembourg, Publications Office of the European Union, 2013; The Role of Men and Boys in Achieving Gender Equality. UN, December 2008. <http://www.un.org/womenwatch/daw/public/w2000/W2000%20Men%20and%20Boys%20E%20web.pdf>;

drepturile de concediu cu femeii. O prioritate orizontală privind rolurile de gen, inclusiv necesitatea implicării bărbaților în politicile privind egalitatea de gen și lupta împotriva inegalităților care afectează bărbații, cum ar fi abandonul școlar, alfabetizarea și sănătatea la locul de muncă, se regăsesc în cadrul strategiilor contemporane privind egalitatea de gen.

În același timp, nu putem neglija faptul că termenul VSBG este folosit mai frecvent în legătura cu violența unde bărbatul este făptașul, iar femeia – victima actului de violență. De fapt, această formă de violență, răspândită în toate societățile contemporane, este de nesuportat.

Majoritatea cazurilor de violență fizică și sexuală sunt comise de bărbați. Procentajul autorilor de sex masculin, condamnați pentru atac în Europa, variază de la 79,2% în Ungaria până la 100% în Cipru. Procentajul violatorilor de sex masculin condamnați variază de la 95,2% în Franța, până la 100% în Austria, Bulgaria, Cipru, Danemarca, Grecia, Ungaria, Islanda, Irlanda, Olanda, Portugalia, România, Slovacia, Slovenia și Spania. În cele din urmă, procentajul autorilor de sex masculin de omucid variază de la 71,4% în Austria până la 100% în Islanda și Irlanda.

Totuși, un număr foarte mare de victime ale violenței comise de bărbați sunt alți bărbați, iar multe dintre ele pot fi considerate ca fiind victime ale violenței în bază gen, dat fiind faptul că există o legătură extrem de relevantă între violența de la bărbat la bărbat și modul în care sexele sunt organizate în societatea noastră.⁹⁴

Unele grupuri de bărbați par să fie expuse violenței în sfera familială. Potrivit datelor statistice, atât băieții, cât și bărbații mai în vârstă sunt mai susceptibili de a deveni victime ale violenței fizice decât „bărbații în pregătirea lor”. De exemplu, în Austria, băieții sunt mai afectați decât fetele, cu privire la abuzul fizic de către părinții lor. Băieții (33%) sunt mai frecvent loviți puternic peste față decât fetele (23%), iar 10% dintre fete, comparativ cu 14% dintre băieți, au raportat că au fost puternic lovite de părinții lor.

Bărbații și violența

Actualmente, există o conștientizare și o activitate tot mai mare în lume în ceea ce privește necesitatea programelor care vizează autorii actelor de violență. De exemplu, în rapoartele de țară este indicat că într-un număr de țări ale UE au fost stabilite programe referitoare la autorii actelor de violență.⁹⁵

⁹⁴ The Role of Men in Gender Equality. European strategies & insights Study on the Role of Men in Gender Equality. Luxembourg, Publications Office of the European Union, 2013, p.104.http://ec.europa.eu/justice/gender-equality/files/gender_pay_gap/130424_final_report_role_of_men_en.pdf

⁹⁵ A se vedea: Bunele practici în prevenirea violenței la nivel european. Rolul bărbaților în egalitatea de gen. Strategii europene și observații. Studiu de evaluare a rolului bărbaților în egalitatea de gen, p. 106.

În același timp, combaterea violenței comise de bărbați – și violența în general – este o sarcină care include schimbări sociale majore. O contribuție foarte importantă a bărbaților la egalitatea de gen este lupta împotriva afinității lor și a altor bărbați pentru violență. Bărbații înșiși ar trebui să fie motivați să acționeze împotriva violenței în bază de gen, dat fiind faptul că vocea lor poate fi mai sonoră pentru alți bărbați, care sunt mai susceptibili de a aplica violența. Martin Jura de la Liga bărbaților deschiși din Cehia (*Czech League Open Men*) spunea: „Cele mai bune strategii pentru implicarea bărbaților în discuția cu privire la masculinitate este de a alege mijloacele adecvate pentru a-i aborda, fie direct (prin grupuri de lucru și consiliere), fie prin intermediul unor campanii media și discuții în spații libere. Abordarea cea mai eficientă pare să fie discuția de la bărbat la bărbat. Ea pare mult mai eficientă decât în cazul în care femeile încearcă să explice ceea ce este cel mai bun pentru bărbați și de ce stereotipurile de gen tot afectează bărbații.” Astfel, numărul inițiativelor luate de bărbați, care vizează alți bărbați, ar trebui să crească cu siguranță, iar exemplele de bune practici, prezentate mai jos, ar trebui să fie puse în aplicare pe larg și transferate în țările în care astfel de inițiative încă lipsesc.

BOXA 35: BUNE PRACTICI ÎN PREVENIREA VIOLENȚEI BĂRBAȚILOR LA NIVEL NAȚIONAL⁹⁶

Irlanda. MOVE (bărbații depășesc violența) oferă consiliere bărbaților pentru a-i ajuta să depășească violența și să-și schimbe atitudinea față de femei. Există, de asemenea, unele dovezi că programele de intervenție în cazul violenței în familie, puse în aplicare în Irlanda, au fost eficiente, urmând să prezinte un avantaj potențial și pentru alte țări, însă numărul lor redus de implicare presupune că aceste programe nu ar trebui să reprezinte doar o singură măsură în calea violenței.

Germania. În anul 2007, Strohalm e.V. a inițiat proiectul HEROES (Eroii) la Berlin. Tinerii bărbați, originari din zone unde cultura reprezintă onoare, se angajează împotriva oprămirii legate de onoare și sprijină drepturile egale și egalitatea între femei și bărbați. Scopul principal al proiectului este îmbunătățirea situației femeilor și a fetelor. Proiectul are două părți: o instruire pentru sensibilizare, cu o durată de nouă luni, destinată tinerilor cu vârsta cuprinsă între 17 și 23 de ani, este urmată de activități practice, cum ar fi ateliere în școli, centre de formare și cluburi de tineret, unde tinerii împărtășesc conștientizarea lor altor tineri. Atelierele de lucru au la bază metode de joc de rol. După jocul de rol, participanții sunt încurajați să explice scenele și să discute în ce măsură ele reprezintă actele zilnice de violență. Tinerii eroi (HEROES) oferă un exemplu pentru alți bărbați tineri și demonstrează, de asemenea, fetelor că ele au o abordare critică cu privire la rolul pe care bărbații îl au față de femei în culturi de onoare și că ei doresc să sprijine egalitatea de gen. (<http://www.heroes-net.de/>)

⁹⁶ Ibidem, p. 116.

Norvegia. Deja începând cu anii 1980, în politica norvegiană împotriva violenței a fost inclus tratamentul pentru bărbații violenți, cu centre pentru alternative la violență care oferă servicii de tratament (fiind înființată în anul 1987, această fundație are la moment 8-9 centre în toată țara). La început, această politică a fost una controversată, dar a fost în general acceptată ca fiind pozitivă. Astăzi, centrele pentru alternative la violență oferă tratament atât pentru femei, cât și pentru bărbații care comit acte de violență, și colaborează cu azilurile pentru victimele violenței.

Slovenia. „Asociația împotriva comunicării violente” este prima și singura organizație non-guvernamentală din Slovenia, care, din anul 2004, oferă consiliere pentru agresori și instruirii de formare a abilităților sociale pentru bărbații care comit acte de violență împotriva femeilor. Asociația subliniază faptul că sistemul existent de sancționare nu oferă posibilități pentru autorii actelor de violență să își asume responsabilitatea pentru actele lor violente, să își analizeze comportamentul și atitudinile lor și să devină informați cu privire la principiile egalității între femei și bărbați.

Suedia. În Suedia există, de exemplu, *Män för jämställdhet* (Bărbați pentru egalitatea de gen) care activează pentru asigurarea egalității și eliminarea violenței masculine. Organizația a inițiat proiecte finanțate de stat cu privire la bărbați și egalitate. Centrele de criză pentru bărbați sunt alte organizații suedeze care pun accentul pe bărbați, fiind stabilite în șase orașe. La aceste centre bărbații pot obține ajutor terapeutic de la terapeuți specialiști, cu un accent atât pe bărbații care se confruntă cu situații de criză, cât și pe bărbați și violență. Există și adăposturi pentru bărbați, însă ele nu oferă servicii specializate. Spre deosebire de adăposturile pentru femei, care se concentrează asupra victimelor violenței, acestea se concentrează asupra bărbaților în diferite tipuri de crize de relație.

Republica Moldova. În 2011, la Drochia a fost deschis primul Centru de Reabilitare pentru Agresori. Reabilitarea agresorilor durează în medie de la șapte la nouă luni. Lucrul cu beneficiarii începe de la monitorizarea stării psihice a abuzatorului timp de o lună de către un psihiatru și un neuropatolog. Apoi, specialiștii stabilesc un program de reabilitare individualizat. La sfârșitul cursului, agresorul trece o evaluare finală pentru a aprecia gradul de schimbare a stării lui.

De serviciile de reabilitare a agresorilor beneficiază atât bărbații obligați prin hotărâre judecătorească să frecventeze Centrul de Reabilitare pentru Agresori, cât și agresorii familiari referiți de poliție, medicii de familie, asistenții sociali sau bărbații care se vor adresa benevol.

De asemenea, colaborarea cu structurile guvernamentale abilitate, cu reprezentanții societății civile pentru a implementa politicile, programele și acțiunile din domeniu este unul dintre obiectivele Centrului de Reabilitare a Agresorilor.

Violența joacă un rol important în socializarea masculină, în conturarea identității masculine de către societate și în stabilirea idealurilor masculine care includ dominația asupra femeilor și asupra altor bărbați. Folosirea violenței de către bărbați pentru subordonarea altor persoane afectează bărbații în egală măsură. Astfel, este în interesul multor băieți, adolescenți și bărbați să lucreze împotriva violenței, și anume: atât cei care au devenit sau sunt expuși riscului de a deveni victime ale violenței, dar și majoritatea bărbaților care nu folosesc și resping violența. Trebuie subliniat faptul că, deși majoritatea tuturor actelor de violență (fizice, psihologice și sexuale) sunt comise de bărbați, majoritatea bărbaților nu sunt violenți. Astfel, o atenție deosebită trebuie acordată prevenirii violenței. În special, prevenirea inițială este mai eficientă în cazul în care în programe și politici este recunoscut că băieții și bărbații folosesc violența – fie împotriva fetelor și femeilor, copiilor sau a altor băieți și bărbați – care este adesea determinată de experiențele anterioare de violență.

❖ Implicarea bărbaților și băieților

În multe cercetări este demonstrat că liderii de sex masculin pot deveni aliați valoroși în abordarea inegalității și a violenței împotriva femeilor. În timp ce unele proiecte sau activități pot viza în primul rând femeile, este important să nu se negligeze dinamica puterii între bărbați și femei. În cazul în care dezechilibrele de putere între femei și bărbați rămân nesoluționate, există riscul de a consolida inechitățile și dominarea masculină asupra luării deciziilor de către femei.⁹⁷

Implicarea bărbaților este importantă în cazul în care se dorește realizarea egalității de gen.

Ideile despre „bărbăție” și despre ceea ce înseamnă să fii bărbat modelează atitudinile și comportamentul bărbaților și ale băieților și sunt adesea adânc înrădăcinate în cultura și tradițiile unei societăți. Băieților li se poate spune încă de la o vârstă fragedă despre rolurile de gen care sunt concepute pentru a menține puterea și controlul bărbaților. Ca rezultat, mulți din ei cresc ca să creadă că un comportament dominant față de femei și fete face parte din ideea de a fi „bărbat adevărat”.

Bărbații joacă un rol important în asigurarea egalității de gen, deoarece, în majoritatea societăților, ei exercită o putere preponderentă în aproape fiecare sferă a vieții, variind de la decizii personale referitoare la numărul membrilor într-o familie, până la decizii de politici și programe luate la nivel de stat. Este impor-

⁹⁷ Gender in peacekeeping: A practitioners' manual for police gender in peacekeeping missions [Aspectul de gen în acțiunile de menținere a păcii: Manual dedicat specialiștilor din domeniul aspectului de gen în misiunile de menținere a păcii], p. 150.

tant de a îmbunătăți comunicarea între bărbați și femei cu privire la aspectele ce țin de sexualitate și sănătatea reproducerii, și de a înțelege responsabilitățile lor comune, astfel încât bărbații și femeile să fie parteneri egali în viața publică și privată.⁹⁸

O abordare principală pune accentul pe bărbați ca **agenți ai schimbării pozitive**. Prin această abordare se urmărește implicarea bărbaților în promovarea egalității de gen și a schimbărilor sociale, prin oferirea posibilității bărbaților de a reflecta asupra propriilor lor experiențe, de a pune la îndoială atitudinile și stereotipurile dăunătoare, referitoare la dimensiunea de gen, și de a recunoaște beneficiul egalității de gen pentru femei și bărbați.⁹⁹

Modelul deficitar și modelul bazat pe puncte forte

O abordare importantă este și stabilirea contactului cu băieții și bărbații. Stabilirea contactului cu băieții și bărbații oferă din timp posibilitatea de a insufla valori echitabile de gen. Băieții care cresc în jurul unor modele pozitive de sex masculin sunt mai susceptibili de a pune la îndoială inegalitățile și stereotipurile de gen dăunătoare.

❖ Rolul băieților și bărbaților în raport cu violența sexuală în situațiile de conflict și de post-conflict

Abordarea legăturilor între masculinitate, militarism și violența sexuală este un aspect important al implicării bărbaților în programarea acestui sector.

Este important de evidențiat trei principii fundamentale care stau la baza acestei sinteze:

- (1) violența împotriva femeilor și fetelor prevalează aproape mereu asupra violenței împotriva bărbaților și băieților în situațiile de conflict;
- (2) bărbații și băieții sunt parte a problemei și, la fel, trebuie să fie incluși în măsurile de soluționare; și
- (3) violența sexuală împotriva femeilor și fetelor precum și împotriva bărbaților și băieților poate avea la bază cauze asemănătoare, dar și specifice, respectiv și soluțiile trebuie să fie aplicate într-un mod holistic. Intervențiile care vizează băieții și bărbații nu trebuie să contrazică acele intervenții care vizează femeile

⁹⁸ Sursa: International Conference on Population and Development Programme of Action (1994).<http://www.unfpa.org/publications/international-conference-population-and-development-programme-action>

⁹⁹ Ibidem.

și fetele, dar mai degrabă să contribuie la crearea programelor care presupune participarea întregii populații.¹⁰⁰

Totodată, menționăm că dincolo de cauze asemănătoare ale violenței sexuale, există cauze specifice – inegalitatea de putere, abordarea tradițională a femeilor ca fiind mai inferioare bărbaților și menite să deservească bărbații, care sporesc vulnerabilitatea femeilor în situații de conflict și post-conflict.

Rolurile bărbaților în raport cu VGB în situațiile de conflict și post-conflict includ agresorii, victimele, martorii și agenții schimbării. Înțelegerea celui mai bun mod de a implica băieții și bărbații în măsurile de prevenire, aplanare și de recuperare a societății de pe urma violenței necesită înțelegerea acestor roluri variate¹⁰¹:

A. Bărbații și agresorii

Violența sexuală poate fi utilizată în mod conștient de comandanții politici și militari în diferite scopuri, inclusiv pentru a teroriza și umili populația locală și pentru a „emascula” bărbații (fie prin intermediul violenței sexuale împotriva soțiilor lor și a copiilor sau direct împotriva lor), astfel aceștia să fugă sau să nu opună rezistență și încă ca o **metodă de „purificare etnică”**. Aceasta este la fel o metodă oribilă de a crea legături și un mod în care bărbații (inclusiv soldații copii) își demonstrează bărbăția prin manifestarea neânfricăată sau exagerată a sexualității masculine. În acest sens, definițiile existente ale masculinității și puterii bărbaților sunt consolidate și manipulate pentru a satisface obiectivele militar/politice specifice. Într-adevăr, unii cercetători au găsit exemple despre modul în care grupările armate manipula în mod intenționat ritualurile existente de inițiere a băieților ca bărbați în calitate de etapă a „producerii” de combatanți.

Violența sexuală poate fi de asemenea mai oportunistă, adică poate fi înfăptuită de soldați în mod individual (pentru unii combatanți aceste acte constituie o răsplată sau un răsfăț, sau chiar pot înlocui și salariul) sau de bărbați care nu sunt combatanți, dar care profită de distrugerea coeziunii sociale și a impunității care deseori însoțesc un conflict.

Agresorii pot chiar să fie membri ai trupelor de menținere a păcii, persoane care lucrează în domeniul ajutorului umanitar, sau pot fi actori de securitate sau din exterior care se implică în circumstanțe de conflict sau post-conflict pentru a-i ajuta pe cei afectați. Aceste acțiuni realizate împotriva persoanelor vulnerabile reproduc aceleași crime pentru care trupele de menținere a păcii sunt dislocate să protejeze populația și să ajute oamenii să își revină. În afară

¹⁰⁰ Sexual Violence in Conflict and Post-Conflict: Engaging Men and Boys. MenEngage-UNFPA Advocacy Brief, p. 2. <http://www.michaelkaufman.com/wp-content/uploads/2008/12/Sexual-Violence-in-Conflict-Engaging-Men-Boys-MenEngage-UNFPA-Advocacy-Brief-prepared-by-Michael-Kaufman-2012.pdf>

¹⁰¹ Ibidem, pp. 6-7.

de faptul că aceasta le subminează activitatea, violența sexuală din partea acestor actori creează probleme noi, le agravează pe cele existente și discreditează organizațiile pe care le reprezintă, iar în cazul trupelor de menținere a păcii această organizație este ONU. Chiar dacă trupele de menținere a păcii sunt menite să protejeze civilii și, în special, femeile și fetele împotriva violenței sexuale în situațiile de conflict conform Rezoluției Consiliului de Securitate al ONU 1888, anume aceste trupe comit infracțiunile.

B. Bărbații în calitate de martori

Actele de violență sexuală în contextul situațiilor de conflict sunt aproape mereu comise în prezența altor persoane (colegi combatanți, membri de familie, soți și/sau membrii comunității). În unele cazuri, membrii comunității și membrii familiei sunt forțați să privească astfel de acte. Acest tip de acțiuni au ca scop transformarea femeilor și a fetelor în obiecte care sunt considerate simboluri ale „teritoriului cucerit”, lucru evident în cazurile în care soții și tații au fost forțați să privească cum sunt violate soțiile și ficele lor. Acesta este la fel un mod de a teroriza populația, de a încuraja strămutarea și de a descuraja represaliile. Conform interviurilor realizate cu 53 de supraviețuitori/supraviețuitoare ai violenței sexuale în Republica Democrată Congo, mai mult de o pătrime (26%) au fost agresați sexual în timp ce membrii familiilor sau a comunității priveau aceste acțiuni. În mod similar, în Sierra Leone, *Human Rights* a documentat cazuri când tații sau frații erau forțați să își violeze ficele și, respectiv, surorile. La fel au fost colectate mărturii ai bărbaților care au fost forțați să privească cum femeile din familiile lor erau violate.

BOXA 36: BĂRBAȚII MARTORI: ÎȘI SPUN ISTORIILE

David Tamba și soția sa, care era însărcinată, au fost atacați de un grup armat în Sierra Leone în anii '90. Ei au fost bătuți cu bestialitate, iar soția sa a pierdut sarcina. David a încercat să se răzbune alăturându-se unei grupări rebele, dar înainte de a face acest lucru el a întâlnit un ofițer responsabil de protecție de la Biroul Înaltului Comisar ONU pentru Refugiați (UNHCR) într-o tabără pentru refugiați care l-a implicat în activități de sensibilizare în rândul bărbaților cu privire la impactul violenței. David a pus bazele Asociației bărbaților pentru egalitate de gen din Sierra Leone (Sierra Leone's Men's Association for Gender Equality) care oferă sprijin și adăpost femeilor vulnerabile, întreprinde activități pentru a instrui bărbații și pentru a soluționa cauzele sociale care stau la baza violenței bărbaților, insistă asupra schimbărilor culturale și legale și se asigură că noile legi cu privire la egalitatea de gen au fost implementate în mod adecvat.

Se cunoaște foarte puțin despre impactul psihologic asupra bărbaților și băieților care sunt forțați să privească actele de violență sexuală împotriva persoanelor dragi în contextul unui conflict. Puținele informații care există su-

gerează existența unui amestec de neputință, furie, vină față de victimă sau față de sine însuși, consum de alcool, depresie și sentiment de retragere. Cercetarea privind bărbații care au fost martori ai violenței fizice împotriva mamelor lor indică faptul că aceasta este o experiență traumatică pentru băieți. Dincolo de contextul cultural, bărbații care raportează faptul că au fost martori al acestui tip de violență sunt mai predispuși să raporteze ideea suicidară, cazurile de abuz de alcool și delincvență; în schimb, după cum a fost menționat anterior, ei sunt cu mult mai predispuși să fie mai violenți cu partenerele lor decât cei care nu au fost martorii actelor de violență. Cercetarea privind bărbații care au fost martorii actelor de tortură împotriva persoanelor dragi, la fel, demonstrează că ei suferă aceeași traumă psihologică pe care o suportă victimele torturii. Chiar dacă nu ar trebui să punem pe același cântar impactul pe care îl are calitatea de a fi martor și victimă a violenței, efectele sunt grave deoarece a fi martor este o experiență violentă.

C. Bărbații și băieții care au supraviețuit violenței sexuale

În ultimii zece ani, violența sexuală împotriva băieților și bărbaților (violul, tortura sexuală, mutilarea genitală, umilirea sexuală, sclavia sexuală, forțarea unui bărbat să comită un incest sau un viol) a fost raportată în cel puțin 25 de circumstanțe de conflict. Aceste acte au de obicei scopul de a consolida subordonarea bărbaților și a întregii comunități și de a „emascula” bărbații. Deseori, violența sexuală comisă împotriva bărbaților are loc în prezența altor persoane. Atunci când sunt comise în spații publice, comunități – familiile, colegii și combatanții – interpretează violența sexuală împotriva bărbaților drept cucerire evidentă a teritoriului. Chiar dacă cifrele sunt mai mici în privința violenței sexuale împotriva femeilor și fetelor, violența sexuală împotriva bărbaților și băieților este și mai puțin raportată. După cum s-a menționat mai sus, rușinea, umilința, homofobia, frica de stigmatizare, și atenția foarte mică acordată bărbaților, victime ale violenței sexuale sunt factori ce explică numărul foarte mic al bărbaților care raportează crimele comise împotriva lor. În pofida lipsei de informații despre victimizarea bărbaților, violența sexuală este utilizată împotriva bărbaților cu aceleași scopuri ca și în cazul femeilor, inclusiv exercitarea puterii și controlului asupra populațiilor și teritoriilor, atragerea atenției asupra durerilor provocate de acestea, reorientând astfel atenția de la alte atrocități, îndoctrinarea și dezvoltarea identității de grup, genocid și război. De asemenea, violul se folosește împotriva bărbaților pentru a-i feminiza, emascula și „homosexualiza”, astfel subminându-le statutul social. Cu regret, violul reprezintă o modalitate foarte eficientă de atingere a acestor scopuri.

Identificarea barierelor în calea implicării bărbaților în prevenirea violenței sexuale și în bază de gen

Minimizarea posibilităților unei violențe în viitor

Reacțiile imediate trebuie plasate în contextul necesității de prevenire pe termen lung, care cuprinde următoarele¹⁰²:

- Implicarea bărbaților ca parteneri și aliați în abilitarea economică a femeilor în circumstanțe post-conflict și căutarea unor modalități de a include mesaje despre egalitatea de gen și prevenirea violenței în programe de trai în circumstanțe post-conflict. Aceasta include implicarea bărbaților din sectorul de politici, ca parlamentari, și, printre alții, implicarea bărbaților din forțele armate. Există exemple la nivel de program, ca de exemplu un studiu pilot realizat de Promundo și CARE-Rwanda, care a constatat că implicarea bărbaților în discuții cu partenerele lor, care făceau parte dintr-un program de club de economii, a dus la rezultate mult mai bune decât în cazurile când bărbații nu erau implicați. Rezultatele au inclus o mai bună comunicare în cuplu, o mai mare participare a bărbaților la îngrijire, rezultate economice mai bune și mai multă implicare a bărbaților în planificarea familială. Cu toate acestea, în mare parte încă lipsesc exemple de nivel politic și instituțional privind implicarea bărbaților în abilitarea economică a femeilor în circumstanțe post-conflict.
- Profitarea de necesitatea de a reconstitui familii și coeziunea socială, ajutând bărbații să fie implicați mai pozitiv ca îngrijitori și tați, care învață o gamă largă de sarcini de creștere a copiilor și percep astfel de activități ca parte a responsabilităților pe care le au toți părinții. De exemplu, campania MenCare (www.men-care.org) furnizează idei privind modul în care acest lucru poate fi făcut, inclusiv în circumstanțe post-conflict și de violență înaltă.
- Identificarea unor strategii și tehnici specifice pentru a lucra cu băieții, copii și adolescenți, care au suferit, au fost martori sau au comis violență sexuală și pentru a-i ajuta să înțeleagă consecințele acțiunilor lor, să primească îngrijire specializată și să crească bărbați care nu recurg la violență împotriva familiilor și comunităților lor.
- Ajungerea la bărbați și băieți cu o serie de mesaje, inclusiv cu privire la faptul de ce femeile și fetele reprezintă o parte crucială a oricărui proces de pace. Pe lângă mesajele specifice, programele comunitare de prevenire a violenței pentru bărbați și băieți, în parteneriat cu femei și fete, au un rol crucial în finalizarea ciclului de violență și crearea unor comunități mai

¹⁰² Ibidem, p. 13.

sigure și mai echitabile. Dovezile demonstrează că pentru ca programele să fie eficiente, ele trebuie să fie înrădăcinate în egalitatea de gen și transformarea rolurilor de gen și relațiilor distructive și restrictive.

- Crearea unor medii sigure pentru băieți și bărbați, pentru a explora și provoca convingerile lor de o viață în ceea ce privește femeile și fetele și să devină lideri în comunitățile lor prin schimbarea normelor sociale și prin terminarea violenței în bază de gen sub toate formele ei.
- Personalul, format preponderent din bărbați, al organelor de poliție, procuraturilor și instanțelor de judecată, trebuie instruit nu doar în administrarea legislației privind violența sexuală, dar și în alte aspecte conexe, inclusiv impactul violenței asupra familiilor și comunităților, cauzele ce duc la violență sexuală, și factorii care împiedică raportarea acestor crime de către victime. De asemenea, recrutarea mai multor femei în organele de drept și de justiție penală reprezintă un mesaj puternic cu privire la egalitate, adresat bărbaților și băieților.
- Crearea de parteneriate între organizațiile care lucrează cu bărbați și femei și organizațiile pentru drepturile femeilor, pentru a monitoriza dacă resursele investite în instruiți se traduc într-o mai bună implementare și un acces mai bun la justiție pentru femei.
- Încurajarea bărbaților, care controlează majoritatea guvernelor și serviciilor publice, să asigure bugete (pentru instanțe, procurori, poliție, sănătate și servicii sociale), să reflecteze asupra gravității acestor infracțiuni și să se asigure sprijinul necesar – financiar, psihologic și legal – pentru supraviețuitori și familiile lor, ca aceștia să poată găsi căi legale de atac.

Trei abordări utilizate frecvent pentru implicarea bărbaților în prevenirea violenței sexuale și în bază de gen. Rețineți că se intervine la diferite niveluri ale modelului ecologic:

I. Bărbații în calitate de susținători (măsuri din cadrul programului luate la nivel de individ și la nivel de relație):

- Examinați convingerile și acțiunile lor;
- Stabiliți un exemplu non-violență în cadrul familiei lor;
- Învățați cum să acordați sprijin unei persoane ce a supraviețuit violenței sexuale și în bază de gen;
- Participați în instruiți și în activitățile de sensibilizare a opiniei publice cu privire la violența sexuală și în bază de gen;

- Evitați limbajul și glumele care îngăduie sau încurajează violența sexuală și în bază de gen.

II. Bărbații în calitate de modele de urmat (măsurile din cadrul programului luate la nivel de comunitate):

Prin această abordare, accentul programului se pune pe influența pozitivă pe care o pot avea bărbații asupra altor bărbați și băieți; un model de urmat stabilește un exemplu, arătând că violența sexuală și în bază de gen nu este acceptabilă, și transmite acest mesaj altor bărbați și băieți. Aceasta este o strategie eficientă deoarece bărbații își doresc să se bucure de aprobarea altor bărbați și este mai mare probabilitatea de a asculta bărbați pe care-i respectă. Modelele de urmat pot fi orice persoane care au influență într-o comunitate, cum ar fi profesorii, membri ai ONG-urilor, capi ai familiilor, polițiști sau lideri comunitari și lideri religioși. Liderii comunitari, de exemplu, au potențialul de a-i povățui pe tineri, de a împărtăși cu ei abilitățile și alte lucruri de care au nevoie tinerii pentru a deveni bărbați care să poată să aibă relații sănătoase, lipsite de violență.

III. Bărbații în calitate de agenți ai schimbării (măsurile de program la nivel de societate):

În această abordare, bărbații sunt implicați proactiv în încercarea de a schimba normele din cauza cărora femeile și fetele, dar și bărbații și băieții, sunt expuși riscului violenței sexuale și de gen. Aceștia vor participa în contestarea stereotipurilor și normelor sociale care îngăduie și încurajează perpetuarea actelor de violență sexuală și de gen, și vor încerca să influențeze politicile și să facă schimbări organizatorice în comunitățile lor.

Această abordare este, adesea, cea mai intensă și dificil de implementat deoarece anturajul nu este mereu tocmai încurajator pentru schimbarea comportamentală care se dorește. Pentru acest tip de program este necesară instruirea foarte bună a facilitatorilor.

Diferența dintre abordarea a treia și primele două constă în aceea că agenții schimbării sunt implicați concret în activități țintite spre cauzele fundamentale ale violenței sexuale și în bază de gen.

La cele mai înalte niveluri internaționale, trebuie să se recunoască vădit rolurile bărbaților în eradicarea violenței sexuale pe timp de război. Rezoluțiile Consiliului de Securitate 1960 (2010) privind femeile, pacea și securitatea includ, în mod implicit, unii bărbați ca și agenți ai schimbării, având în vedere importanța lor în sectoarele de justiție și securitate, în care activează preponderent bărbați. Cu toate acestea, puține lucruri se menționează despre bărbați în calitate de victime, martori, agresori sau agenți ai schimbării în sectoare ce nu țin de secu-

ritate. În una din declarațiile ONU din anul 2012 (S/PRST/2012/3) s-a menționat că această violență „afectează bărbați și băieți”, dar nu se spune mai mult decât atât. Sprijinirea intervențiilor naționale în domeniul legislativ și de politici va fi fortificat prin recunoașterea internațională a diferitor roluri ale bărbaților ca și agresori, supraviețuitori și agenți ai schimbării.¹⁰³

3.6. Bune practici – cum de acționat în caz de VSBG

Violența sexuală, violul sau alte forme de violență sexuală, care sunt comise pe timp de conflicte, război sau ocupație deseori fac parte din trofee militare. Totuși, dacă conflictul are loc din motive etnice, acesta are un impact sociologic mai larg. Violența sexuală militară poate include violuri în grup sau viol cu folosirea diferitor obiecte, prostituarea forțată a femeilor și fetelor, precum și sclavia sexuală.

De exemplu, este important ca un contingent de militari georgieni trimiși pentru desfășurarea unei misiuni de menținere a păcii să fie însoțit de o unitate de poliție militară, care desfășoară funcții identice în zona misiunii, fiindcă violența sexuală pe timp de război și conflict armat deseori este folosită ca tactică de război. Violența poate fi percepută și ca genocid sau purificare etnică, dacă are drept scop anihilarea parțială sau totală a unui grup țintă.

Este obligația oricărui militar de a lupta cu astfel de acțiuni și, bineînțeles, de a nu participa la ele. Odată informat despre un caz de violență sexuală, un militar trebuie să transmită informații mai departe către un serviciu responsabil (poliția militară).

Ce reprezintă o bună practică?

UNFPA face o distincție clară între lecțiile învățate și bunele practici. Ambele trebuie să fie bazate pe probe și să contribuie la cunoștințe. Cu toate acestea, o lecție învățată poate fi pozitivă sau negativă. Este mai curând descriptivă decât prescriptivă. O bună practică este o intervenție sau program care contribuie la rezultatele dorite, este durabilă, duce spre responsabilizarea guvernului și/sau comunității și este cost-eficientă. Cel mai important este faptul că ea are potențial de replicare. Respectiv, o bună practică este prescriptivă și servește drept ghid pentru acționare.

Sursa: *Colaborarea cu bărbații pentru a pune capăt violenței bazate pe gen. Practici care funcționează preluate din Europa de Est și Asia Centrală.* UNFPA, 2009

¹⁰³ A se vedea: Sexual violence in conflict and post-conflict: engaging men and boys. https://wewillspeakout.org/wp-content/uploads/2013/05/MenEngage_Advocacy_Brief_Sexual_Violence_in_Conflict_FINAL.pdf

Practica Georgiei - obligațiile Ministerului Apărării și Forțelor Armate din Georgia.

Hărțuirea sexuală are loc destul de frecvent în forțele armate. Principalele victime ale hărțuirii sexuale sunt femeile și fetele. Legislația internațională și legislația georgiană cuprind puține prevederi despre hărțuirea sexuală ca infracțiune penală. Acest fapt este deseori perceput ca tratament degradant, comportament neetic al unui militar sau îndeplinire necorespunzătoare sau neîndeplinire a ordinelor. Problema hărțuirii sexuale este reglementată de Convenția referitoare la protecția persoanelor civile în timp de război din 12 august 1949 și de un Cod disciplinar al personalului militar din sistemul Ministerului Apărării din Georgia.¹⁰⁴

Strategii cuprinzătoare de combatere a violenței sexuale. Prin strategia cuprinzătoare de combatere a violenței sexuale în Republica Democrată Congo, lansată în luna aprilie 2009, sistemul Organizației Națiunilor Unite a creat o platformă pentru coordonare operațională, care furnizează resurse și servicii destinate combaterii violenței sexuale aferente conflictului în partea de est din Republica Democrată Congo. Strategia cuprinzătoare este încorporată integral în Strategia națională a Guvernului privind violența în bază de gen, lansată în luna noiembrie 2009. Finanțarea pentru implementarea strategiei a fost oferită preponderent sub formă de sprijin internațional pentru Planul Guvernului de stabilizare și reconstrucție a regiunilor implicate în conflictul armat din partea de est. Intenția este ca în anul 2012 sprijinul să fie extins mai departe în provinciile Orientale (Haut și Bas Uélé), Maniema și Katanga de nord, în funcție de potențialul de acces, resurse și capacități. Fondurile totale dedicate în perioada anilor 2010-2012 ajung la 33 milioane USD, 9 milioane USD fiind de la Fondul fiduciar multi-donator al Facilității de finanțare pentru stabilizare și relansare, iar 24 milioane USD fiind de la Agenția Statelor Unite pentru Dezvoltare Internațională sub forma unor angajamente bilaterale față de strategie.

Conform, Rezoluției Consiliului de Securitate nr. 1935 (2010), în Sudan, UNAMID a organizat o discuție în cadrul întregii misiuni cu privire la domeniul de aplicare și obiectivele unei strategii cuprinzătoare pentru prevenirea și reacția la violența sexuală și cea în bază de gen în Darfur. Recomandările și constatările acestui proces vor contribui la finalizarea strategiei cuprinzătoare a misiunii, conform mandatului său și fără a prejudicia responsabilitatea suverană a Guvernului Sudanului de a proteja populația sa civilă.

În Coasta de Fildeș, Operațiunea ONU din Coasta de Fildeș și echipa de țară a Organizației Națiunilor Unite au solicitat sprijin strategic prin intermediul Acțiunii ONU pentru a acorda asistență Ministerului Familiei, Femeilor și Copiilor și sis-

¹⁰⁴ Observing Gender Equality Principles in Peacekeeping Operations. Georgian Pre-deployment Training Manual for Peacekeeping Contingent. DRAFT.

temului Organizației Națiunilor Unite în revitalizarea strategiei naționale privind violența sexuală și în bază de gen.¹⁰⁵

Elaborarea unor indicatori de alertă timpurie. Violența sexuală aferentă conflictelor mult timp a fost greu de detectat și lipsea din analiza generală a conflictului. Respectiv, Acțiunea Organizației Națiunilor Unite, Oficiul Reprezentantului Special al Secretarului General pe probleme legate de violență sexuală în conflictele armate, UN Women și sistemul ONU, în general, au elaborat un cadru de semne de alertă timpurie specifice violenței sexuale pe timp de conflict. Scopul este de a integra această analiză în sistemele existente și cele noi de alertă timpurie și prevenire, pentru a facilita o reacție rapidă.

Consolidarea protecției și prevenirii. Eforturile umanitare de combatere a violenței în bază de gen sunt coordonate în conformitate cu principiul clusterilor, fiecare cluster fiind responsabil de acțiuni specifice de combatere a violenței sexuale. UNHCR gestionează, la nivel global, clusterul protecție, iar UNFPA și UNICEF gestionează în comun domeniul violenței în bază de gen. În Kârgâzstan, domeniul violenței în bază de gen ține de competența echipelor mobile, pentru a oferi servicii supraviețuitorilor uzbeki ai violenței sexuale care a avut loc în timpul tulburărilor etnice din iunie 2010. În Haiti, domeniul violenței în bază de gen ține de responsabilitatea poliției Organizației Națiunilor Unite și a poliției naționale pentru a îmbunătăți patrularea în câmpuri, nivelul de protecție pentru un procent estimativ de 40% de persoanelor strămutate intern.

Ofițerele femei din cadrul poliției Organizației Națiunilor Unite în Libera și Darfur au reușit să îmbunătățească nivelul de sensibilizare față de supraviețuitorii violenței sexuale, inclusiv prin galvanizarea femeilor locale de a se alătura poliției naționale. În 2009, într-un efort de a consolida echilibrul de gen în rândul trupelor în uniformă de menținere a păcii, Divizia de Poliție al Departamentul pentru operațiuni de menținere a păcii a lansat o inițiativă globală de a crește reprezentarea femeilor în rândul trupelor de menținere a păcii de la nivelul actual de 8,7 la suta din componentele de poliție până la 20 la suta până în 2014. Statele membre sunt încurajate să contribuie cu competențe în cadrul misiunilor de menținere a păcii și celor politice pentru a investiga și răspunde la violența sexuală, inclusiv prin asigurarea unui număr mai mare de femei instruite.

Instruirea bazată pe scenariu cu privire la violența sexuală a fost condusă în baza publicației Organizației Națiunilor Unite care abordează violența sexuală cauzată de conflict: *An Analytical Inventory of Peacekeeping Practice* [Inventar analitic al practicilor de menținere a păcii], publicat în iunie 2010, care conține o compilare de exemple de sisteme de alertă timpurii, patrule și escorte adaptate la modelele de mobilitate ale femeilor; patrule de noapte în zonele cu risc ridi-

¹⁰⁵ Key United Nations initiatives to address conflict-related sexual violence. <http://www.un.org/sexual-violenceinconflict/our-work/key-initiatives/>

cat; și tehnici eficiente de relaționare în comunitate. Personalul militar al Organizației Națiunilor Unite operează frecvent în domenii care prezintă pericol sporit pentru femei. Standardele lor de pregătire operațională trebuie să reflecte această realitate și să-i pregătească să servească drept primele puncte de contact cu supraviețuitorii violenței sexuale, în mod corespunzător. Departamentul pentru operațiuni de menținere a păcii și UNIFEM, sub egida Acțiunea ONU, au format „o echipă mobilă de suport în probleme ce țin de violența sexuală” pentru a prezenta inventarul țărilor care contribuie cu trupe. Departamentul pentru operațiuni de menținere a păcii și Departamentul de sprijin al misiunilor pe teren finalizează un cadru strategic cu privire la protecția civililor și o serie de module de instruire bazate pe scenarii și vor aborda problema violenței sexuale. Mai mult decât atât, poliția Organizației Națiunilor Unite finalizează materialele de instruire pentru Organizația Națiunilor Unite și poliția națională în acest sens. Orientările privind egalitatea de gen elaborate de Departament pentru personalul militar în operațiunile de menținere a păcii abordează și protecția femeilor și a fetelor împotriva violenței sexuale.

Pentru o mai bună respectare a interdicției referitoare la violența sexuală, Oficiul pentru Coordonarea Afacerilor Umanitare colaborează cu UNICEF în vederea elaborării instrumentelor de implicare și sensibilizare a părților combatante într-un conflict armat. Această cercetare va aprofunda înțelegerea factorilor care permit, dar și împiedică comiterea acestor acte și va informa actorii care interacționează cu grupurile armate nestatale cu privire la modul în care pot beneficia de resurse pentru a preveni violența sexuală.¹⁰⁶

Integrarea aspectelor de gen în educația militară. Forțele armate turcești: *Includ modulul privind egalitatea de gen și violența în bază de gen.* În anul 2005, comitetul de coordonare a luat decizia de adăuga un al cincilea modul la curriculumul privind egalitatea de gen și violența în bază de gen. Comitetul a fost foarte strategic în sincronizarea acestuia. „Am știut de la bun început că trebuie să introducem un modul privind egalitatea de gen, dar în acel moment forțele militare erau concentrate în primul rând pe terorism. Pentru acestea (forțele armate turcești), sănătatea sexuală și reproductivă și violența în bază de gen nu era un subiect de prea mare importanță”, explică dr. Yildirimkaya. Forțele au decis să înceapă cu modulul al patrulea. După doi ani am văzut că a funcționat. A fost un moment oportun pentru noi să includem modulul privind violența în bază de gen și egalitatea de gen. Consilierul UNFPA pe dimensiunea de gen în Turcia a elaborat conținutul pentru un modul de o oră cu privire la egalitatea de gen și violența în bază de gen. Cursul includea studii de caz controversate pen-

¹⁰⁶ Ibidem.

tru a stimula gândirea și dezbateri semnificative cu privire la acest subiect (a se vedea Boxa de mai jos).¹⁰⁷

BOXA 37: ISTORIA LUI AYSHE: STUDIU DE CAZ UTILIZAT ÎN CADRUL INSTRUIRII

Situația: La vârsta de 13 ani, Ayshe a fost forțată de către frații și tatăl ei să se căsătorească cu un bărbat de 30 de ani. El a violat-o și a bătut-o. Împreună au dat naștere unui fiu, iar mai târziu a rămas din nou însărcinată. Abuzul a dus la pierderea sarcinii. Întrebări adresate publicului. De ce soțul Ayshei o bătea? De ce nu au putut Ayshe pune capăt violenței? Cum a trebuit ea să acționeze în această situație? Gulten Guvenc, asistentă medicală și formator instituțional explică răspunsurile soldaților: „Unii soldați insistau asupra faptului că Ayshe trebuia să-și părăsească soțul. Alții insistau și afirmau că circumstanțele s-au desfășurat în așa mod, încât ea să nu poată pleca. În fond, acest lucru a arătat soldaților că puterea dintre bărbat și femeie trebuie repartizată la fel”.

Fiind **instruiți corespunzător**, trupele de menținere a păcii pot juca un rol important în protejarea civililor împotriva violenței în timpul conflictului armat. Poliția de patrulare în zonele cu lemne de foc a Uniunii Africane din Darfur demonstrează o strategie militară și polițienească concretă pentru prevenirea violenței sexuale. Misiunile de menținere a păcii ar trebui să coopereze și susțină grupurile locale de femei pentru a asigura satisfacerea deplină a victimelor violenței sexuale. În contextele de menținere a păcii, lipsa mijloacelor de existență reduce semnificativ din capacitatea populației locale de a opune rezistență exploatării și abuzului, inclusiv din partea trupelor de menținere a păcii. Deși trupele de menținere a păcii ale ONU iau măsuri pentru a aborda exploatarea sexuală și abuzul, țările care contribuie cu trupe și poliție sunt responsabile de operațiunile de menținere a păcii și trebuie să asigure implementarea solidă a codurilor de conduită și de formare corespunzătoare, precum și tragerea la răspundere pentru violența sexuală. Implicarea sporită a femeilor în menținerea păcii a demonstrat că poate contribui nu numai la stabilirea unor relații mai bune cu comunitățile gazdă, dar, și la un comportament mai adecvat din partea trupelor de menținere a păcii.¹⁰⁸

¹⁰⁷ Partnering with men to end Gender-Based Violence. Practices that work from Eastern Europe and Central Asia. UNFPA, 2009, p. 30 https://www.unfpa.org/sites/default/files/pub-pdf/partnering_with_men.pdf

¹⁰⁸ Bastick M., Grimm K., Kunz R. Sexual violence in armed conflict. Global Overview and Implications for the Security Sector, 2007, p.10.

Consolidarea capacității trupelor de menținere a păcii pentru prevenirea și reacționarea la violența sexuală.¹⁰⁹ Medica Kosova, un ONG pentru femei din Kosovo, scrie: *Femeile au manifestat diverse simptome de retraumatizare după ce trupele de menținere a păcii au percheziționat locuințele pentru armament. Acestea au fost femei care au fost violate în timpul războiului, oamenii în uniformă și trupele de menținere a păcii care au intrat în casele lor au provocat activarea diferitor simptome traumatice. Consilierii noștri au interogat femeile pentru a elucida situația, și pentru a le aduce „acum și aici” (o tehnică psihosocială) și a le deconecta de experiența trăită de pe urma războiului. Acest lucru a dat rezultate bune, deoarece una dintre femei a intrat în casa ei și a aruncat o grenadă în ogradă, unde se afla un apărător al păcii.*

În Misiunea ONU în Liberia, poliția civilă ONU a desemnat un ofițer pentru traficul de persoane, cu o echipă de șapte ofițeri. Echipa efectua razii în cluburile de noapte și salva femeile și fetele care au fost traficate. Totuși, acele femei care au ales să depună mărturii împotriva traficantilor, ulterior, nu au primit protecție sau asistență în ceea ce privește un adăpost temporar sau repatriere. Femeile în cauză au fost transferate la ONG-urile locale, care nu dispuneau de suficiente resurse pentru a le susține sau proteja.

Operațiunea militară a Uniunii Europene în Republica Democratică Congo (operațiunea EUFOR RD Congo), a colaborat cu organizațiile locale de femei pentru a îmbunătăți receptivitatea la violența sexuală. Organizațiile locale au furnizat informații cu privire la persoanele care pot fi contactate de fiecare dată când EUFOR se confrunta cu cazuri de violență sexuală pentru a oferi susținere psihologică, medicală și juridică victimelor.

Exemplele de mai sus menționate fac referință la unele provocări și posibilități cunoscute de misiunile de menținere a păcii în abordarea violenței sexuale în cadrul comunităților în care acestea operează. Trupele de menținere a păcii trebuie să fie atente la posibilele victime ale violenței sexuale. Acestea ar trebui să fie instruite și să recunoască și să reacționeze la simptomele traumelor și să opereze astfel încât să protejeze persoanele de alte experiențe traumatice. Această abordare are impact asupra fiecărui aspect al interacțiunii trupelor de menținere a păcii cu comunitatea, inclusiv asupra protocoalele de reglementare a comportamentului adoptat în timpul perchezițiilor, la punctele de control și în procesele de consultare. Sensibilitatea la violența sexuală este esențială pentru stabilirea unor relații bune dintre trupele de menținere a păcii și comunitățile gazdă și pentru îndeplinirea eficientă a mandatelor de menținere a păcii. De multe ori, misiunile de menținere a păcii nu au capacitatea de a oferi asistență adecvată victimelor violenței sexuale și, astfel, de a atrage sprijinul organizațiilor locale. Prin urmare, cooperarea cu societatea civilă, inclusiv cu grupurile de fe-

¹⁰⁹ Ibidem, pp. 169-170.

mei, este esențială atât pentru a identifica, cât și a satisface necesitățile tuturor membrilor comunității. Organizațiile locale ale societății civile ar putea fi în măsură să ofere instruire cu privire la aspectele de gen, precum și să sensibilizeze trupele de menținere a păcii asupra problemelor de violență sexuală din trecut sau cu care comunitatea se confruntă și la momentul actual. În timp ce colaborarea cu ONG-urile locale trebuie încurajată, aceste organizații riscă să se confrunte cu resurse insuficiente și să poată oferi foarte puțin sprijin, asistență sau protecție victimelor violenței sexuale. Este crucial ca misiunile de menținere a păcii să dispună de mandat, fonduri și experiență corespunzătoare pentru a sprijini organizațiile locale ale societății civile care prestează servicii și sprijină supraviețuitorii violenței sexuale.¹¹⁰

Sporirea interesului bărbaților în prevenirea violenței în bază de gen. Bărbații care doresc să participe la un atelier cu privire la violența în bază de gen, de regulă, sunt cei care nu au nevoie de astfel de ateliere. Rezistența rezultă din teamă, apatie, norme culturale care alimentează misoginia și violența în bază de gen, precum și din convingerea larg răspândită că aceasta este doar problema femeilor. În țările prezentate mai jos, persoanele responsabile de implementarea proiectului au făcut ca prevenirea violenței în bază de gen să conteze pentru bărbați.

Implicarea mass-media. Două țări menționate în această publicație au utilizat media în mod creativ și eficient din punctul de vedere al costului pentru a genera interes din partea bărbaților față de problema violenței în bază de gen:

- **Lansarea unei campanii media în Armenia.** Anterior realizării instruirii în zonele rurale, implementatorii proiectului au condus o campanie scurtă, dar intensivă la televiziune, radio sau media scrisă, care a promovat atelierele, utilizând „familii sănătoase” ca punct de intrare strategic. Acest raport în media a provocat o stare de euforie în cadrul comunităților, trezindu-le interesul. Acest lucru a ajuns și la urechile bărbaților, care, de regulă, nu se lasă înduplecați de astfel de ateliere. Chiar dacă nu au mers la aceste ateliere, totuși au permis soțiilor lor să participe. În cele din urmă, informațiile pe care ei sau soțiile lor le-au aflat au avut un impact asupra lor.
- **Cultivarea „campionilor” din media în România.** Reprezentanții mass-media au fost invitați să participe la instruiți chiar de la începutul proiectului și au fost informați continuu de către comitetul interinstituțional de coordonare privind situația violenței în familie. Mulți dintre jurnaliștii de sex masculin au spus că participarea lor la instruire și activitățile de sensibilizare au schimbat percepția lor cu privire la violența în bază de gen - și ia

¹¹⁰ Partnering with men to end Gender-Based Violence. Practices that work from Eastern Europe and Central Asia. UNFA, 2009, p. 73.

stimulat să acționeze. Ca rezultat, violența în bază de gen ca o infracțiune și încălcarea drepturilor omului au beneficiat de o acoperire crescută în mass-media. Datorită acoperirii extinse în media, bărbații care, de regulă, ignorau această problemă, au aflat despre această problemă și cauzele ei.

A face ca prevenirea violenței în bază de gen să conteze pentru bărbați este primul și cel mai dificil pas în a-i determina să devină parteneri. Implementatorii au reușit să adune un număr mare de oameni și să trezească interesul bărbaților prin: 1) identificarea subiectelor care ar atrage participarea bărbaților la instruiri și ar încuraja frecventarea lor, 2) atragerea jurnaliștilor în proces ca o modalitate de a genera acoperire și promovare în media ca instituție responsabilă de schimbare și 3) introducerea instrumentelor pentru primii respondenți pentru a influența făptașii și membrii comunității.¹¹¹

ÎNTREBĂRI DE AUTOEVALUARE

1. Cum afectează violența sexuală și în bază de gen femeile și bărbații în situație de conflict?
2. Enumerați cinci tipuri de violență sexuală și în bază de gen care afectează copiii în special.
3. Cum vă va ajuta identificarea acestor tipuri și acte de violență sexuală și în bază de gen să reacționați și să preveniți violența sexuală și în bază de gen în operațiile de menținere a păcii?
4. Selectați cele trei roluri pe care le joacă bărbații și băieții în prevenirea violenței sexuale și în bază de gen: a) Bărbații în calitate de agenți ai schimbării; b) Bărbații în calitate de modele de urmat; c) Bărbații în calitate de agresori; d) Bărbații în calitate de susținători; e) Bărbații în calitate de avocați ai diavolului; f) Bărbații în calitate de camarazi. Aduceți argumente.
5. Cum credeți, atitudinile personale și convingerile oamenilor contribuie sau nu la îmbunătățirea egalității de gen și la reducerea sau prevenirea violenței sexuale și în bază de gen?

¹¹¹ Ibidem, p. 75.

1. Au Gender Training Manual for African Union Peace Support Operations. Women, Gender and Development Directorate at the African Union Commission with support from UN Women and AU/UNDP. <http://femnet.co/2013/12/11/african-union-gender-training-manual-for-au-peace-support-operations/>
2. SGTM 6C: Gender and Peacekeeping. The Standard Generic Training Module (SGTM) 6C deals with Gender and Peacekeeping. http://www.pseataaskforce.org/uploads/tools/standardgenerictrainingmoduletrainingmodulegenderandpeacekeeping_unicef_english.pdf
3. Sexual Violence in Conflict and Post-Conflict: Engaging Men and Boys. MenEngage-UNFPA Advocacy Brief. <http://www.michaelkaufman.com/wp-content/uploads/2008/12/Sexual-Violence-in-Conflict-Engaging-Men-Boys-MenEngage-UNFPA-Advocacy-Brief-prepared-by-Michael-Kaufman-2012.pdf>
4. Safety, Security and Justice. http://www.ssrnetwork.net/document_library/detail/3996/sexual-violence-in-armed-conflict-ndash-global-overview-and-implications-for-the-security-sector
5. Bastick M., Grimm K., and Kunz R. Sexual Violence in Armed Conflict: Global Overview and Implications for the Security Sector. Geneva, DCAF, 2007. http://www.essex.ac.uk/armedcon/story_id/sexualviolence_conflict_full%5B1%5D.pdf
6. UN DPKO/DFS Policy on Mainstreaming the protection, rights and well-being of children affected by armed conflict within UN Peacekeeping Operations, 2009. http://www.un.org/en/peacekeeping/documents/dpkodfs_child_protection_policy.pdf
7. Peacekeeping Operations. www.un.org/peacekeeping/issues/children.
8. Children and Army Conflict. <http://childrenandarmedconflict.un.org/media/news/>
9. UN Convention on the Rights of the Child (1989). <https://www.unicef.org.uk/what-we-do/un-convention-child-rights/>
10. Optional Protocol to the Convention on the Rights of the Child on the involvement of children in armed conflict (adoptat în 2000, intrat în vigoare în 2002). <http://www.ohchr.org/EN/ProfessionalInterest/Pages/OPACRC.aspx>
11. Resolution S/RES/2106 (2013), 24 June 2013, para. 2, adopted by the Security Council at its 6984th meeting on 24 June 2013; Resolution S/RES/1820 (2008), 19 June 2008, para. 4, adopted by the Security Council at its 5916th meeting on 19 June 2008. <http://www.un.org/sexualviolenceinconflict/key-documents/resolutions/>
12. Best Practices. Manual for the Investigation and Prosecution of Sexual Violence Crimes in Post-Conflict Regions: Lessons Learned from the Office of the Prosecutor for the International Criminal Tribunal for Rwanda http://www.unict.org/sites/unict.org/files/legal-library/140130_prosecution_of_sexual_violence.pdf
13. Convention on the Rights of the Child Committee, General Comment No. 13, The right of the child to freedom from all forms of violence (2011) http://www2.ohchr.org/english/bodies/crc/docs/CRC.C.GC.13_en.pdf

14. Hidden in Plain Sight: A statistical analysis of violence against children. https://www.unicef.org/publications/index_74865.html
15. Sexual violence against children. https://www.unicef.org/protection/57929_58006.html
16. Council of Europe Convention on the Protection of Children against Sexual Exploitation and Sexual Abuse. <http://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=0900001680084822>
17. Council of Europe Convention on the Protection of Children against Sexual Exploitation and Sexual Abuse. <http://www.coe.int/en/web/conventions/full-list/-/conventions/treaty/201>
18. Terminology Guidelines for the Protection of Children from Sexual Exploitation and Sexual Abuse Adopted by the Interagency Working Group in Luxembourg, 28 January 2016. <http://cf.cdn.unwto.org/sites/all/files/docpdf/terminologyguidelines.pdf>
19. INSPIRE Seven Strategies for Ending Violence Against Children, World Health Organization 2016, p. 5. <http://apps.who.int/iris/bitstream/10665/246212/1/WHO-NMH-NVI-16.7-eng.pdf?ua=1>
20. Gender in peacekeeping: A practitioners' manual for police gender in peacekeeping missions. Institute for the Security Studies, 2013.
21. Women targeted or affected by armed conflict: what role for military peacekeepers? Conference Summary. May 27-29, 2008, Wilton Park, Sussex, UK. <http://www.stoprapenow.org/about.html>
22. Misiuni de pacificare. <http://www.army.md/?lng=2&action=show&cat=163>
23. Managing Gender-based Violence Programmes in Emergencies. UNFA, 2012. <https://extranet.unfpa.org/Apps/GBVinEmergencies/index.html>
24. Gender-Based violence in Crisis and Post-Crisis Settings. Guidance Note, November 2009. <http://www.undp.org/content/dam/undp/library/gender/Gender%20and%20CPR/Guidance%20Note-%20Gender-based%20Violence%20in%20Crisis%20and%20Post-Crisis%20Settings.pdf>
25. Cheianu-Andrei D., Perevoznic Iu., Zaporozan-Pîrgari A., ș. a. Bărbații și egalitatea de gen în Republica Moldova: În baza metodologiei IMAGES. Chișinău: „Bons Offices”, 2015.
26. The Role of Men and Boys in Achieving Gender Equality. UN, December 2008. <http://www.un.org/womenwatch/daw/public/w2000/W2000%20Men%20and%20Boys%20E%20web.pdf>
27. The Role of Men in Gender Equality. European strategies & insights Study on the Role of Men in Gender Equality. Luxembourg, Publications Office of the European Union, 2013. http://ec.europa.eu/justice/gender-equality/files/gender_pay_gap/130424_final_report_role_of_men_en.pdf
28. International Conference on Population and Development Programme of Action (1994). <http://www.unfpa.org/publications/international-conference-population-and-development-programme-action>
29. Sexual Violence in Conflict and Post-Conflict: Engaging Men and Boys. MenEngage-UNFPA Advocacy Brief, p. 2. <http://www.michaelkaufman.com/wp-content/>

- uploads/2008/12/Sexual-Violence-in-Conflict-Engaging-Men-Boys-MenEngage-UNFPA-Advocacy-Brief-prepared-by-Michael-Kaufman-2012.pdf
30. Sexual violence in conflict and post-conflict: engaging men and boys. https://we-willspeakout.org/wp-content/uploads/2013/05/MenEngage_Advocacy_Brief_Sexual_Violence_in_Conflict_FINAL.pdf
 31. Observing Gender Equality Principles in Peacekeeping Operations. Georgian Pre-deployment Training Manual for Peacekeeping Contingent. DRAFT.
 32. Key United Nations initiatives to address conflict-related sexual violence. <http://www.un.org/sexualviolenceinconflict/our-work/key-initiatives/>
 33. Partnering with men to end Gender-Based Violence. Practices that work from Eastern Europe and Central Asia. UNFA, 2009.
 34. Agreed conclusions on the elimination and prevention of all forms of violence against women and girls. [http://www.un.org/womenwatch/daw/csw/csw57/CSW57_Agreed_Conclusions_\(CSW_report_excerpt\).pdf](http://www.un.org/womenwatch/daw/csw/csw57/CSW57_Agreed_Conclusions_(CSW_report_excerpt).pdf)
 35. Women's Participation in Peace Negotiations: Connections between Presence and Influence, UNIFEM 2010. <http://www.unwomen.org/~media/headquarters/attachments/sections/library/publications/2012/10/wpssourcebook-03a-womenpeacenegotiations-en.pdf>
 36. Preventing and Responding to Gender-Based Violence: Expressions and Strategies. The Gender Tool Box gathers knowledge material and method support on gender equality in the form of Tools, Briefs and Thematic Overviews, SIDA, 2015. <http://www.sida.se/contentassets/3a820dbd152f4fca98bacde8a8101e15/preventing-and-responding-to-gender-based-violence.pdf>
 37. SGBV prevention and response. Training package. UNHCR, October 2016. <http://www.unhcr.org/en-au/583577ed4.pdf>
 38. Whose security? Practical examples of gender perspectives in military operations. Nordic Centre for Gender, Swedish Armed Forces, February 2015. <http://www.forsvarsmakten.se/siteassets/english/swedint/engelska/swedint/nordic-centre-for-gender-in-military-operations/whose-security-2015-low-resolution.pdf>

MATERIAL DISTRIBUTIV: DE CE SUNT COPIII DIFERIȚI DE ADULȚI?

- Copiii, în special cei mici, sunt mai puțin capabili decât adulții să înțeleagă că ceea ce li s-a întâmplat este dăunător, greșit și demn de pedeapsă penală.
- Este mai puțin probabil ca copiii să raporteze violența sexuală, deoarece mediul cultural din multe societăți nu-i încurajează pe copii să denunțe actele de violență. Ei pot avea frica de consecințele denunțării agresorilor adulți, în special atunci când este vorba de o persoană cunoscută sau chiar apropiată.
- Copiii pot fi cu mult mai ușor decât adulții induși în eroare sau constrânși în situații de abuz sau exploatare și au o putere de luare a deciziilor asupra vieții lor mai restrânsă decât adulții, în general.
- Copiii depind de adulții care sunt împuterniciți să aibă grijă de ei pentru a le asigura fericirea, mijloacele de existență etc.
- În funcție de etapa lor de dezvoltare fizică, copiii sunt expuși și unui risc mai mare de a fi răniți, contracta infecții cu transmitere sexuală și HIV și suporta complicații în timpul și după sarcină (adică în caz de viol).
- S-a stabilit deja că consecințele psihosociale ale violenței și abuzului în timpul copilăriei și adolescenței au efecte de durată și pot provoca pagube majore asupra vieții cuiva, chiar și la etapa de adult. Copiii trebuie să se simtă în siguranță și să-și recapete încrederea în adulți. Copiii și familiile trebuie să-și revină după impactul violenței sexuale; copiii trebuie să se întoarcă la școală și să restabilească relațiile cu colegii.

MATERIAL DISTRIBUTIV: CADRUL LEGAL PRIVIND DREPTURILE COPILULUI

Declarația universală a drepturilor omului din 1948 afirmă că drepturile omului aparțin tuturor oamenilor - femei, bărbați, fete și băieți. Toate drepturile omului se aplică copiilor în orice moment și fără excepție.

Angajamentele internaționale cu privire la drepturile copilului:

1989

Convenția cu privire la drepturile copilului (CDC) adoptată de Adunarea Generală a ONU, cuprinde drepturile civile, politice, economice, sociale, de sănătate și culturale ale copiilor.

Convenția identifică patru tipuri de drepturi:

- Protecția (de ex. împotriva abuzului, exploatării și consumului de substanțe dăunătoare);
- Asigurarea (de ex. a educației, asistenței medicale și a unui nivel de trai adecvat);
- Participarea (de ex. ascultarea opiniilor copiilor și respectarea capacităților lor de dezvoltare);
- Protecții și dispoziții specifice pentru populațiile vulnerabile, cum ar fi copiii și copiii cu dizabilități.

NOTĂ: CDC a fost primul tratat internațional care recunoaște în mod explicit violența și abuzul sexual, fie din partea actorilor publici sau privați, ca o încălcare internațională a drepturilor omului.

Comitetul ONU privind drepturile copilului este responsabil de monitorizarea respectării de către semnatarii Convenției. Comitetul a invocat dimensiunea de gen în abordarea copiilor care suferă în timpul conflictului. Acesta a recunoscut că fetele și băieții pot fi supuși diferitor tipuri de violență și a însărcinat guvernele să planifice programe de recuperare și reintegrare în mod corespunzător. Comitetul a emis declarații similare cu privire la sclavie și exploatarea și abuzul sexual.

2000

Protocolul facultativ cu privire la implicarea copiilor în conflicte armate **la Convenția cu privire la drepturile copilului** intrat în vigoare în 2002.

Autorii protocolului au majorat vârsta recrutării și participării obligatorii în ostilități până la 18 ani.

Art. 1 declară: „Statele părți vor lua toate măsurile posibile pentru a veghea ca membrii forțelor armate, care nu au împlinit vârsta de 18 ani, să nu participe direct la ostilități.”

Art. 2 declară: „Statele părți vor veghea ca persoanele care nu au împlinit vârsta de 18 ani să nu constituie obiectul înrolării obligatorii în cadrul forțelor armate.”

Începând cu anul 1999, Consiliul de Securitate al Organizației Națiunilor Unite a abordat aspectul participării copiilor în conflictul armat printr-un număr de rezoluții și prin includerea protecției copiilor în mandatele operațiilor de menținere a păcii din 2001.

Rezoluția 1261	A condamnat utilizarea ca ținte a copiilor în conflicte armate, a îndemnat părțile combatante într-un conflict armat să ia în considerare protecția copiilor și a recomandat statelor să faciliteze DDR.
Rezoluția 1379	A solicitat Secretarului General să anexeze la raportul său o listă a părților combatante într-un conflict armat care recrutează sau utilizează copii.
Rezoluția 1460	A remarcat cu îngrijorare exploatarea copiilor de către trupele de menținere a păcii. Prin rezoluția menționată, Secretarul General a inclus această problemă în rapoartele naționale.
Rezoluția 1539	A solicitat un plan de acțiuni pentru realizarea unui mecanism sistematic și comprehensiv de monitorizare și raportare.
Rezoluția 1612	A creat Grupul de lucru al CS cu privire la utilizarea copiilor în conflicte armate (CCA) și a subliniat legătura dintre traficul ilicit de arme cu calibru mic și utilizarea copiilor în calitate de soldați. De asemenea, a creat Mecanismul de monitorizare și raportare condus de ONU (MMR) cu privire la CCA și Grupurile de acțiune operaționale naționale.
Rezoluția 1882	A extins criteriile pentru "lista rușinii" a Secretarului General în rapoartele sale privind copiii și conflictele armate dincolo de recrutarea copiilor, pentru a include uciderea și mutilarea copiilor și/sau violul și alte forme de violență sexuală împotriva copiilor.
Rezoluția 1998	A extins criteriile de includere a părților la un conflict în raportul Secretarului General privind copiii și conflictele armate, pentru a include părțile care atacă sau pun în pericol școlile și spitalele.
Rezoluția 2068	A exprimat îngrijorarea profundă față de agresorii care au continuat să comită încălcări împotriva copiilor și a reiterat disponibilitatea de a adopta măsuri specifice și treptate împotriva lor. De asemenea, CS a solicitat Grupului de lucru să ia în considerare, în cursul anului, o gamă largă de opțiuni pentru creșterea presiunii asupra acestor infractori persistenți și a cerut reprezentantului special să informeze asupra procesului de depistare.

MATERIAL DISTRIBUTIV: SEMNELE ABUZULUI SEXUAL ASUPRA COPIILOR

Mai jos sunt cele mai frecvente semne și simptome identificate în rândul copiilor abuzați sexual. Rețineți că nu toți copiii prezintă toate aceste semne atunci când sunt abuzați. Unii copii prezintă mai multe dintre aceste semne și simptome decât alții. Depinde de copil și experiența sa de abuz sexual. În plus, copiii pot prezenta oricare dintre aceste semne și simptome la orice vârstă, acestea sunt clasificate astfel încât să indice care sunt cele mai frecvente în fiecare grup de vârstă.¹¹²

Copiii cu vârsta de până la 5 ani pot avea următoarele semne:

- Plâns, scâncet, țipăt mai frecvent decât de obicei
- Nu doresc să se despartă de îngrijitori; pot arăta mai mult atașament decât de obicei
- Nu doresc să părăsească locurile în care se simt în siguranță
- Au probleme cu somnul (merg greu la culcare, dorm mereu)
- Acuză probleme de dezvoltare, cum ar fi pierderea capacității de a vorbi
- Dețin cunoștințe sau prezintă interes pentru acte sexuale necorespunzătoare vârstei lor

Copiii cu vârsta cuprinsă între 5 și 9 ani pot avea următoarele semne:

- Teamă de anumite persoane, locuri sau activități
- Regresează sau prezintă un comportament care nu corespunde cu vârsta reală a copilului (de exemplu, enurezisul sau doresc ca părinții să-i îmbrăce)
- Refuză să meargă la școală
- Își ating frecvent părțile intime ale corpului
- Sunt triști și plâng
- Au coșmaruri sau probleme cu somnul
- Stau singuri, evită să stea cu familia sau prietenii

¹¹² NOTĂ: Informațiile explicate în această secțiune se bazează pe patru resurse esențiale: National Child Traumatic Stress Network [Rețeaua națională pentru stresul post-traumatic în cazul copilului] (www.nctsn.com); Stop It Now: Together We Can Prevent Child Sexual Abuse [Spune stop: Împreună putem preveni abuzul sexual asupra copiilor] (<http://www.stopitnow.com/>); Peter Levine, Trauma Through a Child's Eye; and Signs of abuse are adapted from: IRC, Caring for Child Survivors, 2012 [Traumele prin ochii unui copil; și Semnele abuzului sunt adaptate la: ICR, Îngrijirea copiilor supraviețuitori, 2012] (<http://gbvresponders.org/response/caring-child-survivors/>)

- Prezintă schimbări în comportamentele alimentare sau probleme de alimentație, de exemplu, lipsa poftei de mâncare sau pofta excesivă de a mânca
- Dețin cunoștințe sau prezintă interes pentru acte sexuale necorespunzătoare vârstei lor

Copiii cu vârsta cuprinsă între 10 și 18 ani pot avea următoarele simptome:

- Acuză semne de depresie (tristețe și lipsa permanentă de energie)
- Au coșmaruri (visuri foarte urâte) sau probleme cu somnul
- Au probleme la școală, de exemplu, lipsa bruscă a dorinței de a merge la școală
- Sunt agresivi și se încaieră des la bătaie; nu ascultă părinții sau îngrijitorii sau nu îi respectă
- Sunt triști și plâng
- Stau singuri, evită să stea cu familia sau prietenii
- Pot avea amintiri de abuz (copleșiți cu o amintire vie a abuzului, inclusiv imagini, sunete, și sentimentul că trăiesc din nou acel moment)
- Au probleme de alimentație, de exemplu, lipsa poftei de mâncare sau pofta excesivă de a mânca
- Gânduri de suicid (doresc să se sinucidă)

Copiii cu dizabilități:

- Schimbare bruscă în comportament, comportament sexualizat, automutilare
- Sentiment de pericol sau neliniște permanentă
- Simptome fizice, cum ar fi plângerile de dureri fără temei medical; semne recente/inexplicabile sau lovituri în special în zona genitală; durere, decolorare, răni, tăieturi, sângerări/ eliminări vaginale, anale, bucale; durere în timpul urinării sau motilității intestinale; accidente de incontinență; pierdere sau adaos în greutate; infecții cu transmitere sexuală și posibilă sarcină în funcție de vârstă și dezvoltare

Important: Trebuie să fim sensibili la semnele de abuz la copiii cu care lucrăm, și în cazul în care le-am observat, să oferim ajutor copilului în cauză. Totuși, fiecare copil reacționează diferit, iar faptul că se comportă într-un anumit mod nu înseamnă că a fost abuzat. Și invers, un copil care a fost abuzat nu întotdeauna va lăsa să se înțeleagă toate sau unele dintre aceste semne.

MATERIAL DISTRIBUTIV: STRATEGIILE AGENȚIEI SUEDEZE DE DEZVOLTARE A COOPERĂRII INTERNAȚIONALE (SWEDISH INTERNATIONAL DEVELOPMENT AGENCY SIDA) PRIVIND PREVENIREA SGBV¹¹³

Prin urmare, strategiile de prevenire a SIDA implică¹¹⁴:

Schimbarea accentului de la femei (și alte grupuri expuse violenței în bază de gen) privite ca victime la femei văzute ca supraviețuitoare, actori și agenți ai schimbării, cu accent puternic pus pe abilitarea femeilor și fetelor și pe acțiunile acestora.

Eforturi de creștere a **participării și influenței femeilor în viața politică** în contexte de pace, conflicte și alte crize umanitare. Femeile au dreptul de a participa în condiții de egalitate cu bărbații în organele politice la toate nivelurile societății, inclusiv în procesele de pace. În multe țări, reprezentarea politică a femeilor este foarte redusă, iar femeile sunt adesea excluse de la negocierile formale de pace. Acest lucru are consecințe devastatoare asupra posibilității de a ajunge la o dezvoltare durabilă, pace și securitate umană.¹¹⁵

Eforturi de creștere a **abilitării economice a femeilor**, ceea ce îmbunătățește puterea de negociere a femeilor și capacitatea de a ieși din relațiile abuzive. Acest lucru include consolidarea capacității de antreprenoriat a femeilor și a oportunităților de angajare, îmbunătățirea revendicării de către femei a dreptului funciar și cel de proprietate, promovarea participării egale la activități nere-munerate între femei și bărbați și încurajarea accesului universal la educația de calitate. Deși astfel de eforturi pot duce la creșterea violenței împotriva femeilor pe termen scurt, ca urmare a idealurilor de gen care leagă masculinitatea de rolul de furnizor, creșterea abilitării economice a femeilor este în continuare esențială pentru prevenirea pe termen lung a violenței sexuale și în bază de gen. Intervențiile de abilitare economică a femeilor, care abordează și normele tradiționale de gen și privesc cuplurile și comunitățile, pot reduce aceste riscuri.

Eforturile de sporire a sănătății și drepturilor sexuale și de reproducere sunt esențiale pentru prevenirea violenței sexuale și în bază de gen având în vedere relația strânsă dintre cele două. Astfel de eforturi includ promovarea și protejarea dreptului femeilor de a avea un control și de a decide în mod liber

¹¹³ A se vedea: Agreed conclusions on the elimination and prevention of all forms of violence against women and girls. [http://www.un.org/womenwatch/daw/csw/csw57/CSW57_Agreed_Conclusions_\(CSW_report_excerpt\).pdf](http://www.un.org/womenwatch/daw/csw/csw57/CSW57_Agreed_Conclusions_(CSW_report_excerpt).pdf)

¹¹⁴ Ibidem.

¹¹⁵ NOTĂ: Statisticile cu privire la procesele de pace ilustrează foarte clar acest lucru: 92,4 la sută dintre participanții la negocierile de pace și 97,5 la sută dintre semnatarii acordurilor de pace sunt bărbați. În: Women's Participation in Peace Negotiations: Connections between Presence and Influence, UNIFEM 2010. <http://www.unwomen.org/~media/headquarters/attachments/sections/library/publications/2012/10/wpssourcebook-03a-womenpeacenegotiations-en.pdf>

asupra problemelor legate de sexualitatea lor, inclusiv de sănătatea sexuală și reproductivă, posibilitățile de planificare familială și de prevenire a HIV/SIDA.

Gruparea bărbaților și băieților ca autori ai violenței, victime/supraviețuitori și agenți ai schimbării. Bărbații și băieții în calitate de supraviețuitori ai violenței sexuale și în bază de gen sunt adesea neglijăți. De aceea, este necesar să se recunoască și abordeze anumite vulnerabilități și nevoi ale bărbaților și a băieților în ceea ce privește violența sexuală și în bază de gen, mai ales în contextul unui conflict armat. Nu este suficientă simpla „implicare a bărbaților” în combaterea violenței împotriva femeilor, ci este necesar să se depună mai multe eforturi în vederea schimbării normelor tradiționale de gen și masculinitate. O astfel de abordare recunoaște faptul că și bărbații și băieții sunt limitați de așteptările legate de masculinitate și de asemenea pot fi victime ale violenței. Eșecul de a recunoaște și aborda acest aspect, poate contribui la perpetuarea ciclurilor violenței sexuale și în bază de gen. Dar atunci când are succes, o astfel de abordare permite bărbaților și băieților să devină agenți ai schimbării.

Transformarea normelor și comportamentelor care stau la baza violenței sexuale și în bază de gen. Logica violenței sexuale și în bază de gen se bazează pe stereotipurile de gen, precum idealurile care leagă masculinitatea de rolul de furnizor, comportamentul de macho și violența, precum și idealurile care leagă feminitatea de castitate, supunere și castitate. Eforturile de prevenire ar trebui să înceapă la o etapă mai timpurie și să fie îndreptate spre fete și băieți. Atât educația formală, cât și cea informală sunt factori importanți pentru schimbările normative și au potențialul de a aborda inegalitățile de gen și de a preveni violența sexuală și în bază de gen.¹¹⁶

MATERIAL DISTRIBUTIV: BĂRBAȚII ȘI VIOLENȚA

Majoritatea autorilor actelor de violență interpersonală sunt bărbații. Acest lucru este legat de faptul că agresivitatea și comportamentul violent fac parte dintr-un concept tradițional de masculinitate hegemonică. Deși una dintre cele mai frecvente și cunoscute forme de violență în bază de gen este violența împotriva femeilor, unele forme de violență împotriva bărbaților de asemenea poate fi considerată violență în bază de gen, deoarece face parte dintr-o normă ideală referitoare la rolul bărbatului de a domina asupra altor bărbați și de a crea și a se menține în cadrul ierarhiei de gen prin aplicarea violenței.

➤ Bărbații pot fi mai expuși decât femeile la violența fizică aplicată în spațiile publice (inclusiv în stradă, transport public, supermarketuri, cluburi, școli, terenuri de joacă etc.) și la locul de muncă. Femeile sunt mai frecvent victime ale

¹¹⁶ Preventing and Responding to Gender-Based Violence: Expressions and Strategies. The Gender Tool Box gathers knowledge material and method support on gender equality in the form of Tools, Briefs and Thematic Overviews, SIDA, 2015, p. 16-17. <http://www.sida.se/contentassets/3a820dbd152f4fca98bacde8a8101e15/preventing-and-responding-to-gender-based-violence.pdf>

violenței fizice aplicate în sfera privată. La locul de muncă, femeile sunt mai expuse altor forme de violență (la hărțuirea sexuală, intimidare, abuz verbal etc.).

Un studiu efectuat în Estonia, care a evaluat incidența violenței în toate contextele pe parcursul anului precedent, indică faptul că violența fizică și psihologică împotriva bărbaților apare mai frecvent în spații publice (82%) decât acasă.

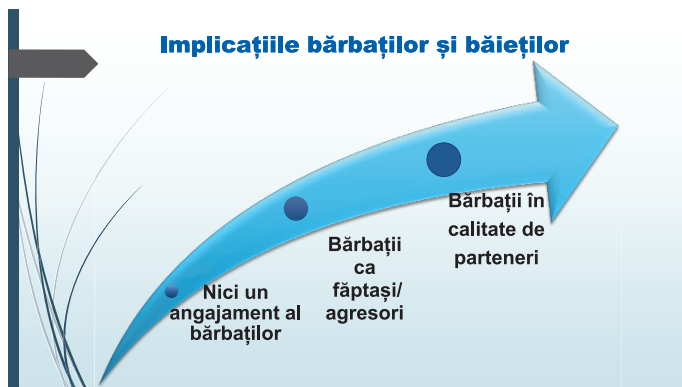
- Cea mai frecventă formă de violență este violența între bărbați, unde ambii bărbați sunt atât agresori, cât și victime. Anumite grupuri de bărbați pot fi expuse într-o măsură mai mare violenței. Pot fi menționați tinerii și bărbații care fac parte din minoritățile etnice și religioase, persoanele fără adăpost și persoanele cu handicap, precum și cei din grupurile marginalizate (imigranți, LGBTQ).
- În Europa, numărul inițiativelor și programelor anti-violență pentru bărbați și băieți a crescut tot mai mult în ultimul deceniu. Cele mai importante sunt:
- proiecte de prevenire a violenței, care abordează agresorii,
- proiecte care oferă ajutor femeilor și bărbaților victime ale violenței în bază de gen.

Una dintre principalele recomandări este de a promova masculinitatea non-violentă, prin schimbarea modelelor de gen și promovarea unui concept de „susținere a masculinității”, în contrast cu modelul masculinității tradiționale, hegemonice care este puternic legată de un comportament violent.

MATERIAL DISTRIBUTIV: MODELUL DEFICITAR ȘI MODELUL BAZAT PE PUNCTE FORTE

În trecut, programele privind sănătatea reproductivă și de prevenire a violenței utilizau modele deficitare ale bărbaților, conform cărora bărbații și băieții erau percepuți ca agresori, ca „probleme” care necesită soluționate. În prezent, persoanele care practică

implicarea bărbaților în aceste programe, abordează bărbații și băieții mai holistic, adoptând un model bazat pe punctele forte ale acestora, care recunoaște

că bărbații și băieții pot fi parteneri în prevenirea violenței sexuale și în bază de gen, cărora le pasă de femeile din viața lor, din familiile și comunitățile lor. Abordarea recunoaște și faptul că bărbații și băieții au propriile nevoi.

Cercetarea a constatat că modelul bazat pe punctele forte este mai eficient. Abordarea bărbaților și băieților ca pe o soluție a problemei și nu ca pe actori ai violenței ajută la diminuarea atitudinii lor defensive și ostilității față de prevenirea violenței sexuale și în bază de gen. În acest fel, concentrarea asupra rolului pozitiv al bărbaților în protejarea și îngrijirea soțiilor și fiicele lor, arată rezultate mai bune decât evidențierea efectelor negative ale violenței sexuale și în bază de gen și a modurilor în care aceasta încalcă drepturile omului. (Proiectul ACQUIRE).

EXERCIȚII

EXERCIȚIU: *COPIII ȘI VSBG: MITURI ȘI REALITĂȚI*¹¹⁷

1. Cereți participanților să se adune într-un spațiu deschis. Marcați o parte din spațiu cu **Mit** și cealaltă cu **Realitate**. Explicați participanților că veți citi o afirmație și dacă consideră că afirmația este adevărată, indicați-le să se deplaseze spre partea **Realitate**, dacă consideră ca nu este adevărată - spre **Mit**. Dacă nu sunt siguri, pot sta la mijloc.

2. Citiți prima afirmație **Mituri și Realități** și cereți participanților să se deplaseze spre partea corespunzătoare, dacă sunt de acord sau nu cu afirmația. După ce participanții și-au ales partea, cereți unuia dintre ei să-și argumenteze alegerea. Faceți un rezumat al punctelor esențiale de învățare pentru această afirmație.

Exemple pentru exercițiul *Mituri și Realități*:

1. Abuzul sexual al copiilor nu este o problemă în această țară sau la locul meu de muncă.

MIT!

Mesajul principal: Abuzul sexual este o problemă globală, în toate contextele. În situații de mutare, nivelul de vulnerabilitate al băieților și fetelor este sporit.

2. Copiii cu dizabilități sunt mai expuși riscului de violență sexuală și în bază de gen decât ceilalți copii.

REALITATE!

Mesajul principal: Copiii cu dizabilități sunt într-adevăr mai expuși riscului anu-

¹¹⁷ Prevenirea și combaterea violenței sexuale și de gen. Pachet de instruire. UNHCR, octombrie 2016. <http://www.unhcr.org/en-au/583577ed4.pdf>

mitor forme de violență sexuală și în bază de gen, în special violența sexuală, deoarece acestea pot fi sau sunt percepuți ca fiind mai puțin capabili să se apere sau să fugă, sunt mai dependenți de alte persoane la capitolul sprijin și activități zilnice și sunt mai puțin capabili să raporteze un abuz.

3. Partenerii și personalul UNHCR nu abuzează sexual copiii.

MIT!

Mesajul principal: Exploatarea și abuzul sexual al copiilor de către personalul umanitar, inclusiv UNHCR și a altor categorii de personal al Organizației Națiunilor Unite, personalul partener, lucrătorii guvernamentali și de forțele de menținere a păcii, este un fenomen bine documentat și, spre regret, destul de frecvent. De fapt, aceștia sunt oameni care caută în mod specific funcții care să le faciliteze accesul la copiii vulnerabili pentru a abuza de ei. Deși un astfel de comportament este adoptat de un număr mic de lucrători UNHCR, trebuie să fim vigilenți și dacă suspectăm un caz de abuz să raportăm după cum figurează în Buletinul Secretarului General al Națiunilor Unite privind Protecția împotriva Exploatării și Abuzului Sexual.

4. Băieții rareori sunt victime ale violenței sexuale și în bază de gen.

MIT!

Mesajul principal: Un studiu recent al UNICEF a constatat că la nivel global și în alte circumstanțe decât cele de conflict și strămutare, 1 fată din 10 și 1 băiat din 25 supraviețuiesc violenței sexuale. Prin urmare, în timp ce băieții pot fi mai puțin expuși riscului, patru la sută din băieți sunt supraviețuitori ai violenței sexuale. 1. În unele situații, băieții ar putea fi la fel de expuși ca și fetele. În situație de conflict, băieții sunt supuși, de exemplu, unor forme sexualizate de tortură. Mai mult decât atât, alte forme de violență sexuală și în bază de gen, cum ar fi căsătoria juvenilă, abuzul fizic și ceremoniile de inițiere care determină tinerii să comită acte de violență pentru a dovedi că sunt puternici și capabili de a fi „bărbați”, pot afecta în mod semnificativ și băieții. La fel ca și fetele, puțini băieți raportează abuzul, deci, niciodată nu ar trebui să se presupună, că dacă nu sunt raportări, atunci nu sunt nici riscuri.

5. În majoritatea cazurilor de violență sexuală, copiii îl cunosc pe agresor.

REALITATE!

Mesajul principal: Majoritatea cazurilor de abuz sexual al copiilor sunt comise de un membru de familie, vecin, profesor sau altă persoană apropiată copilului. Acest lucru poate complica semnificativ decizia copiilor de a raporta abuzul și de a contribui la tragerea agresorilor la răspundere.

6. Copiii rareori inventează istorii atunci când sunt abuzați sexual.

REALITATE!

Mesajul principal: În general, copiii nu inventează istorii despre abuzul sexual, din cauza rușinii sau stigmatizării. Dimpotrivă, ei pot minți ca să-i protejeze pe agresori, care le-ar putea fi apropiați, sau pot să se autoprotejeze, negând această experiență. Atunci când copilul nu alcătuiește o astfel de istorie, de fapt, probabil se confruntă cu alte probleme care îl determină să adopte acest comportament.

7. Femeile nu comit niciodată acte de violență sexuală și în bază de gen împotriva copiilor.

MIT!

Mesajul principal: Cei mai mulți autori ai actelor de violență sexuală împotriva copiilor sunt bărbații. Totuși, aceste acte pot fi comise și de femei. Mai mult decât atât, femeile pot fi agresori principali în ceea ce privește încurajarea, organizarea și realizarea unor astfel de forme de violență sexuală și în bază de gen, precum MGF/C și căsătoria juvenilă.

EXERCIȚIU: CUM DE PROTEJAT COPIII: MODELUL ECOLOGIC

1. Atrageți atenția participanților la diagrama modelului ecologic pe care l-ați desenat sau expuneți și analizați pe scurt diagrama, dacă este necesar. Dați fiecărui grup foi autoadezive de două culori diferite.

2. Cereți participanților să discute în perechi exemplele de factori de protecție și de risc pentru fete și băieți în operațiunile la care lucrează sau în cele despre care au discutat în exercițiul anterior.

3. Scrieți următoarele întrebări pe un flipchart:

a) Care sunt factorii de risc susceptibili de a crește incidența violenței sexuale și în bază de gen?

b) Care factori ar putea proteja împotriva violenței sexuale și în bază de gen?

4. Participanții trebuie să ia în considerare ambele întrebări cu referire la copil, familie/colegi, comunitate și societate și să scrie factorii de risc și de protecție la care s-au gândit pe foițe. Decideți ce culoare trebuie să aibă foița pentru Riscuri și foița pentru Protecție. Acordați câte 5-10 minute fiecărui grup pentru a-și scrie ideile. Apoi cereți-le să plaseze foițele pe diagramă sau pe flipchart.

5. Adunați grupurile pentru a analiza ideile. Mutați foițele dacă este necesar. Utilizați notele pentru facilitator de mai jos.

Note pentru profesori/instructori: Exemple de factori de risc/de protecție

Notă: Este posibilă schimbarea între factorii de risc și cei de protecție, în funcție de

modul în care aceștia sunt formulați. De exemplu, prezența părinților este un factor de protecție, în timp ce absența lor este un factor de risc. Sau: cadrul legal poate fi considerat cadru de protecție (în cazul unei bune funcționări a sistemelor juridice prietenoase copilului) sau un factor de risc (atunci când agresorii acționează cu impunitate).

Copilul	Familia/colegii	Comunitatea	Societatea
Vârsta, sexul, dizabilitatea, antecedentele de abuz, nivelul de educație, stima de sine, sănătatea etc.	Prezența /absența părintelui (ților) copilului, statutul social, nivelul de educație al părinților/ îngrijitorilor copilului, venitul /bunurile gospodăriei, accesul la alimente/ bunuri, rețelele de socializare, accesul la joacă și activități sociale, accesul la școală etc.	Prezența /absența grupurilor militare, amplasarea geografică (de exemplu, izolat de servicii), existența unor rețele de trafic, existența serviciilor sociale, de sănătate și securitate, accesul la educație în condiții de siguranță, accesul la justiție, la structurile tradiționale de justiție	Cadrul legal, normele de gen existente, atitudinile față de participarea copiilor în procesul de luare a deciziilor

6. Evidențiați programele de prevenire care au drept scop consolidarea factorilor de protecție la toate nivelurile și reducerea sau diminuarea factorilor de risc. Prevenirea eficientă trebuie să aibă la bază o analiză solidă culturală, socială, de gen, economică a comunității în care cresc copiii, precum și o evaluare a acelor băieți și fete care sunt cel mai expuși riscului diferitor forme de violență sexuală și în bază de gen. Chiar dacă acest lucru este la fel de adevărat pentru adulți, trebuie să reținem că factorii de risc pot fi diferiți pentru copii.

EXERCIȚIU: BĂRBAȚII ȘI VIOLENȚA

1. Utilizând metoda brainstorming-ului și informația din cadrul **Materialului distributiv Bărbații și violența** discutați cu auditoriu următoarea afirmație:

Atunci când se lucrează cu bărbații și băieții cu privire la prevenirea violenței bazate pe gen, una dintre cele mai puternice metode de a genera empatie și înțelegere este de a-i întreba dacă au avut experiențe de violență, și ce trăiri le-au trezit aceste experiențe.

2. Cereți participanților să dea exemple de consecințe (impacturi negative) pe care bărbații și băieții le experimentează dacă ar sta întotdeauna în interiorul

cutiei. Cu alte cuvinte, care sunt efectele negative ale normelor sociale stricte? Cum pot acestea cauza violența?

Norme rigide: Rezultate negative

De exemplu:

- Mulți bărbați simt că trebuie să fie duri și agresivi pentru a fi „bărbat adevărat” și să-și reprime emoțiile.
- Bărbații pot fi educați să creadă că au dreptul să se aștepte anumite lucruri sau acțiuni de la femei.
- Persoanele lesbiene, homosexuale, bisexuale, transsexuale și intersexuale care nu acționează în funcție de rolurile sexuale masculine dominante se pot confrunta cu discriminare și violență.
- Continuați...

BOXA: Rezultatele negative ale normelor stricte de gen

- Normele stricte cu privire la masculinitate pot avea rezultate negative pentru bărbați, femei și copii, și pot duce la violență.
- Mulți bărbați cresc cu ideea că trebuie să fie duri și agresivi pentru a fi un „bărbat adevărat” și că trebuie să-și reprime emoțiile. Furia este, uneori, una dintre puținele metode acceptabile din punct de vedere social pentru bărbați pentru a-și exprima sentimentele. Acest lucru a dat rezultate negative care se manifestă într-un mod amenințător pentru oameni, inclusiv asupra partenerilor și copiilor.
- Uneori bărbații sunt crescuți ca să creadă că au dreptul de a aștepta anumite lucruri de la femei (de exemplu sarcini casnice sau sex) și dreptul de a abuza fizic sau verbal atunci când femeile nu îndeplinesc aceste lucruri.
- Adesea bărbații sunt obișnuiți să creadă că ei trebuie să fie cei care întrețin familia. Ei plătesc un preț semnificativ în ceea ce privește sănătatea lor (lucrează mai mult timp, sunt predispuși unui stres mai mare din cauza unei boli, trăiesc o perioadă mai mică de timp) dar și în ceea ce privește bunăstarea lor emoțională și socială (presiunea de a întreține, înstrăinarea de sine și altele). Asupra bărbaților și băieților se aplică o presiune considerabilă pentru a-și menține rolurile de gen, din acest motiv le este greu să se schimbe. Normele ce țin de genul masculin inspiră teamă și anxietate pentru bărbați și băieți atunci când se întreabă dacă sunt „bărbați în adevăratul sens al cuvântului”.
- Persoanele lesbiene, gay, bisexuale, transgender, intersexuale care nu acționează în conformitate cu rolurile de gen masculin, pot fi discriminate sau supuse violenței.

3. Întrebați participanții ce se întâmplă dacă bărbații încalcă limitele.

EXERCİȚIU: IDENTIFICAREA BARIERELOR ÎN CALEA IMPLICĂRII BĂRBAȚILOR ÎN PREVENIREA VIOLENȚEI SEXUALE ȘI ÎN BAZĂ DE GEN

1. Împărțiți participanții în grupuri mici și cereți-le să reflecte asupra următoarelor întrebări:

- Care sunt acele bariere și provocări cu care v-ați confruntat în viață – sau anticipați unele dacă nu le-ați experimentat – cu privire la încercarea de a implica bărbații și băieții în abordarea violenței sexuale și în bază de gen? Rugăm să oferiți exemple concrete.
- Care sunt motivele reticenței bărbaților și băieților de a se implica în abordarea acestei probleme?

2. După 15 minute, adunați-vă din nou și cereți fiecărui grup să împărtășească ideile și motivele reticenței absolute. În timpul discuției, faceți un rezumat al tuturor răspunsurilor pe foițele autoadezive. Explicați cele patru tipuri de bariere, utilizând Notele pentru facilitator. Ulterior, împreună cu grupul, afișați foițele pe patru flipchart-uri, cu următoarele titluri:

- Bariere de responsabilizare
- Bariere de conștientizare
- Bariere de privilegiu
- Bariere ce țin de frică

3. Cereți participanților să-și împărtășească ideile cu privire la depășirea acestor bariere. Scrieți răspunsurile pe flipchart cu denumirea „Depășirea barierelor” și păstrați-l pentru a-l utiliza mai târziu.

Note pentru profesori/instructori:

Exemple de bariere în implicarea bărbaților și băieților în prevenirea violenței sexuale și în bază de gen:

Bariere de responsabilizare: Chiar și atunci când bărbații sunt pregătiți să accepte că au un rol în prevenirea violenței sexuale și în bază de gen, deseori arată cu degetul spre un alt bărbat care ar fi adevărata problemă: „Eu nu-mi bat soția, discutați cu cei care fac acest lucru.” Acest tip de răspuns indică faptul că mulți bărbați și băieți nu percep violența împotriva femeilor ca pe o problemă personală, chiar dacă acest lucru îi afectează și pe alți membri ai familiilor lor sau comunității.

Bariere de conștientizare: De fapt, foarte mulți bărbați nu se gândesc că violența sexuală și în bază de gen este o problemă gravă cu care se confruntă societatea noastră sau nu cunosc cum să acționeze în această situație.

Bariere de privilegiu: Privilegiul este un avantaj sau beneficiu pe care îl obții atunci când aparții unui grup dominant. Unii bărbați dețin o putere și un privilegiu mai mare asupra altora și vor utiliza această putere pentru a-și proteja propriile interese.

Bariere ce țin de frică: Barierele ce țin de teamă sau împotrivire sau lucruri ridicole pot preveni implicarea bărbaților. Frica se poate manifesta în diferite moduri. S-ar putea ca bărbații să nu dorească să pară ridicoli sau prea „femini” sau prea sensibili. Posibil să le fie frică de a înfrunta furia sau rezistența altor bărbați. Alte provocări includ lipsa de capacitate, cunoștințele și experiența personalului, veniturile și timpul.

EXERCIȚIU: RĂSPUNSUL LA FAPTELE DE VIOLENȚĂ SEXUALĂ ȘI PREVENIREA ACESTORA

Scopul exercițiului: Cursanții trebuie să analizeze o situație descrisă, să evalueze o realitate descrisă și să identifice o persoană, reprezentant al guvernului sau organizație concretă la care trebuie să se adreseze pentru a rezolva problema descrisă în situația dată.

Situație: Satul X organizează de două ori pe săptămână un târg. În timpul acestor târguri persoanele sunt jefuite, iar femeile și fetele sunt răpite și violate. Poliția locală nu este capabilă să prevină faptele de violență, în timp ce militarii cooperează în mod deschis cu rebelii și nu cooperează cu trupele de menținere a păcii întru abordarea problemei.

Două fete tinere au fost violate și răpite din sat; tot în aceeași zi, rebelii au violat alte patru femei care se îndreptau spre târg. Una dintre ele a reușit să scape. Fiind conștientă de locurile unde se află răpitorii, ea s-a adresat primarului din sat pentru ajutor, care, la rândul său, a sesizat reprezentanții ONU pentru asistență în găsirea fetelor răpite.

Întrebări:

- Cum ar trebui un lider al misiunii de menținere a păcii să acționeze într-o astfel de situație și ce măsuri poate întreprinde pentru a salva fetele răpite?
- În baza căror documente a fost luată o decizie?
- Ce tip de asistență ar putea primi fetele?
- Ce tip de măsuri ar trebui trupele de menținere a păcii ale ONU să întreprindă pentru a preveni astfel de incidente pe viitor?

Formatul exercițiului: Cursanții pot să discute și să răspundă la întrebări în echipe mai mici, iar apoi să prezinte cele discutate; sau poate avea loc o discuție cu tot grupul.

Notă pentru profesor/instructor: *Puteți adăuga întrebări la listă și, dacă este nevoie, să le adaptați la contextul local. Mai mult decât atât, în funcție de dorința dvs. și ținând cont de componența grupului de cursanți, puteți selecta un format al exercițiului.*

După exercițiu, cursanții vor ști ce mecanisme să folosească în astfel de cazuri și cui să se adreseze după ajutor. Totuși, un profesor trebuie să țină cont și de faptul că mecanismele pot varia în funcție de loc și de timp.

EXERCIȚIU: **STUDIU DE CAZ**

Ca parte a misiunii internaționale X, sunteți responsabil de protejarea civililor din țara Y în perioada de după conflict. A avut loc o escaladare neașteptată a conflictului în țara Y și toate părțile implicate în conflict, autoritățile locale și rebelii, folosesc în mod strategic violența sexuală pentru a-și înfrânge oponentii. Comandanții trupelor locale sunt de o altă etnie decât rebelii și ei au ordonat soldaților să extermină prin toate modalitățile posibile grupurile etnice rebele, inclusiv femeile care le nasc lor copii. Femeile și fetele se ascund în bisericile din localitate, sau în zone sigure, fiindu-le frică să aprindă focul în sobe sau să-și aducă copiii bolnavi la instituții medicale. Înainte de începerea conflictului, Comandantul dvs. avea relații bune cu șeful de Stat Major al armatei din țara Y. Toate națiunile și toți partenerii pun presiune politică, solicitând toate măsurile posibile pentru a proteja bărbații, femeile, băieții și fetele de violență sexuală și în bază de gen, cauzată de conflict. Ce acțiuni posibile ar putea întreprinde Comandantul? Soluția studiului de caz 3 Răspunsuri posibile: Publicul ar putea sugera: Dat fiind faptul că misiunea are sarcina de a proteja civilii, aceasta trebuie să ia în calcul toate măsurile disponibile pentru a proteja civilii împotriva conflictelor ce țin de violența sexuală și în bază de gen. Trebuie să se ia în considerare toate răspunsurile operaționale, inclusiv patrularea, securitatea perimetrului în care se află locurile de refugiu, evacuarea civililor expuși riscului. Observațiile și informațiile cu privire la violența sexuală trebuie raportate în sistemul de comandă și distribuite partenerilor ONU, dacă este cazul.

Acest răspuns ar putea necesita capacitate medicală de urgență în standby și mecanisme eficiente de notificare, precum și schimb de informații cu partenerii. CO trebuie să utilizeze relațiile bune cu șeful de Stat Major al armatei din țara Y, pentru a pune capăt atacurilor împotriva civililor, inclusiv violenței sexuale.

Câteva argumente:

- Argumentul moral: E greșit, puneți viața civililor în pericol.
- Argumentul legal: Este o încălcare a dreptului umanitar și a dreptului penal internațional (crime de război, genocid).

- Argumente operaționale: abuzul civililor creează mai multă insecuritate, ei nu vor mai dori să coopereze sau să vă ofere informații, deoarece nu voi mai avea încredere în dvs. Ostilitatea poate spori numărul atacurilor împotriva trupelor dvs. și a alianțelor cu rebelii. Violența sexuală va continua conflictul.
- Mentorat: Nu există nicio modalitate de efectuare a activităților militare profesionale. Ofițerii bine instruiți și respectați nu fac acest lucru. Am putea să vă ajutăm prin organizarea de instruiți în domeniul codului de conduită/drepturilor omului/dreptului umanitar?
- Arătarea cu degetul: CÂND aceste informații vor ajunge în presă, cu toții vom fi condamnați. Totul trebuie oprit acum.

REPERE TERMINOLOGICE ALE DIMENSIUNII DE GEN

În multe situații, o înțelegere deplină a egalității de gen este împiedicată de faptul că conceptele și termenii utilizați în legătură cu această abordare nu sunt cunoscuți atât publicului larg, cât și factorilor de decizie. Mai mult decât atât, multe dintre aceste condiții nu pot fi traduse cu ușurință în limbile locale. Mulți practicieni consideră, prin urmare, utilă adaptarea acestor termeni folosind traduceri mai potrivite pentru propria lor limbă. Rețineți: nu termenul în sine este cel mai important, ci ideea pe care o nuanțează acesta. Dezbaterile în jurul problemelor de limbaj pot fi o modalitate excelentă de a asigura o înțelegere profundă a ideilor din spatele cuvintelor.¹¹⁸

Abilitarea femeilor (*Women's Empowerment*): Un proces de „jos în sus” de transformare a relațiilor de gen și de putere, cu ajutorul persoanelor sau grupurilor de persoane care sensibilizează populația asupra subordonării femeilor și dezvoltarea capacităților lor de a contesta această subordonare.¹¹⁹

Abordarea integratoare a egalității de gen (*Gender mainstreaming*) – procesul de identificare și integrare a nevoilor și intereselor femeilor și bărbaților în fiecare program, politică, strategie, activități administrative sau financiare.¹²⁰

Acțiune afirmativă/pozitivă (*Affirmative Action*): Este o politică practică pentru a crește diversitatea unei organizații, prin intermediul inițiativelor legate de resurse umane, cum ar fi cote pentru angajarea femeilor, persoanelor de culoare și a persoanelor cu dizabilități.¹²¹

Analiza de gen (*Gender Analysis*) – se referă la studiul diferențelor dintre femei și bărbați în asumarea rolurilor de gen referitor la: condiții, nevoi, rata participării, acces la resurse și dezvoltare, luarea deciziilor etc. *Analiza de gen* interpretează date și informații din perspectiva de gen într-un anumit *context* și urmărește să *identifice diferențele* care există între rolurile de gen, activitățile, interesele și oportunitățile pe care le au femeile și bărbații.

Analiza impactului de gen (*Gender impact assessment*) – examinarea propunerilor de politici/strategii pentru a vedea dacă vor afecta femeile și bărbații în mod diferit, în scopul de a le adapta pentru a neutraliza efectele discriminatorii și a promova egalitatea de gen. Este unul din instrumentele folosite în metoda

¹¹⁸ Abordarea integratoare de gen în practică: un set de instrumente. Bratislava: UNDP, Ediția a 3-a, 2007, p. 139. <http://www.undp.org/europeandcis>

¹¹⁹ Rezoluția Adunării Generale ONU 48/104 (1993). <http://www.un.org/documents/ga/res/48/a48r104.htm>

¹²⁰ Introducere în gender și schimbările climei. <http://adapt.clima.md/pageview.php?l=ro&idc=311>

¹²¹ Abordarea integratoare de gen în practică: un set de instrumente. Bratislava: UNDP, Ediția a 3-a, 2007, p. 139.

gender proofing - analiza unei propuneri de strategie pentru a asigura faptul că s-au evitat potențialele efecte discriminatorii pentru unul dintre genuri și că se promovează egalitatea de gen. *Analiza impactului de gen* prin care se asigură faptul că toate politicile și practicile din cadrul unei organizații au efecte benefice asupra bărbaților și femeilor în egală măsură.

Auditul de gen (*Gender audit*). *Auditul* reprezintă examinarea profesională a unor informații cu scopul de a exprima o opinie responsabilă și independentă în raport cu un anumit standard. *Auditul de gen* presupune o analiză, de regulă riguroasă, a situației din cadrul unei instituții în ceea ce privește aspectele operaționale și cultura sa instituțională prin prisma egalității de gen. *Auditului de gen* este o metodă de evaluare care propune să identifice lacunele și provocările esențiale, să ofere recomandările de rigoare, astfel încât instituțiile evaluate să devină un organism mai sensibil la aspectele de gen.

Buget sensibil la gen (*Gender-sensitive budget*): – tehnologie socială nouă care: (•) presupune încadrarea în politica Guvernului a principiului evidențierii diferențiate a intereselor după criteriul sociosexual; (•) permite să țină cont, în cadrul politicii sociale, de interesele femeilor și bărbaților, de a prevedea posibilele consecințe sociale de la luarea unor decizii economice; (•) presupune includerea dimensiunii de gen în procesul bugetar; (•) asigură ca necesitățile și interesele indivizilor din diverse grupuri sociale (sex, vârstă, rasă, etnie, locație) să fie abordate în cadrul politicilor de cheltuieli și venituri. **Bugetul sensibil la gen nu reprezintă** bugete separate pentru femei sau bărbați (mai degrabă, sunt niște bugete care implică izul conștientizării aspectului de gen în politicile, planurile, programele și bugetele tuturor agențiilor guvernamentale) .¹²²

Dezagregare pe sex (*Disaggregation by sex*): aceasta se referă la date sau statistici care sunt colectate și prezentate pe sex pentru a prezenta rezultatele respective pentru femei și bărbați în mod separat. Uneori, termenul dezagregare pe gen este folosit cu referire la datele dezagregate în funcție de sex.¹²³

Discriminare (*Discrimination*) se referă la orice deosebire, excludere, restricție ori preferință în drepturi și libertăți a persoanei sau a unui grup de persoane, precum și susținerea comportamentului discriminatoriu bazat pe criteriile reale, stipulate de lege sau pe criterii presupuse.¹²⁴

Discriminarea în bază de sex/gen (*Discrimination based on gender (or) sex*) – o tratare injustă sau o diferențiere arbitrară bazată pe sexul / genul unei persoane.

¹²² Bugetare sensibilă la gen. Manual. ASEM, 2016, pp. 226-227.

¹²³ Abordarea integratoare de gen în practică: un set de instrumente. Bratislava: UNDP, Ediția a 3-a, 2007. p. 140.

¹²⁴ Legea Nr. 121 din 25.05.2012 cu privire la asigurarea egalității, Parlamentul Republicii Moldova.

Echilibru de gen (*Gender balance*) – participarea unui număr egal de femei și bărbați într-o activitate sau organizație. De exemplu, reprezentarea în comisii sau în structurile de luare a deciziei.

Echitate de gen (*Gender equity*) – corectitudinea tratamentului în funcție de gen, care poate fi un tratament egal sau un tratament diferit, dar considerat echivalent în ceea ce privește drepturile, obligațiile și oportunitățile. Echitatea de gen constituie un instrument, iar egalitatea de gen – un scop/ obiectiv.¹²⁵

Egalitatea de gen (*Gender Equality*) – presupune că toate ființele umane, bărbați și femei, sunt libere să-și dezvolte abilitățile personale și să facă alegeri fără a fi limitate de stereotipuri, roluri rigide de gen și prejudecăți. Egalitatea de gen semnifică faptul că diferite comportamente, aspirații și necesități ale femeilor și ale bărbaților sunt luate în considerare, evaluate și favorizate în mod egal, ceea ce nu înseamnă că femeile și bărbații sunt obligați să devină similari. Egalitatea vizează drepturile, responsabilitățile și oportunitățile care nu trebuie să depindă de faptul dacă persoana s-a născut de sex masculin sau feminin.

Feminism (*Feminism*), în contextul *luării de atitudine*, a fi aderent(ă) a feminismului înseamnă a fi implicat/ă în mișcarea socială menită să promoveze drepturile femeilor, să pună capăt **sexismului**, **discriminării față de femei**.¹²⁶

Gen (*Gender*) se referă la relațiile existente între femei și bărbați (de subordonare sau bazate pe parteneriat și respect reciproc), la rolurile pe care le pot realiza în viața privată și cea publică, la oportunități, responsabilități și bariere dintr-un context social concret, determinat de diverși factori: religie, cultură, etnie, clasă socială, vârstă, perioadă istorică.¹²⁷

Hărțuire sexuală (*Sexual harassment*) – orice formă de comportament fizic, verbal sau nonverbal, de natură sexuală, care lezează demnitatea persoanei ori creează o atmosferă neplăcută, ostilă, degradantă, umilitoare sau insultătoare. Comportament nedorit bazat pe afectarea demnității femeii/bărbatului la locul de muncă, de către colegi și superiori.¹²⁸

Identitatea de gen (*Gender identity*) este un proces complex și continuu de interacțiune între sine și ceilalți, ce permite ființelor umane să constate asemănările și deosebirile dintre ele, să interiorizeze psihologic trăsături feminine/masculine și, implicit, rolurile sociale pe care le dețin și așteptările asociate

¹²⁵ Auditul de gen în cadrul Parlamentului Republicii Moldova: spre dezvoltarea unei instituții mai sensibile la dimensiunea de gen. Chișinău: UNDP, 2015, p. 11.

¹²⁶ Glosar de termeni relevanți pentru studiile de gen. https://fia.pimienta.org/weblog/?page_id=617#ref

¹²⁷ Handrabura L., Goraș-Postică V. Educație pentru echitate de gen și șanse egale: Auxiliar didactic pentru profesori și elevi. Ed. a 2-a, rev. Chișinău: Centrul Educațional „Pro Didactica”, 2016, p. 33.

¹²⁸ Art. 2 al Legii Nr. 5 cu privire la asigurarea egalității de șanse între femei și bărbați din 09.02.2006.

femeilor/bărbaților. Identitatea de gen interacționează cu celelalte identități: etnică, religioasă, politică etc.¹²⁹

Împuternicire ori Abilitare (*Empowerment*) – procesul de obținere a controlului asupra propriei persoane, asupra ideologiei și resurselor care determină puterea.

Insensibilitate la gen (*Gender blind*) – ignorarea sau incapacitatea de a lua în considerare dimensiunea de gen (antonim al sintagmei *sensibil la gen* sau *neutru din punctul de vedere al genului*). Ignorarea diferitor roluri sociale determinate, precum și a responsabilităților și capacităților bărbaților și femeilor. Politicile insensibile la gen se bazează pe informațiile obținute din activitățile bărbaților și/sau presupun că cei afectați de politică au aceleași necesități și interese (masculine).¹³⁰

Limbajul nonsexist (*Nonsexist language*) – limbaj care, prin expresiile și conotațiile sale, asigură un tratament lingvistic egal, nediscriminatoriu, atât pentru femei, cât și pentru bărbați.¹³¹

Neutru din punct de vedere al genului (*Gender neutral*) – care nu are impact diferit – pozitiv sau negativ – asupra relațiilor de gen sau a egalității de șanse între femei și bărbați.¹³²

Perspectiva de gen (*Gender Perspective*) se referă la atenția și considerația acordată diferențelor de gen, în orice activitate sau domeniu. Utilizarea *perspectivei de gen* presupune examinarea unei probleme, acordând o atenție deosebită posibilelor metode prin care bărbații și femeile sunt sau ar putea fi afectate.

Prejudecățile (*Prejudices*) sunt „o opinie sau un sentiment nedrept și nerezonabil, format fără îndeajuns de multă gândire sau cunoaștere”.¹³³ Acestea ne permit să judecăm oamenii fără a-i cunoaște personal sau cunoscându-i numai superficial, *limitându-ne opinia despre realitate*.

Relații de gen (*Gender relations*): relații sociale și de distribuție a puterii între bărbați și femei în sfera privată (personală) și publică.¹³⁴

¹²⁹ Handrabura L., Goraș-Postică V. Op. cit., p. 42.

¹¹² Kabeer N. Gender mainstreaming in poverty eradication and the millennium development goals. A Handbook for Policy-makers and Other Stakeholders. Commonwealth Secretariat/IDRC/CIDA 2003.

¹³¹ Diferențe de gen. <http://www.cpe.ro/resurse/intrebari-frecvente>

¹³² Gender mainstreaming metode și instrumente ghid practic pentru abordarea integratoare a egalității de gen. Editura NEVA: CPE, 2004, p. 18.

¹³³ DINFO – Dincolo de prejudecăți. Obiectiv orizontal: Egalitate de șanse. www.vsdinfo.ro/uploads/.../concept_egalitate_de_sanse_vfinal.pdf

¹³⁴ Abordarea integratoare de gen în practică: un set de instrumente. Bratislava: UNDP, Ediția a 3-a, 2007, p. 143.

Rolurile de gen (*Gender roles*) – atitudinile și comportamentele dominante pe care societatea le asociază cu fiecare sex. Acestea includ drepturile și responsabilitățile normative pentru bărbați și femei într-o anumită societate. Rolurile de gen presupun un amestec de comportamente psihologice, atitudini, norme și valori pe care societatea le desemnează ca fiind masculine sau feminine.

Segregarea în bază de gen (*Gender segregation*) - politică de discriminare constând în separarea grupurilor de oameni pe criterii de gen și excluderea acestora din cadrul unor ocupații prestigioase sau bine plătite, anumitor instituții sau grup. Există două forme: *Segregarea verticală* descrie gruparea de bărbați în vârful ierarhiilor ocupaționale și a femeilor în partea de jos; *Segregarea orizontală* descrie faptul că, la același nivel ocupațional (adică în clasele ocupaționale sau chiar ocupații), bărbații și femeile au diferite sarcini de lucru. Gradul de segregare sexuală variază invers proporțional cu nivelul de agregare a datelor.¹³⁵

Segregarea în bază de sex (*Sex segregation*) – separarea fizică, culturală și legală a oamenilor în funcție de apartenența biologică, adică sex. *Segregarea în bază de sex* poate fi de mai multe tipuri. Cea mai cunoscută formă este cea obligatorie: separarea bărbaților și a femeilor în închisori, executarea serviciului militar, toalete, locuințe separate etc.¹³⁶ Aceste reguli obligatorii pot fi nuanțate, ca și în serviciul militar, în care sexul este deseori separat în legi cu privire la recrutare, în locuințe și în regulamente în care sexul poate participa la anumite roluri, cum ar fi infanteria de pe front. Segregarea sexuală obligatorie include, de asemenea, cazuri mai puțin evidente de separare, ca atunci când bărbații și femeile trebuie să aibă însoțitori de același sex pentru percheziții corporale.

Sensibilitate la gen (*Gender sensitive*) – recunoașterea diferențelor și inechităților existente între nevoile, rolurile, responsabilitățile și identitățile bărbaților și ale femeilor.¹³⁷

Sex (*Sex*) – caracteristici și diferențe biologice dintre bărbați și femei, care sunt universale și, de obicei, determinate la naștere. De exemplu, numai femeile pot da naștere; numai bărbații (cromozomul Y) pot determina sexul copilului lor.¹³⁸

¹³⁵ Gender segregation. <http://www.encyclopedia.com/social-sciences/dictionaries-thesauruses-pictures-and-press-releases/gender-segregation-employment>

¹³⁶ Sex segregation. https://en.wikipedia.org/wiki/Sex_segregation

¹³⁷ Analiza privind stereotipurile de gen în cadrul proiectului „Succesul la Feminin”. www.succesullafeminin.ro/wp-images/Studiu.pdf

¹³⁸ Auditul de gen în cadrul Parlamentului Republicii Moldova: spre dezvoltarea unei instituții mai sensibile la dimensiunea de gen. Chișinău: UNDP, 2015, p. 12.

Sexism (*Sexism*) – prejudiciu sau discriminare bazată pe sex; comportament, condiții sau atitudini care favorizează stereotipurile privind rolurile sociale bazate pe sex/gen.

Socializarea de gen (*Gender socialization*) este o componentă a procesului general de socializare prin care se învață, se asimilează și se transmit normele de gen ale momentului și locului, încurajându-se sau descurajându-se anumite comportamente și atitudini de gen, considerate potrivite din punct de vedere social și cultural.¹³⁹ Prin intermediul proceselor complexe de socializare și auto-socializare de gen, indivizii își dobândesc (învață și își interiorizează) *identitatea de gen*. Socializatorii direcți (părinții) și indirecti (prieteni, literatura, televiziunea, limbajul, jucăriile, muzica etc.) produc socializarea diferențiată a fetelor/femeilor și a băieților/bărbaților prin mecanisme specifice (tratament diferențiat, identificare etc.).

Stereotipuri (*Stereotypes*) – percepții pe care oamenii le au despre cum este cineva sau ceva, în special despre ceva greșit. Cu alte cuvinte, *stereotipurile* sunt *idei preconcepute*, în timp ce *prejudecățile* sunt *sentimente iraționale* de frică și neplăcere.¹⁴⁰

Stereotipuri de gen (*Gender stereotypes*) – sisteme organizate de credințe și opinii consensuale în legătură cu caracteristicile femeilor și bărbaților, precum și despre calitățile presupuse ale masculinității și feminității. Stereotipurile de gen ne spun nu numai cum sunt femeile și bărbații, dar și cum ar trebui ei să fie. Fac parte dintr-un sistem mai larg de credințe despre gen care influențează percepțiile despre cele două sexe. Indică caracteristicile și comportamentele care corespund „femeilor adevărate” sau „bărbaților adevărați”.¹⁴¹ Acest sistem de credințe se transmite mai ales prin așteptările societale, el incluzând totodată și atitudinile față de rolurile adecvate fiecărui sex, percepțiile cu privire la cei care violează aceste norme, precum și percepția de sine, ca persoană de un anumit gen.¹⁴²

Tokenism (*Tokenism*) este un termen englez care desemnează o politică și practică socială de a efectua gesturi simbolice spre incluziunea membrilor grupurilor minoritare în cadrul celui majoritar, de obicei, acesta este aplicat pentru a crea aparența unei incluziuni sociale și a unei diversități (rasiale, religioase,

¹³⁹ Socializarea de gen. https://ro.wikipedia.org/wiki/Socializare_de_gen

¹⁴⁰ DINFO – Dincolo de prejudecăți. Obiectiv orizontal: Egalitate de șanse. www.vsdinfo.ro/uploads/.../concept_egalitate_de_sanse_vfinal.pdf

¹⁴¹ Bugetare sensibilă la gen. Manual. ASEM, 2016, p. 229.

¹⁴² Stereotip de gen. https://ro.wikipedia.org/wiki/Stereotip_de_gen

sexuale etc.), pentru a se devia posibilele acuzații de discriminare.¹⁴³ Exemplu tipic de tokenism este angajarea unei femei într-o profesie, de obicei, dominată de bărbați. Chiar și atunci când femeile ocupă funcții de conducere, poziții similare cu cele ale bărbaților în ceea ce privește puterea și oportunitatea, ele suferă de efectele negative ale tokenismului. Victimele tokenismului sunt de obicei tratate negativ și percepute ca fiind mai puțin competente în cadrul grupului. Prezența tokenismului este folosită de organizații/instituții pentru a nega afirmațiile privind existența inegalităților.¹⁴⁴

Violența domestică (*Domestic violence*) – orice formă de violență fizică, sexuală sau psihică, care supune unui risc siguranța întregii familii sau a unui membru și/sau folosirea forței fizice sau emoționale, inclusiv violența sexuală în familie, abuzul copilului, incest, abuzul sexual al soției sau orice abuz asupra unui membru al familiei.

Violență în bază de gen (*Gender-based violence*) – termen utilizat pentru a evidenția dimensiunile de gen ale anumitor forme de violență împotriva femeilor, fetelor, bărbaților și a băieților - în special anumite forme de violență sexuală comise cu scopul explicit de a consolida normele inechitabile de masculinitate și feminitate. Acest tip de violență se bazează pe construcțiile sociale despre ce înseamnă a fi bărbat și a exercita puterea masculină. Este utilizat de către bărbați (și în cazuri mai rare de femei) pentru a cauza daune nu numai femeilor, dar și altor bărbați.

Violența sexuală, violența în bază de gen, violența împotriva femeii (*Sexual and gender-based violence*) se referă la grave încălcări ale drepturilor umane fundamentale, care perpetuează stereotipii legate de rolurile de sex/sexuale și care diminuează demnitatea umană și independența individului, afectând dezvoltarea ființei umane. Reprezintă abuzul psihologic, fizic și sexual care proclamă poziția de inferioritate și subordonare a femeii și perpetuează puterea și controlul bărbaților. *Violența sexuală și în bază de gen* vizează atât individul, cât și grupul de indivizi și are un efect devastator asupra vieții victimelor, de cele mai multe ori femei și fete.

¹⁴³ Tokenism. <https://ro.wikipedia.org/wiki/Tokenism>

¹⁴⁴ Psychology glossary. <https://www.alleydog.com/glossary/definition.php?term=Tokenism>

